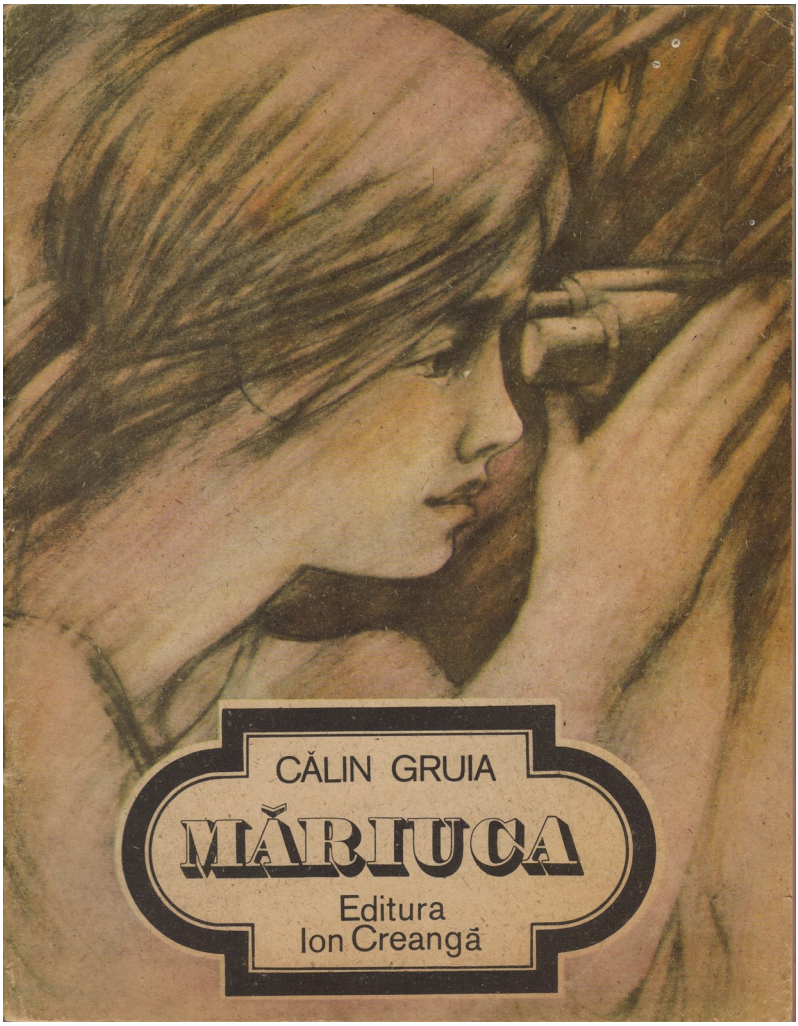

CĂLIN GRUIA

MĂRIUCA

Lespedea de mormânt a copilului-erou de la Mărăşeşti, Maria Zaharia pare o copertă de carte. O carte de piatră care ascunde o poveste.

O carte de piatră care înfruntă fuga timpului.

O candelă luminează amintirea, o puşcă mărturiseşte vitejia şi o cunună de flori înfrumuseţează tăcerea.

Mormântul ei e lângă o fereastră rotundă. Pe acolo intră ziua, pe acolo trec norii şi ciocârliile ţării, pe acolo se uită cerul.

Uneori poate că toate se prefac în vise de copil.

Cuprins

1.3
2... 11
3... 17
4... 20
5... 24
6... 28
7... 31
8... 35
9... 37
10... 40
11... 42
12... 49
13... 50
14... 54
15... 55

1.

Vara anului 1917.

În lunca de pe malul drept al Siretului, nu departe de Mărăşeşti şi foarte aproape de satul P... câţiva copii, arşi de soare, desculţi şi îmbrăcaţi în cămăşi aspre de cânepă, păzeau vacile. Era în amiază şi din pricina căldurii aerul juca pe deasupra malului stâng al apei, înalt ca un zid, albicios şi neted. Vitele, culcate la umbra sălciilor uriaşe cu scorburi şi trunchiuri răsucite, rumegau cu ochii închişi. Cu toată iarba fragedă a luncii, vacile erau încă

slăbănoage şi cu părul neprimenit, ca ridicate dintr-o zăcere îndelungată. Scăpaseră ca prin minune dintr-o iarnă cumplită şi lungă, cu geruri tăioase, cu viforniţă şi lipsă de nutreţuri. Au ros ieslele, ulucile, şi-au înghiţit aşternuturile din paie mucede şi coceni sticloşi, şi-au mâncat funiile, au lins pereţii de lut şi au fătat viţei morţi…

Nici oamenii din sat n-au dus-o mai bine. Au fiert sfeclă şi tărâţă, au măturat podurile caselor pentru boabe, şi-au tăiat toate orătăniile şi şi-au ars gardurile ca să nu îngheţe. Se purta vorba că unii au întins capcane pentru ciori, iar alţii s-au strecurat noaptea prin cimitir şi au smuls crucile ca să le bage în sobă. Războiul pustiise satele de vite şi o picătură de lapte, pentru prunci şi bolnavi, era preţuită ca aurul. Pe la vetre nu mai rămăseseră decât bătrânii, ologii, femeile şi copiii. O dată pe săptămână, la, căderea serii, trecea poştaşul sunând din corn, după care uliţele se umpleau de bocete. Bărbaţi în toată puterea şi flăcăi care nu ieşiseră încă la horă piereau pe câmpul de luptă în încleştarea aspră cu duşmanul care cotropise ţara.

Copiii care se strângeau cu vitele în luncă îşi povesteau mai întâi cele auzite pe la casele lor şi-abia târziu se îndemnau la joacă. Câteodată cădeau pe gânduri şi tăceau, uitându-se fiecare în altă parte. Lunca devenea fantastică şi, pe sub bolţile sălciilor plângătoare, se despleteau zâne cu trupul de fum, iar prin desişurile de papură şi stui se strecurau balauri verzi, gata să se repeadă asupra vitelor şi să le-nghită. Şi asta până când cea mai răsărită dintre toţi, o fată bălaie, subţirică, cu ochi negri, iscoditori „şi cu două cozi împletite, pe spate, întreba sprinţar:

— Cine vine?

Copiii tresăreau, se uitau bănuitori în toate părţile şi apoi se strângeau în jurul ei ca puii de cloşcă. Nu venea nimeni. Era o păcăleală pe care toţi o uitau până a doua zi, când fata, dacă simţea nevoia, o repeta. Aşteptarea

stăpânea întreg satul. Aşteptau şi bătrânii, aşteptau şi copiii să se întâmple ceva. Să vină cineva. Seara, femeile se uitau pe drumuri, din porţi, cu mâna streaşină la ochi. Se priveau unele pe altele şi se întrebau:

— Doamne, ce-o să fie?!

Cei cu părul „alb căutau vorbe înţelepte. Până-n sat pătrundeau zvonuri pline de nelinişte. Toţi întrebau de front. Se apropia? Se depărta?… Şi morţii! Mii de morţi cu piepturile prăbuşite. Babele povesteau prin cimitire bărbaţilor lor, culcaţi sub cruci, de pustia războiului şi aprindeau lumînări cât paiul de subţiri. Când se întâmpla să mai sosească vreun ziar, era purtat de la o prispă la alta de cântăreţul bisericii, care citea veştile ca la strană şi arăta cu degetul la fotografiile generalilor.

— Asta-i de-ai noştri.

— Frumos… se auzea câte-un glas stins.

— Asta-i de-al lor…

— Trăsneşte-l Hristoase!

În ziua aceea, codana cu ochii isteţi Stătea singură pe mal, cu picioarele în râu şi se uita în vălurelele argintate de soare, care se zbenguiau pe şirul apei ca nişte spinări de mreană. Sus, în văzduh, zumzăiau cântările muştelor mărunte care se ţin în roiuri pe deasupra oamenilor şi a vitelor în toiul verii.

— Ce vezi în apă? o întrebă în şoaptă o fată cârnă şi mică, apropiindu-se de ea.

— Multe, îi răspunse codana, care se gândea la altceva. Întrebarea o făcu însă să născocească pe dată lucruri ciudate.

— Nu numai văd, dar şi aud. Aud nişte râsete mici, care vin din bulboane… Şi-aud un glas gros, ca de moşneag… E glasul Siretului care cere cap de om… Ia! Nu te mişca!… Auzi?

— Aud, dar nu-nţeleg, spuse cârna cu răsuflarea tăiată.

— Pentru că nu eşti năzdrăvană!

— Dar tu eşti?

— Sunt. Dar să nu spui la nimeni, că ai să rămâi mută. Ai înţeles?

Orna îşi duse un deget la gură şi se uită cu: un fel de teamă în ochii codanei.

— Şi nu numai că aud, dar şi văd în apă. Văd chipuri. Dar n-am cum să-ţi spun.

— Peşti?

— Peşti vede toată lumea, eu văd un fel de oameni făcuţi din apă. Oameni mici, cât creioanele cu ochii de bulbuci. Trebuie să fii foarte atentă. Se fac şi mor îndată. Au şi glas. Vorbesc cu mine. Fiecare ştie un singur cuvânt. N-au nevoie de mai multe. Ai auzit? M-a strigat: Măriuca! şi-a murit.

— Nu era broască?

— Cum să fie? Ce, broaştele vorbesc?

Măriuca îşi stăpâni râsul, îşi scoase picioarele din apă şi se uită îndărăt în luncă. Vacile dormeau grămadă, de parcă stătuseră de vorbă despre viţeii lor frumoşi, furaţi de nu se ştie cine.

— Dar băieţii unde-s? întrebă Măriuca.

— Nu ştiu, s-au ferit de mine şi s-au dus.

— Încotro?

— Pe malul celălalt. Şi-au astupat nasurile şi urechile şi au sărit în apă ca diavolii.

Măriuca nu mai întrebă nimic. Băgă mâna în sân şi scoase două mere. Din unul muşcă ea şi pe celălalt îl întinse Ilenei. După aceea o trimise să culeagă flori de nemuritoare şi sânziene pentru cununi.

Rămasă singură, Măriuca începu să se gândească iar la graba cu care bunicul ei plecase în zori. S-a îmbrăcat cu hainele de duminică, şi-a potrivit mustăţile cu foarfecă, a băut un pahar de ţuică şi i-a spus să fie gospodină acasă,

că de-acum e destul de mare, şi că el, la căderea serii, sau poate mai târziu, avea să se întoarcă de undeva. De unde?!

De un an, bunicul părea altfel de om. Tăcut şi uneori trist. Când bea rachiu i se luminau ochii şi spunea că dacă n-ar fi pe lume Măriuca şi dacă l-ar primi, s-ar duce pe front. Ar putea ţine în mână o puşcă. Şi ar trage, ar trage până când i s-ar înroşi ţeava; şi iar ar trage, până când i s-ar topi oţelul pe degete. Şi pe urmă ar cere altă puşcă. Apoi tăcea. Fata îi turna. În pahar şi bunicul se gândea la ceva. Odată l-au podidit lacrimile. Atunci a sărit ca ars de pe laviţă, şi le-a şters cu prosopul şi s-a dojenit pentru slăbiciune.

— Ruşine să-mi fie. Numai muierile-şi udă ochii. Îmi vine să mă scuip. Tu m-ai văzut!… Spune, Măriuca. Spune, cum arătam? Ga o pătlăgică murată?

— Nu, nu te-am văzut, bunicule. Cred că nici n-ai plâns. Ţi s-a părut.

Bunicul îşi căută hârleţul şi ieşi să sape în grădină. Săpă pe sub gard, în jurul copacilor, săpă şi pe unde nu era nevoie. Săpă până se descarcă ceva din inima lui şi-apoi se culcă pe laviţă, îmbrăcat, cu faţa la perete. Trecuse prin multe bunicul, dar nu i le povestea pe toate. Măriuca a aflat de la alţii de fata aceea frumoasă după care se prăpădea el în tinereţe şi care şi-a făcut seama din pricina părinţilor ei. Şi ce s-a ales? A intrat în pământ. Pe mormânt îi cresc liliac şi spini. Părinţii fetei s-au uscat şi ei în altă parte de lume. De zile mari cică, bunicul împrumută un cal şi aleargă până în satul acela depărtat, dincolo de apă şi de zare, şi smulge spinii de pe mormânt… Dar poate că nu-i adevărat, ci-i numai o poveste venită de cine ştie unde. De Paşti s-au dus amândoi la biserică, apoi au stat la masă. Horă n-a fost. Cine să joace? Cine să cânte? Au bătut doar clopotele prelung şi cu jale. Bunicul n-a ieşit din ogradă. A tăcut o bună bucată de vreme pe prispa casei, apoi a tăcut sub un zarzăr înflorit. Când s-au aprins luminile, şi-a pus:

ochelarii şi a citit cu glas tare din Biblie, despre războaie şi despre boli. Măriuca s-a gândit la spinii de pe mormântul fetei pe care încerca să şi-o închipuie. Şi bunicul a adormit. Şi a sforăit până la ziuă. Pe cine să crezi?! E drept că din sat a mai plecat el şi în alţi arii. Se ducea pe la târguri, pe la hramuri, şi pe ea o lăsa în seama unei vecine. Când se întorcea, era vesel şif scotea din coşul de papură turtă dulce, ghete, basmale, rochiţe, nasturi de sticlă colorată, săpun de faţă şi alte lucruri care miroseau a târg şi a nou. Atunci însă îi spunea unde se duce şi de unde; vine. Câteodată, când era mult mai mică; bunicul se întâlnea cu iepuri năzdrăvani, pe drum, care-i dăruiau Măriucăi ba un bastonaş de zahăr roşu, răsucit, ba câte-o sfoară cu smochine, ba câte-un pumn de roşcove. Cu vremea însă iepurii au uitat-o.

Acum i-a spus că se duce undeva! Şi n-a vorbit cu nicio vecină. Măriuca se întoarse iar la firul apei. Plecau la vale beţe, surcele, frunze, pene, câte un gândac şi valuri mici argintate, toate grăbindu-se să treacă de sălcii, de şesuri, de sate, de târguri şi să ajungă departe. Dacă s-ar fi putut, ar fi plecat şi Măriuca, prefăcută în trestie, până la marginea lumii, să afle şi să vadă multe.

— Hei, luaţi-vă vitele şi plecaţi acasă! Măriuca se ridică în picioare şi-l văzu pe Filimon, paracliserul.

Împleticindu-se printre răchiţi.

— L-am zărit când s-a ascuns în păpuriş. Era bărbos, descheiat la piept, cu coarnele aduse peste urechi. Dar nu era negru.

— Pe cine l-ai văzut? întrebă Măriuca.

— Nu ştiu. Dacă nu era diavolul, atunci era neamţ. M-am speriat. Pe urmă am auzit apa lovită de trupul lui. Fugiţi, copii! S-a temut şi el de mine, căci i s-au holbat ochii ca la broască. Vai, cum îmi tremură carnea pe mine! Dacă aveam o armă…

Şi paracliserul se aşeză pe o cioată să-şi tragă sufletul. Era galben la faţă. Într-o mână ţinea ciorpacul gol şi în alta o oală de lut.

— Nu dă Şiretul peşte. N-am prins nimic. Stau de azi-dimineaţă. S-au speriat şi peştii şi fiarele codrului de atâta război. Cred că nu era dracul, ci un spion. S-a umplut ţara de spioni. Dacă-mi venea bine, îl trăsneam cu oala asta drept între ochi.

Măriuca îi aduse apă în pumni.

— Bea, moş Filimon. Poate te-a speriat degeaba. Omul bău şi-şi răcori fruntea zbârcită.

— Ce era, ce nu era, nu-i bine să mai staţi aici. Eu mă duc să dau de veste în sat. Sălciile astea pot fi pline şi nimeni nu-i vede. Şi-n tufişuri, şi-n stuf, ba chiar şi-n apă; Stă cu o trestie în gură şi nici nu-i pasa. Nu se înecă, trage văzduh şi vede tot ce se întâmplă. Spionii n-au inimă, Ei sunt făcuţi din ucigaşi şi tâlhari. Îţi taie *gâtiţa* cât ai zice peşte.

Ileana, care venise cu un braţ de flori, rămase locului să asculte.

Tot satul ştia că Filimon e fricos din fire. Că doarme cu obloanele trase, cu zăvoarele puse şi până la ziuă nu dă nimănui drumul în casă. Se teme de câini să nu fie turbaţi, de şoareci să nu fie plini de ciumă. În orice călător străin poate fi un tâlhar de drumul mare, după cum în orice babă poate să sălăşluiască diavolul. Fel de fel de gânduri îl muncesc. Până şi fântânile adânci, pe lângă care trece în fugă, trebuie să aibă ceva ascuns, în toate locurile mai ferite se poate întâlni cu vrăjmaşul. Lumea, pentru el, e făcută numai din primejdii. Spune că a văzut, că a auzit, dar nimeni nu-l crede. Numai în biserică se simte liniştit. Îl păzesc arhanghelii cu săbiile lor de foc. Când e mai chinuit de teamă, se culcă în faţa altarului. Întinde cojocul, se ghemuiască în el şi adoarme ca un pui de găină.

Măriuca îi făcu Ilenii cu cotul şi întrebă:

— Era bărbos, moş Filimon?

— Bărbos, dar nu negru.

— Poate îl prind oamenii, du-te şi le spune.

— N-or să creadă.

— Încearcă. Venim şi noi.

Omul se ridică de pe cioată şi porni spre sat, uitându-se din când în când în urmă.

— Ce spunea? întrebă Ileana.

— Că a văzut un spion.

— Unde?

— În păpurişul de colo, de la cap.

Şi cum se uitau cele două fete, păpurişul se clătină şi trei băieţi izbucniră în râsete şi alergară spre ele, ţinându-şi cu palmele sânurile pline de pădureţe şi pere sălbatice.

— Unde-aţi fost? îi întrebă Măriuca.

— V-am păzit vacile, adăugă Ileana. Trebuie să ne daţi şi nouă.

Băieţii îşi traseră cămăşile din pantaloni şi pădureţele şi perele, ude de apă; Şiretului, căzură la picioarele lor.

— Am fost dincolo, spuse cel mai înalt dintre ei. Şi pe urmă l-am speriat pe moş Filimort. Măi, ce-a mai fugit! Eu m-am dat cu lut pe faţă şi m-am făcut neamţ.

Şi cei trei băieţi prinseră iar să râdă cu gurile până la urechi.

Deodată se făcu linişte. Pe sus prinse a se auzi motorul unui avion. Ochii copiilor începură să-l caute. Nu după multă vreme peste liniştea luncii căzu un bubuit ca de tunet. Vitele săriră din culcuşul lor. Sălciile se clintiră ca de vânt.

— Vine războiul! şopti Ileana, scăpând florile din mână.

Asfinţea soarele când Măriuca s-a întors de la vie cu un sac de buruieni, cu o poală de cartofi şi câţiva

struguri daţi în pârg. Înadins a întârziat mai mult, ca să-l găsească acasă pe bunic, dar coada măturii era neclintită din cei doi belciugi de la uşă.

De câte ori se ducea la ogorul din deal, Măriuca încerca un sentiment de linişte şi putere. Acolo aveau din toate câte puţin. Viţă de vie, porumb, fasole, cartofi, vişine şi floarea-soarelui. Îl plăcea să se întindă pe ţărâna fierbinte şi să se uite la cer. Căldura pământului era tot atât de bună ca şi cea a cuptorului iarna; şi o mângâia la fel ca palmele bunicului.

Câte nu-i treceau prin minte privind cocenii de porumb, fantasme cu prunci în braţe, aţele tufelor de fasole care se încolăceau pe araci, strugurii pitiţi pe sub bolţile mici de frunze lucioase şi păstăile care sunau. Pepenii galbeni se ascundeau de ea prin mohor, iar păsările o rugau să nu se uite în cuiburile lor. Câteodată simţea nevoia să se scalde ca vrăbiile şi atunci îşi acoperea picioarele, braţele, gâtul, cu ţărână caldă şi moale şi apoi stătea nemişcată până o pişcă o furnică de nas. De data asta nu s-a jucat nici cu pălăriile de floarea-soarelui, nici cu harbujii rotunzi şi pietroşi, pe care obişnuia să scrie cu unghia cuvinte magice, ferindu-i de ochii altor copii. S-a luptat numai cu buruienile şi le-a înghesuit în sac pentru Dumana. Când a isprăvit cu treburile, s-a rezemat de vişin şi a început să se gândească. Nu-i venea să creadă că oamenii care au murit n-au să se mai întoarcă niciodată acasă. Apoi şi-a închipuit drumul bunicului. Parcă intra într-un nor de praf şi când ieşea din el era mai mic, ca într-o poveste. Pe urmă s-a uitat în soare. O dureau ochii. Îi închidea şi iar se uita. Soarele râdea şi mergea încet pe cer. Nu-şi aducea aminte cum a cuprins-o somnul. Dar când s-a trezit se lăsa amurgul pe dealuri.

Casa bunicului se afla în marginea satului. Ieşită din rândul celorlalte, intra singuratecă în câmp. O casă mică de lut, cu două odăi şi o tindă. O odaie era pentru oaspeţi,

praznice şi morţi. Pereţii, acoperiţi cu scoarţe şi horbote, nu vedeau lumina zilei decât în toiul verii. Acolo se odihneau lăzile cu zestre şi cu icoanele aduse de la Sfântul Munte. Cealaltă odaie era pentru toate zilele. Cu sobă, cuptor, horn, vatră şi laviţe de scânduri acoperite cu lăicere. Pe jos erau întinse ţoluri din cârpe şi, sub ţoluri, pământul făţuit cu lut gălbui. În tindă se înghesuiau sacii, ciuberele, căldările şi scara ce ducea la pod.

Mai toate casele din acea parte a satului erau din chirpici şi acoperite cu stuf; dar date cu var şi cu brâie albastre pe la ferestre şi uşi, păreau vesele şi primitoare. Adevărata vatră a satului era mult mai îndepărtată. Aşezării unde se afla casa bunicului i s-ar fi putut spune „satul nou”.

Într-o primăvară îndepărtată, apele Siretului au năvălit furioase şi au intrat în casele din apropierea luncii. Nestăvilite şi puternice, nemiloase şi surde, au pătruns prin uşi, prin ferestre, prin poduri şi, dărâmând pereţii, muindu-i, i-au luat la vale. Lupta oamenilor a fost de prisos. Unii şi-au pierdut viaţa încercând să-şi scape lucrurile şi vitele de la prăpăd. Au fost scoase din pământ şi temeliile şi copacii, şi s-au înecat oile şi vacile, găinile şi porcii. Numai câinii, raţele şi caii au scăpat. Apele au venit ca tâlharii, pe la miezul nopţii când toţi dormeau. Unii au fost duşi cu totul în adâncurile morţii, alţii s-au căţărat în pripă prin sălcii şi plopi, dar până la urmă toţi au fost înghiţiţi. Valurile miloase izbeau ca nişte ciocane. Strigătele de groază au ajuns până în partea de sus a satului şi oamenii de acolo au alergat cu scări, cu funii şi prăjini să dea ajutor. Dar Şiretul era înspăimântător. Adunase toate apele pâraielor şi pârâiaşelor născute din topirea zăpezilor; îl ajutaseră şi norii care se rupseseră pe vârfurile munţilor; şi falnic, ca un stăpânitor de oşti, pornise să nimicească totul în cale. Celor care au scăpat de urgie li s-au dat locuri de casă în partea de sus a satului,

unde şi-a ridicat vatră şi bunicul bunicului, în faţa unui nuc înalt şi rotund care străjuia câmpia şi cerul până la mari depărtări. Nimeni nu-i ştia vârsta. Crescuse dintr-o nucă pierdută de cineva şi fusese ocrotit la început de bălării şi pe urmă de oameni, de paznici şi văcari, căci fusese imaş pe-acolo, de călători, căci urca pe lângă el o cărare spre munte. Bunicul îl apucase falnic şi plin de rod. Tatăl Măriucăi se jucase la umbra lui. Nu şi-l amintea. Murise când era prea mică. A scuipat o iarnă întreagă sânge şi-n primăvară s-a stins. L-au îngropat acolo-n târg. Spitalul avea ţintirim mare. Bunicul a voit să-l ia acasă, dar nu i l-au dat. Spuneau că trebuie să treacă trei ani. S-a dus şi la trei ani, împreună cu maică-sa, dar când au săpat, într-un loc, n-au găsit nimic.

De maică-sa şi-aduce bine aminte. Era frumoasă şi bună. Pe atunci trăiau în alt sat, aproape de munţi. Într-o zi, maică-sa s-a întors de la pădure tristă şi plânsă. Şi a ţinut-o mult în braţe şi i-a spus o poveste pe care nu şi-o mai aminteşte. Pe urmă maică-sa l-a chemat pe un vecin să-i scrie o scrisoare bunicului. A venit bunicul. Au stat de taină amândoi. Măriuca auzea, dar nu pricepea nimic. Când adormea îi lăsa vorbind. Şi când se trezea, îi găsea la fel. Maică-sa plângea întruna. Parcă era făcută din lacrimi. În cele din urmă, bunicul a luat-o cu el pe Măriuca şi au coborât spre câmpie. Au

mers pe jos. O ducea de mână şi-i spunea că maică-sa e bolnavă, dar că o să se facă bine şi o să vină la ei, la Siret. Nu după multă vreme bunicul i-a spus, într-o dimineaţă:

— Am rămas numai noi doi pe lume.

Maică-ta s-a prăpădit într-un lac adânc. Nimeni n-o poate scoate de-acolo. De-acum n-ai să te mai desparţi de mine. Eu am să-ţi fiu-şi bunic, şi tată, şi mamă. Eu am să te apăr de foc şi de apă, eu am să te apăr de toate relele.

Măriuca a plâns... Şi anii au trecut. Cineva din sat i-a spus nu demult că maică-sa s-ar fi măritat şi că ar avea alţi copii, că ar trăi departe, la capătul ţării. Dar ea n-a dat crezare vorbelor. Peste noapte a visat-o pe maică-sa înconjurată de lună şi stele şi de flori albastre. Încerca s-o strige, dar n-avea glas. Picioarele n-o ajutau să ajungă până la ea. Şi s-a trezit plângând. Bunicul i-a dat să bea un pahar cu apă şi a mutat-o pe altă laviţă.

Când s-a uitat mai bine în jur, Măriuca şi-a dat seama că se apropie noaptea. Se auzeau cumpenele fântânilor, mirosea a mămăligă coaptă, lătrau câinii, iar nucul îşi întuneca chipul. Spre depărtări se mai vedea încă lumină. Ceva îi strângea inima. Încercă puţină teamă văzând cum umbrele se ascund pe sub garduri. Dintr-o săritură ajunse în nuc, în împărăţia verde a frunzelor răcoroase care foşneau ca mătasea. De-acolo drumurile se zăreau bine. Pe unul din ele trebuia să se arate bunicul. Dar drumurile erau încremenite în praful lor albicios. Nu pleca şi nu venea nimeni pe ele. Casele satului păreau o turmă de oi adormite în picioare, încă nu se ivise nicio stea. În înalt plutea o barză, pătând cu alb cerul.

Coborî. Se porni să le strige pe Ileana şi pe ţaţa Maria şi să le spună că e singură. Se opri însă la poartă. Ileana mai dormise la ea. Atunci când pleca maică-sa de-acasă. După ce mâncau, o fura somnul şi nu se mai trezea până dimineaţa: Parcă era pui de găină. Şi prea mică, şi fricoasă, ca iepurele. La ce i-ar fi folosit dacă o chema? Ar fi fost două fiinţe, dar fiinţă era şi Dumana, şi-i auzea pe fereastră răsuflarea. Fiinţă era şi nucul, numai că nu vorbea.

Bunicul putea să sosească dintr-o clipă în alta. El nu se teme de noapte. În tinereţe, când avea boi, făcea cărăuşie şi mergea pe întuneric prin păduri, pe marginea râpelor. Şi nu i-a aţinut niciodată nimeni calea. Vorba lui: hoţii caută boieri iar nălucile fricoşi. Odată însă unul l-a

rugat să-l ia în car până o trece de o moară de vânt. Era lună ca ziua. Drumeţul avea obrăzar dat eu cârmâz şi coadă de vulpe scoasă la spate, prin nădragi. Bunicul l-a poftit în car, pe lemne.

— Nu te temi? l-a întrebat după un răstimp străinul.

— N-am de cine! i-a răspuns bunicul.

— Păi, eu sunt demon!

— Vezi să nu-ţi dau vreo două între coarne. Joacă-te cu cine pofteşti, dar cu mine nu! Cel cu obrăzar roşu a sărit din car şi a rupt-o la fugă peste câmp.

Măriuca se întoarse în ogradă. Vorbi ceva cu Dumana şi ascultă câteva glasuri cunoscute, care veneau de pe o uliţă. Scoase o găleată cu apă proaspătă şi o duse pe prispă, apoi dădu un ocol prin grădină şi în cele din urmă se opri în uşa casei. O împinse. În tindă era întuneric. Până aprinse lampa îşi ţinu răsuflarea. Sub oglinda crăpată în două, într-un cui, atârna o fotografie de-a bunicului. Militar. Curcan, cum se lăuda el. Timpul o spălăcise mult, nu mai aducea deloc cu bunicul. Măriuca nu şi-l putea închipui altfel decât cum îl vedea. În cui, lângă uşă, atârna o manta ciuruită de gloanţe. Amintire din războiul cu turcii. Manta, care la vremea ei fusese „fermecată”. Plumbii aii trecut prin poate, prin mâneci, dar niciunul nu l-a zgâriat măcar pe bunic. Cu toată puterea ei, mantaua nu era bună nici de ploaie, nici de frig. Era aproape putredă, dar avea prinsă pe piept o decoraţie de aramă şi păstra multe aduceri aminte. Mai în glumă, mai înadins, odată, într-o iarnă, când Măriuca s-a îmbolnăvit, bunicul a învelit-o cu mantaua lui şi i-a spus: …

— Să vezi cum fuge boala… Se strecoară prin găurile făcute de gloanţe şi o ia la sănătoasa până la Siret. Acolo se îneacă. Nu ştie să înoate.

Şi bunicul i-a făcut un ceai de soc şi-apoi a certat gâlcile cu fel de fel de cuvinte; şi s-a repezit la ele cu cleştele, cu vătraiul, cu mătura, ca un mare vrăjitor. A

doua zi nu o mai durea în gât.

Ei, dar ci te nu făcuse pentru ea bunicul, care acum nu voia să se arate de nicăieri. Măriuca îşi căută de lucru prin casă, aşezând masa cea rotundă, cu trei picioare, pe laviţă, şi acoperind-o cu o faţă albă de in ţesută de mâna bunicii. Într-o farfurie puse o bucată de brânză, un ou, o bucăţică de slănina sărată, două pătlăgele roşii, un coltuc de pâine neagră şi aspră şi, alături, o sticlă cu ţuică de corcoduşe pe care bunicul o făcuse cu o săptămână în urmă, în ceaunul de mămăligă. După ce isprăvi, ieşi până pe prispă să aducă în

casă căldarea cu apă şi să se mai uite pe drum. Afară era întuneric. Nucul părea un uriaş ce păzea ograda. Când să intre în casă auzi o bătaie în poartă şi un glas aspru:

— Hei, vere Ioane!

Măriuca îl recunoscu şi se apropie de gard.

— Bunicul nu-i acasă.

— Dar unde umblă?

— S-a dus până la dugheană.

— De-acolo vin eu şi nu l-am văzut… Umblă vorbe…

— Ce fel de vorbe? întrebă Măriuca.

— Ei, vorbe… Dacă vine să-l trimiţi până la noi.

Şi bătrânul care bătuse în poartă coborî la vale ca o nălucă albă, desculţă şi cu băţ în mână.

Nu era văr cu bunicul. Bunicul n-avea niciun frate, nicio soră şi niciun văr, dar cei de seama lui îi ziceau „văru’ Ion”.

— Neamul nostru se stinge. A rămas într-un singur ram – i-a spus el Măriucăi cu trei ani în urmă. Ca un copac uscat – care nu mai are decât o singură mlădiţă vie. Aceea eşti tu. Eu sunt copacul lăsăm să piară. Tu, fiind la capătul tuturor rădăcinilor, trebuie să duci neamul mai departe. Să te: ridici din ţărână cu putere şi să străluceşti. De aceea am să muncesc şi am să te ţin la şcoală. Încă nu-s bătrân.

Am să pietruiesc fântâni, am să ridic temelii de case, am să împletesc coşuri de papură. Mai pot trage cu rindeaua pe scânduri, mai pot împodobi porţi cu dalta… Dă-te jos de pe cuptor! Şi bunicul a luat o piele de viţel şi i-a făcut opinci. A îmbrobodit-o, i-a încheiat cojocelul la piept şi ridicând-o în braţe a pornit cu ea spre şcoală. Măriuca voia să meargă pe jos. Dădea din picioare. Dar bunicul râdea şi spunea că e păcat de opinci… Ploua. Era frig şi pe drum plescăia noroiul. Învăţătoarea a mângâiat-o pe obraji şi a aşezat-o într-o bancă în fundul clasei. Ceilalţi copii erau mult mai mărunţi şi toţi zgribuliţi. În recreaţie n-a ieşit din clasă. Şi-a luat covrigul din traistă şi l-a ros. Soba scotea fum. Băieţii au început să arunce în fete cu coji de nucă şi cotoare de varză. Unul s-a apropiat de ea şi a prins să se strâmbe, arătându-şi ştirbiturile roşii şi dinţii galbeni de mămăligă. Măriuca l-a împins cu amândouă mâinile. Băiatul a scuipat-o. Măriuca s-a ridicat în picioare şi i-a tras o palmă peste gură. În clasă s-a făcut linişte. Când s-a întunecat, a venit bunicul s-o ia. A doua zi, Măriuca s-a împrietenit cu toate fetele de seama ei. O respectau pentru că a putut să bată un băiat. Au schimbat între ele miezuri de nucă, bucăţele de pâine unse cu povidlă şi chiar şi câteva panglicuţe colorate pentru păpuşile de-acasă. Până în primăvară a cărat-o bunicul sub cojocul lui de oaie care miroase a usuc. Când au plecat zăpezile şi s-au făcut cărări pe sub garduri, ştia să citească şi se ducea singură la şcoală. Băiatul cu ştirbitura n-a uitat şi împreună cu doi prieteni de-ai lui au aşteptat-o în câmp, când se întorcea acasă. Măriuca avea un băţ pentru câini şi când ştirbul a prins a-i ţine calea şi a o întreba de ce l-a lovit, ea în loc de răspuns l-a croit cu băţul peste picioare. Cei doi au tăbărât cu pumnii strânşi dar s-au întâlnit la vreme cu băţul pe care Măriuca îl purta ca pe-o ghioagă. Bunicul a râs şi a spus că toate făpturile au dreptul să se apere.

De-atunci nimeni n-a mai încercat s-o supere. Toţi îi

căutară prietenia. „Măriuca, hai să ne jucăm”;

„Măriuca, vino pe la mine”; „Măriuca, mama a făcut plăcinte”; „Măriuca, ştiu un loc bun pentru vite”;

„Măriuca, învaţă-mă să înot pe sub apă”; „Măriuca, am o carte”; „... Am o minge”; „Măriuca, hai la cireşe”; „Măriuca, spune-ne o poveste”; „Măriuca, hai să te facem zână, să-ţi punem coroniţă cu flori”.

Numele de familie i-l uitaseră parcă. Nicio Marie de seama ei nu-şi spunea Măriuca, ci Mărioara, Mioara. Ea singură în tot satul era Măriuca. Şi numele ei se auzea strigat pe uliţe, pe câmp, la jocurile copiilor, pretutindeni, unde ochii ei negri iscodeau, unde mintea ei născocea, unde gura ei povestea văzute şi nevăzute. Bunicul se făcea că nu ştie nimic şi n-o lăuda.

— Oare ce vorbe umblă? se gândi Măriuca, împletind paie de secară pentru o pălărie. Dacă ar fi avut ceas şi-ar fi dat seama cât trecuse din noapte. Se uită pe geamul cel mic de pe cuptor şi nu văzu nicio lumină-n sat. Numai de nu i s-ar fi întâmplat ceva rău bunicului. Dacă ar fi ştiut unde-i, ar fi rugat pe cineva să plece călare înaintea lui. Dar bunicul spusese că se duce undeva. Undeva poate fi în toate părţile. Cine poate pleca în toate părţile deodată?... Avea să-l certe cum ştie ea. L-a mai certat odată când s-a apucat din nou de fumat şi tuşea. Bunicul a tăcut, a plecat ochii în pământ şi şi-a pus luleaua pe grindă, lângă Biblie. Nu-i înşira vorbe grele, ci dimpotrivă. Nu oricine ştie să certe. Acum avea să-i

spună tot ce i-a trecut prin minte aşteptându-l.

Întorcându-se din nou pe laviţă, se întâlni cu păpuşa ei din cârpe. De mult nu se mai jucase cu ea. Bunicul pretindea că a venit vremea să-şi mărite păpuşa. Şi ea, întrebându-l cu cine, bunicul a arătat spre icoană, râzând... Ei, cum putea să-şi mărite păpuşa cu un sfânt? Se uită mai bine la el. Era un sfânt slab, supărat şi fără picioare. Ce

nuntă putea să iasă? Multe îi trec şi bunicului prin cap: Măriuca s-a apropiat de sfânt. Şi l-a rugat să aibă grijă de bunic. Sfântul mirosea a untdelemn rânced. Păpuşa fiind fată de la ţară, avea să se mărite cu un ţăran, iar sfântului putea să-i aşeze alături o sfântă, cu halat albastru şi sandale, roşii, adusă de la Ierusalim. Dar chiar în clipa aceea auzi o bătaie în uşă. Inima îi zvâcni ca un iepure. Aşteptă. Bătaia se repetă. N-avea rost să afle bunicul că ea n-a închis ochii. Să aştepte puţin afară până ea se trezeşte din somn.

— Hei, deschide, se auzi un glas.

Nu era al bunicului. Măriuca îşi apăsă inima cu palma şi întrebă:

— Cine-i?

— Om bun.

— Oamenii buni dorm la vremea asta.

— Nu toţi.

Glasul era tânăr şi parcă avea un clopoţel.

— Arată-te la fereastră.

— N-ai să mă poţi vedea că e întuneric.

— Dar nu mi-ai spus cine eşti.

— Nu mă ştii. Nu m-ai văzut niciodată.

— Râzi?

— Păi ce să fac? N-am de ce să plâng.

Măriuca se opri o clipă în faţa oglinzii, ascunse păpuşa şi se duse să deschidă. După vorbă trebuia să fie într-adevăr un om bun. Poate că-l trimisese chiar bunicul, să-i dea de veste. De aceea, înainte de a trage zăvorul, mai întrebă:

— Te-a trimis bunicul?

— Am să-ţi spun eu.

În casă intră un ostaş tânăr, cu uniformă curată, cu capela lăsată puţin pe stânga şi cu o înfăţişare veselă, aproape copilărească. Rezemă puşca de horn şi se aşeză pe laviţă, râzând:

— Singură?
— Nu, cu bunicul.
— Şi el, unde-i?
— La un vecin. Trebuie să sosească.
— Aşteptaţi oaspeţi?
— Măriuca strânse din umeri.
— Frumos copac aveţi în ogradă. E cel mai înalt din sat.
— De unde ştii?
— M-am urcat în el. Se vede până departe din vârful lui.
— Acolo am eu culcuş.
— Am stat în el, e grozav.
— Când?
— De-acolo vin.
— Dar nu mi-ai spus cine eşti!
— Păi nu se vede? Veston, capelă, bocanci, centiron, puşcă.
— Soldat!
— Fruntaş. Uite gradul.
Şi noul venit râse iar, arătându-şi dinţii albi ca laptele.
— Şi ce cauţi?
— Nemţi şi chibrituri… De ce nu pui o pernă în geam să nu se vadă lumina de-afară? Umblă avioane duşmane şi-i dă unui nebun prin minte să lase o bombă.
Măriuca înghesui în fereastră cojocul bunicului.
— Te-ai speriat? o întrebă fruntaşul.

— De cine?
— De mine.
Măriuca îl privi mai cu atenţie şi zâmbi.
— Nu vrei să mănânci ceva? Poftim!
— Mulţumesc.
— Dar să bei?

— Asta-i altă vorbă. Pun rămăşag că te cheamă Doina. Semeni atât de bine cu sora mea, încât nu poţi avea alt nume. Şi la ochi, şi la botişor, şi la glas. Biata mea soră. Mi-i dor de ea. Înainte de război ne jucam împreună, alergam, râdeam. Mă asculta întotdeauna.

Pe Măriuca o bucură asemănarea cu sora noului venit şi-şi simţi obrajii fierbinţi. Turnă un păhărel eu ţuică, şi întinzându-i-l, spuse:

— Măriuca, aşa mă cheamă.

— Să fii sănătoasă.

— Ţuica a făcut-o bunicul în ceaunul de mămăligă, cu un capac de lemn şi o ţeavă.

— E mai bună ca mămăliga.

— Mai vrei un pahar?

— Poţi să torni. Şi zi, te cheamă Măriuca? Dar pe nuc, cum îl cheamă?

— Nuc! Nu punem nume la copaci. La câni da, la vaci, la boi…

— Dacă va fi nevoie, o să-i găsim un nume frumos. Şi nu te temi să stai noaptea singură în casă?

— De ce să mă tem?

— Aici nu semeni cu Doina. Ea se teme noaptea şi de muşte. Era s-o bat odată.

— De ce s-o baţi?

— Ca să-i treacă frica. Bine că n-am bătut-o. Acum m-ar fi durut inima. Nu poţi să-l strigi pe bunic, să vină acasă?

Măriuca se uită la el şi râse.

— Te-am minţit. Bunicul e la drum. Pe el îl aşteptam.

— Aha. Măriuca, împrumută-mi câteva beţe de chibrit.

— Fumezi?

— Soldaţii fumează.

Măriuca deschise o cutie nouă şi i-o întinse.

— Ia câte vrei. Să mai torn un pahar?

— Dar bunicul?

— Mai are el. Aprinde-ţi ţigara.

— E târziu. Am de lucru.

— Şi când dormi?

— În timp de război soldaţii dorm puţin. Câteodată deloc. Uneori dorm în mers… Dar se întâmplă, şi încă des, că unii adorm şi nu se mai trezesc.

— Mor…

— Ai ghicit.

— Mai stai şi spune-mi ceva despre război. Fruntaşul zâmbi.

— Cum arată nemţii? Eu n-am văzut nici turci, nici arapi…

— La revedere, Măriuca. Şi bunicului multă sănătate.

— Dar cum te cheamă?

— Dumitru… Dacă ai fi sora mea te-aş săruta pe amândoi obrajii.

Măriuca plecă ochii în jos. Fruntaşul îşi luă puşca de lângă horn şi ieşi în noapte. Măriuca îl petrecu până la poartă. Întoarsă în casă parcă era alta. Nu mai se temea de nimic. Se opri în faţa oglinzii şi-şi potrivi părul pe frunte. Se uită la ea îndelung. Parcă nu se văzuse de mult. Îşi legă o panglică roşie, apoi una albă. Râse să-şi vadă dinţii… Dacă ar fi avut cercei în urechi! Avea găurele. A văzut cum se fac. Este una în sat la care se duc mamele cu fetiţe mici. Baba înroşeşte un ac şi-l trece prin urechea copilei. Iese un fel de fum şi pe urmă bagă o aţă. Fetiţele plâng, iar mamele lor le mângâie că aşa or să fie frumoase. Bunicul ţine în ladă o pereche de cercei mici de aur.

— De ce nu mi-i dă?

Măriuca lăsă oglinda şi începu să strângă masa, gândindu-se că ar fi fost fericită să aibă un frate. I-ar

fi trimis scrisori pe front şi l-ar fi aşteptat să se întoarcă acasă.

2.

Când a deschis ochii era ziua albă. Bunicul nu sosise. Ce putea fi? Se întâmplase de bună seamă o nenorocire. Se repezi la ţaţa Maria. Ileana încă dormea.

— Şi de ce nu mi-ai spus de ieri? o mustră ţaţa Maria. Ei, trebuie să vină el. Nu-i sat în care să n-aibă prieteni. Ba îl opreşte unul la un pahar, ba altul. Când te iei cu vorba nu simţi vremea. Văru' Ion mort?! Asta nu se poate întâmplă. Nu mi-l pot închipui culcat în sicriu. Nici n-ar încăpea. Bătrân, bătrân, dar cine-i poate sta în faţă?... Eu pun mâna-n foc că toată noaptea a cinstit. Aşa-i el. Se ţine cât se ţine, dar când îşi dă drumul... parcă-i seceta cea mare... Văru' Ion? Nu-i duc eu grija! Sunt turci care-l mai visează şi azi. Şi-apoi avere la el n-avea, de arţăgos nu-l ştie nimeni, vorbele le potriveşte mai bine ca popa, iar minte are să dea şi la alţii. L-a prins întunericul şi şi-o fi zis: noaptea-i pentru somn. Măriuca nu-i cocuţă.

Acum trebuie să pice, din clipă-n clipă. Să mă strigi şi pe mine s-aud ce mai spune. Ce vorbe umblă prin târguri. Că aici stăm ca-ntr-o groapă... Asta-i, Măriuca! Mie-mi spune inima că nu-i nimic rău. Şi-o cred. Niciodată nu m-a minţit. Când a plecat al meu pe front am ştiut cu trei zile înainte. I-am şi spus: Vasile, vezi că o să te cheme până duminică, hai să ne sfătuim de pe acum. Şi ne-am

sfătuit. Şi uite că-i sănătos. Scrie. Inima îmi spune că are să fie bine, că n-am să rămân văduană, că el are să vină întreg. Dar cu Ileana, atunci când era să se înece? Coseam şi deodată m-a împuns în inimă. Şi-am şi văzut-o pe Ileana galbenă la faţă ca ceara. Dar când te-ai repezit tu şi-ai scos-o din Şiret şi ai ţinut-o cu picioarele în sus, să-i iasă apa, împunsătura din inimă mi-a trecut. Şi-am asudat. Pe urmă am aflat cum a fost... Aşa că nu te teme... Răspund eu de văru' Ion.

— Îţi mulţumesc, ţaţă Marie.

Măriuca a intrat mai veselă în ogradă. A muls-o pe Dumana şi i-a răsturnat în iesle sacul cu buruieni. La păscut avea s-o ducă mai pe seară. După ce a băut o cană de lapte crud, cald şi cu spumă, s-a urcat în nuc să se uite pe drumuri, doar – doar l-o zări pe bunic, îl putea cunoaşte cât ar fi fost de departe. Şi după haine, şi după mers, dar mai ales după trupul lui de haiduc bătrân, cu umerii laţi şi cu fruntea în straşină casei... Şi când o să-nceapă să-l certe!

Nu-l zări însă nicăieri. Simţi nevoia să se întindă în culcuş. Fânul mirosea a cimbru şi sulfină, iar frunzele nucului a băutură de târg. Soarele abia pătrundea până la ea şi pentru câtăva vreme uită de lume. Sus adia vântul, se vedeau printre ramuri câţiva nori, iar copacul spunea ceva pe limba lui. De atâtea ori Măriuca a încercat să intre în vorbă cu nucul, să afle ce-a fost el mai înainte. Uriaş ori împărat? Pasăre măiastră ori păstor cu saricâ din o sută de oi, sprijinit într-un fluier uriaş din care numai el şi vântul puteau să cânte?... Tainele nucului erau însă ferecate undeva într-o inimă vie, păzită de rădăcini şi neştiută de nimeni. Nucul nu se plângea nimănui când vântul încerca să-l smulgă. Se lupta cu el până ce-l biruia, lovindu-l cu crengile şi mlădiţele. Toamna se îmbrăca în straie de aur şi de foc, şi culcuşul Măriucăi se umplea cu nuci albe şi dulci la miez. Apoi, într-o noapte îi cădeau toate frunzele şi copacul părea plecat. În fiecare toamnă pleca ceva din făptura lui şi în fiecare primăvară se întorcea acasă, ca un călător fără astâmpăr. Toamna semăna cu bunicul, iar primăvara cu cineva necunoscut, dintr-o poveste, care caută o fată de crai.

— Hei, nucule, ai oftat? îl întrebă Măriuca. Îmi ascunzi ceva? Dacă-l zăreşti pe bunic fă-mi semn cu o creangă. Sau poate eşti supărat că n-ai nume? Poate că ai dreptate. Dar ce nume ţi s-ar potrivi mai bine? O să caut prin cărţi, o să-l întreb şi pe bunicul şi dacă n-o să aflu

ceva pe potriva ta, atunci am să născocesc eu un nume. Dar până una-alta, leagănă-mă şi spune-mi ce vezi de jur-împrejur. Ori cântă-mi. Ştia mama un cântec cu un ied cuminte, care a plecat în noaptea Crăciunului să colinde la fereastra unui lup bătrân îmbrăcat în trei cojoace. Lupul era surd, dar iedul avea un clopoţel de argint care făcea: cling-cling-cling! în urechea sură şi clăpăugă a colţatului.

Un sunet de goarnă tăie ca o sabie văzduhul. Şi un hohot de clopote se răspândi pretutindeni. Clopotele băteau ca atunci când se aprindea o casă şi alergau oamenii cu căldările pline. Dar goarna parcă vestea altceva.

Măriuca coburi din nuc. Femeile ieşite pe la porţi se întrebau unele pe altele. Copiii fură trimişi pe câmp să-i vestească pe cei duşi la muncă. Satul, până atunci liniştit şi tăcut, începu să forfotească la fel ca un muşuroi de furnici. În cele din urmă pe uliţi se arătară câţiva soldaţi care îndemnau lumea să se strângă în faţa bisericii. Bătrânii îmbrăcară cămăşi albe şi se-ncînseră cu brâie roşii. Nevestele se legară pe cap cu băsmăli înflorate, iar cei mici alergau de la un gard la altul, se strigau pe nume şi se strângeau în cete care până la urmă se destrămau.

Clopotele sunară cam un ceas încheiat. Goarna amuţi mai devreme. Oamenii se scurgeau pe uliţi către vatra veche a satului. Ogrăzile rămâneau cu porţile deschise. În cele din urmă porni şi Măriuca.

Preotul era îmbrăcat în odăjdii. În biserică ardeau candele de sticlă colorate. Lângă preot se afla un locotenent cu mustaţă care povestea ceva. Curioşii se înălţau pe vârful picioarelor, voiau să priceapă mai bine ce spune. Bătrânele făceau cruci mari şi rosteau în şoaptă rugăciuni. Câinii sosiţi şi ei odată cu stăpânii lor se încăierau pe de lături. Soldaţii, unul câte unul, se opreau în faţa locotenentului şi cu trupul ţeapăn şi cu mâna la capelă raportau.

Era zarvă. Urechile se aplecau spre guri şi gurile se înălţau către urechi. Se făceau presupuneri. La un deget al locotenentului, gornistul îşi umflă fălcile. Răsuflarea lui cutremură alama sclipitoare. Se făcu linişte. Locotenentul se urcă pe-o masă ca să cuprindă cu ochii adunarea.

— Români! tună el, a sosit ceasul cel mare. Trebuie să-l înţelegem cu toţii. Noi, cei de sub arme, ne vom da viaţa. Duşmanul trebuie nimicit şi alungat din ţară. Pe aici, pe unde suntem noi acuma, şi arătă cu degetul, se vor da bătălii. Vor şuiera gloanţe şi vor exploda obuze. Vrem să vă ferim de moarte.

Comandamentul a ordonat evacuarea populaţiei civile din satele apropiate de zona operativă. Deci, cu mic, cu mare, trebuie, până în apusul soarelui, să părăsiţi satul. Luaţi-vă vitele şi tot ce puteţi duce în spinare. Încuiaţi casele. Prin grija noastră veţi trece Şiretul. Şi tot prin grija noastră veţi fi repartizaţi pe la case de oameni, în alte sate. Veţi primi hrană la vreme.

După aceste vorbe locotenentul tăcu. În mulţime se auzi un murmur de protest care începu să crească la fel ca şi clocotul unei oale uriaşe puse pe foc. Nimeni nu se clinti. Preotul ridică crucea şi spuse:

— E voinţa lui Dumnezeu, oameni buni.

Şi mai mult nu i se putură înţelege vorbele. Cui îi ardea să asculte cuvântări? Fiecare începu să se gândească la uşa sa, la vitele scăpate de urgia iernii şi mai ales la copiii care încă nu puteau merge şi trebuiau duşi în braţe, în bătaia soarelui, în praful drumurilor, lipsiţi de hrană şi de primeneli.

Locotenentul fuma şi se uita în pământ. Nu încerca să privească în ochii celor din faţa sa. Se temea să nu vadă în ei mustrări aspre. Fiecare privire l-ar fi întrebat: „De ce nu i-aţi nimicit pe nemţi?... De ce i-aţi lăsat să ajungă până aici? De ce i-aţi lăsat să prade şi să ucidă?... De ce nu le-aţi

otrăvit fântânile şi nu le-aţi aprins pâinea, cum făceau strămbunii? De ce n-aţi cerut venin de la şerpii noştri? De ce n-aţi rugat munţii să se prăbuşească peste gurile lor lacome?... Voi sunteţi oastea ţării! Voi sunteţi nădejdea noastră! Braţul nostru la primejdii!... De ce nu loviţi mai tare şi mai repede?”

Din mulţime nu veniră asemenea mustrări. Câţiva bătrâni au strigat că nu vor să moară pe drumuri, ca vitele, şi că nu-şi părăsesc vetrele. Dacă le-o fi dat să piară, să piară pe pragurile lor!

Măriuca ieşi din mijlocul adunării şi se uită pe margini, dând ocol. Bunicul nu era acolo. Mai toate femeile plângeau şi-şi suflau nasurile. Când larma crescu din nou, locotenentul făcu iar semn gornistului.

— Oameni buni, ştiu că e greu. Dar e ordin. Nu mă tocmesc cu nimeni. Cine nu vrea să se evacueze de bunăvoie va fi evacuat cu forţa. Eu n-aş vrea să se întâmple asta... Poftim, duceţi-vă acasă şi vă strângeţi lucrurile.

Cineva strigă că vrea să vorbească preotul, dar oamenii prinseră a se împrăştia pe drumuri, pe uliţe, pe ulicioare, tăcuţi, cu privirea în pământ, întunecaţi. Protestul lor era ca cel din faţa morţii: zadarnic... Pe urmă, prin ferestrele caselor s-au auzit bocete. Ţaţa Maria n-a plâns. A vorbit cu inima ei şi i-a spus că va fi bine. I-a arătat apoi Măriucăi ce să strângă în boccea.

— Trebuie să sosească şi văru’ Ion. Ehei, până-n seară mai este. Eu am să coc nişte turte pe plită. Dacă nu vine, mergi cu mine. Eşti ca şi fata mea. Nu trebuie să te sperii... Dacă e nevoie să ne ducem la uşi străine, ne ducem. Păsările cum pleacă în fiecare toamnă şi-şi lasă cuiburile? Când vin le găsesc, le reperă şi cântă. Dacă ar plânge ele de câte ori se duc n-ar mai vedea drumul de lacrimi... Mi-a citit mie Ileana că Dacii noştri râdeau şi jucau la înmormântări. Cred că n-au fost oameni proşti. Veselia îl ţine pe om pe pământ. Lacrima îl bagă devreme

în groapă. Eu am învăţat de la mama. A fost o femeie deschisă la fire şi nu se smiorcăia niciodată. A făcut doisprezece copii şi i-a hrănit cu ce-a putut, mai mult le-a cântat. Ca pasărea; şi a trăit până i s-a urât... Ai găsit cerceii? Stai să ţi-i potrivesc eu în ureche. Eşti acum un fel de domnişoară. Eu la doisprezece ani am ieşit la horă. Mă împingea mama de la spate şi-mi spunea: „joacă, proasto, nu-ţi fie ruşine...” Va să zică ne-am înţeles?... Văru’ Ion trebuie să pice din clipă în clipă, ca mărul din pom.

După ce plecă ţaţa Maria, Măriuca rămase o vreme pe laviţă, apoi începu să-şi păturească lucrurile scoase din ladă. Două cămăşi de in cu înflorituri de aţă roşie şi neagră pe la gât, o rochie de stambă verde şi un costum naţional pentru serbări la şcoală şi zile mari, o basma albă şi alte mărunţişuri. Puse deasupra lor şi papucii cu nasturi de lac, pe care nu-i încălţase niciodată. Pentru drum erau mai bune sandalele făcute de bunic. Încolo, ce mai putea lua? îşi grămădi şi bunda şi un şal mic şi vechi. Legă basmaua bine şi apoi făcu două bretele ca s-o poată duce în spinare. Ieşi afară s-o gătească şi pe Dumana cu funie nouă şi să-i scoată coroniţa dintre coarne. Vaca se apăra de muşte şi nu pricepea nimic din vorbele şi din îngrijorarea fetei.

Măriuca îşi aduse aminte că o să-i fie foame pe drum şi băgă mâncare într-o traistă de lână. Avea să-i fie şi sete. Puse şi o sticlă cu apă. Cu toate pregătirile pe care le făcea nu-i venea să creadă că va pleca fără bunicul. Nu putea să-şi închipuie cum ar rămâne casa singură, cum l-ar lăsa pe bunic pe drumuri. Dar pentru că soarele se ridica greu pe cer şi până-n seară era destulă vreme, şi bunicul avea timp să se-ntoarcă, Măriuca porni pe Uliţi să vadă cum se pregătesc vecinii. Ce iau şi ce nu iau. Şi s-audă ce spun şi cui spun vorbe de obidă şi ocară.

* * *

Unii stăteau pe prispe înţepeniţi în gânduri, alţii în

mijlocul ogrăzilor, cu braţele în cruce, şi nu ştiau ce să facă. Casele păreau speriate, în fiecare curte era câte un mort nevăzut care aştepta să fie dus.

Un vrăjitor parcă scosese sufletele din oameni, le îngheţase şi apoi le pusese la loc. Şi toţi simţeau frigul.

Dar peste acea muţenie vin tunete. Îndepărtate. Parcă se rostogolesc munţi şi se îneacă în bulboane. Zvâcnesc în văzduh ca nişte răsuflări otrăvite.

Tunurile! Tunurile! Tunurile! Gurile mari ale morţii. Oamenii tresar şi le ascultă. Le înţeleg graiul, le simt ameninţarea. Şi, ca într-o vrajă, satul se despietreşte. Picioarele aleargă. Mâinile adună disperate fel de fel de lucruri şi încearcă să le înghesuie în saci.

Într-o curte un sătean vorbeşte cu un câine mare, lăţos, cu ochi inteligenţi.

— Nu te iau, Ursache. Nu te iau. Ursache înţelege că se întâmplă ceva cu stăpânul său. E agitat, latră, scurmă, încearcă să-şi scoată gâtul din legătoare. Sare în sus. Omului cât nu-i dau lacrimile.

— Îţi las mâncare şi apă. Uite mămăligă, vişine, porumb… Şi-ţi pun o funie mai subţire, mai veche, s-o poţi rupe cu dinţii dacă vezi că nu mă-ntorc repede. Rămâi şi păzeşte casa ca un viteaz… Pe-acolo, pe unde mă duc eu, nu-i de tine. Nimeni n-are să te miluiască. Or să arunce cu pietre în tine şi o să întâlneşti câini proşti, fără pic de minte… Rămâi acasă, Ursache. Şi noaptea, să urli. Să urli ca să te-aud. N-ai să te prăpădeşti. Pe câmp găseşti porumb, prin vii struguri… Şi prunele-s bune! Rămâi sănătos, Ursache, şi nu-mi rupe inima. Hai, acum uită-te în altă parte!

Şi omul îşi săltă în spinare sacul şi porni şchiopătând.

— Eşti gata, moş Pavele? îl întrebă Măriuca.

— Gata. Mă duc la Siret să mă uit cum trece apa, că mă doare capul. Văru’ Ion ce spune?

— Nimic!

Şi moş Pavel lăsă pe uliţă, în praf, o urmă lungă de opincă şi alături o urmă rotundă de picior de lemn. Ca să ajungă mai repede la dugheană, de unde voia să-şi ia, de câţiva bani, acadele, Măriuca porni de-a dreptul prin ogrăzile oamenilor. Fie că sărea peste garduri, fie că se strecura prin spărturile lor. Negustorul avea să împacheteze mai târziu. Vestise oamenii că vinde ieftin. Prin toate ogrăzile era la fel. Ochi plânşi. Boccele, saci, cotigare la care erau înhămate mârţoage ce abia se ţineau pe picioare, ori mânzoci neînvăţaţi care săreau şi zvârleau din picioarele de dinapoi. Cei ce aveau roabe le încărcau cu vârf şi le legau cu sfori. Dar cei mai mulţi îşi puneau nădejdea în sacii de cânepă pe care-i prefăceau în desagi. Puneau unele lucruri şi nu încăpeau altele. Deşertau sacii şi începeau cu lucrurile care nu încăpuseră la început. Cei gata de drum pecetluiau casele cu piroane mari, bătute în uşi şi cu scânduri crucişe şi cu legători de sârmă, pe lângă lacăte.

Un furgon militar strângea bătrânii care nu se puteau ţine pe picioare şi bolnavii, albi la faţă ca varul şi cu cearcăne negre pe la ochi. Furgonul semăna cu un sicriu uriaş.

Într-o coşmelie de scânduri o paralitică şi-a dat foc.

O îngrijeau femeile din sat, pe rând, o îngrijeau, o primeneau, căci n-avea pe nimeni. Flăcările au fost stinse de către soldaţi şi copii. Paralitica, cu o urmă de suflare, a fost aşezată pe o targă. Preotul începu s-o dojenească, dând pilde din biblie că omul n-are dreptul să-şi curme singur viaţa, ci trebuie să aştepte chemarea lui Dumnezeu. Paralitica, udă de apă şi leşinată, îşi mişca numai coşul pieptului, ca un foi de fierar.

Negustorul găsise în fundul pivniţei câteva vedre de ţuică. Uitate, spunea el. Dugheana era plină de săteni. Intrau, aruncau banii, dădeau peste cap băutura, se strâmbau şi ieşeau făcând loc la alţii care aşteptau la rând

ca duminica la anafură. Soldaţii se amestecau şi ei printre civili, aşteptând să fie cinstiţi Negustorul dădea sfaturi că nu-i bine ca unul să bea prea mult şi altul de loc.

Măriuca nu găsi acadele. Era aproape sigură că în timpul cât a umblat ea de colo până să vadă, să afle, să ştie, venise bunicul. De aceea, porni repede spre casă. În drum o opriră câţiva băieţi de seama ei, colegi de şcoală care veneau de pe câmp, cu legături mari de coceni verzi în spinare, pentru vite.

— Ce faci Măriuca? o întrebă unul.

— Stau şi mă uit! răspunse fata.

— Cum o fi pe acolo pe unde ne duce?

— Nu ştiu, că eu rămân în sat.

— Cum aşa?

— Am primit puşcă, gloanţe, baionetă…

— Glumeşti?

— Nu glumesc de loc. Dar să nu scoateţi o vorbă, că ăsta e secret militar. Locotenentul cel cu mustaţă mi-a adus ordinul iscălit de cel mai mare general. Am şi pistol, şi grenade.

— Nu credem – spuseră băieţii.

— Nici nu vă rog!

Şi ca să n-o vadă cum o umflă râsul, le întoarse spatele şi porni în fugă pe uliţă.

Un vârât fierbinte răsfoia frunzele nucului. Dumana mugi. Bunicul nu sosise. Inima Măriucăi începu să bată cu teamă. Clopotele prinseră să sune din nou. Dar altfel. Nu a primejdie, ci rar şi melodios, ca pentru liturghie. Se află repede că preotul voia să se roage împreună cu tot satul, să sfinţească apă şi să ungă copiii cu mir.

Ţaţa Maria, care o ţinea pe Ileana de mână, veni s-o ia la biserică. Măriuca spuse că o doare capul.

— Soseşte văru’ Ion. Îţi spun eu. Poate te-a deocheat careva.

— Ei, ţaţă Marie…

— Poate te-a deocheat soarele, poate vântul, poate drumul, poate nucul… Stai să-ţi spun eu câteva vorbe. Pune capul în poala mea şi dacă-ţi vine, cască cât mai mult.

Ţaţa Maria începu un descântec în care erau nouă fete cu nouă vedre. Trei fete duceau, pe umăr, trei vedre cu vin. Alte trei, trei vedre cu miere şi alte trei, trei vedre cu fiere. Cei care au mâncat miere s-au săturat, cei care au băut vin s-au îmbătat, iar cei care au băut fiere au crăpat.

— Să crape ochii celui ce te-a deocheat! Măriuca ştia descântecul. Îl mai auzise.

Nu-l ascultă până la capăt. O tristeţe şi o nelinişte copleşitoare coborâseră în inima ei şi hohoti în plâns. Ţaţa Maria încercă cu alte vorbe, dar degeaba.

* * *

Înşiraţi pe drumul mare, oamenii plecau. Uliţele caselor, fântânile rămâneau singure Măriuca o ducea pe Dumana de funie.

Pe masă îi lăsase bunicului o scrisoare prin care îl ruga s-o caute dincolo de apă, prin alte sate. Oamenii păşeau încet, ca la înmormântare. Şi priveau în pământ. Lacrimile se isprăviseră, în coada convoiului mergeau câinii satului. După câini, încheiau coloana câţiva soldaţi plini de sudoare şi praf. Nimeni nu se uita în urmă.

Deşi la câţiva paşi unii de alţii, oamenii erau singuri. Vorbele se rosteau cu zgârcenie. Gândurile păreau mai grele decât sacii din spinare. Căruţele scârţâiau şi soarele mai dogorea încă, cu toate că se apropia de asfinţit. Colbul era şi el fierbinte sub tălpile goale. Din când în când, câte-un câine se oprea în marginea convoiului şi începea să urle şi să se uite în sus. Oamenii căutau bulgări, pietre, să-l alunge. Apoi iar se făcea linişte. Picioarele mergeau singure. Câte un oftat sau o frântură de rugă răbufnea până afară. Mai toţi trăiau închişi în ei ca în nişte colivii, şi-

şi făceau fel de fel de vise. Bătrânii se doreau tineri, copiii se vedeau în trupuri de viteji. Cei bolnavi nu voiau să sentâlnească pe drum cu moartea. Mamele îşi temeau copiii mici; şi-i strângeau de nas ca să vadă dacă mai trăiesc, dacă nu cumva ele au avut laptele otrăvit din pricina supărărilor. În dosul fiecărei frunţi se duceau bătălii, se ridicau şi se ruinau zidiri de văzduh. Fiecare făurea câte-o lume în mintea sa. Cu totul altfel decât cea adevărată. Fiecare căuta sprijin în puterea cerului. Cerul era prăfuit şi nepăsător. Numai vitele n-aveau păreri de rău şi nu sentrebau ce va fi mâine. Unde vedeau câte-o tufă de iarbă verde se repezeau

La popasuri, vacile rumegau iar caii dormeau în picioare. Locotenentul cu mustaţă nota ceva într-un carnet. Gornistul, negru ca fundul ceaunului şi lucios ca un pantof de lac, aştepta ordin să sune.

Măriuca o iscodi pe Ileana în şoaptă.

— Cu cine semănăm eu, atunci când i-am bătut pe turci?

— Care turci?

— Turcii noştri, băieţii din luncă.

— Aha… Semănai c-un domnitor.

— Cu care?

— Nu ştiu. Cu unul din cartea de istorie. Unul fără mustăţi mi se pare. Dar ce-ţi trebuie?

— Nu-mi trebuie. Mi-am adus aminte.

— Ne jucam…

— Tu erai sfetnicul meu, cel credincios, care tăiat în patru n-a scos nicio vorbă în faţa vizirului.

— Da, dar nu m-au tăiat. Numai s-au făcut.

— Dacă ţi-aş spune – acuma ce-mi trece prin minte, ai tăcea?

— Ca peştele.

— Bine. Uite, ţine-o pe Dumana. Că eu vreau să mă-

ntorc în sat să văd dacă n-a venit bunicu'.

— S-o întreb pe mama…

— N-o mai întreba, am glumit. Măriuca cuprinse grumazul fierbinte al vacii şi nu mai scoase nicio vorbă până ajunseră, la căderea nopţii, într-un loc unde soldaţii mai lucrau încă la un pod de pontoane peste apa Siretului.

Obosiţi de drum, oamenii s-au aşezat la pământ. Vitele au prins să pască. Ţaţa Maria a desfăcut o legătură cu merinde şi le-a îndemnat pe Ileana şi pe Măriuca să mănânce.

Răsărea luna şi sălciile din luncă luau înfăţişări ciudate. Locotenentul le spuse oamenilor că abia pe la miezul nopţii va fi gata podul, aşa că aveau timp să doarmă. Interzise cu desăvârşire aprinderea de focuri şi de ţigări. Evacuaţii, grupaţi pe familii, şi-au desfăcut traistele şi apoi mulţi dintre ei şi-au pus pumnii sub cap. Copiii au adormit repede.

Târziu, cineva a strigat:

— Moare paralitica. O luminare! O luminare!

Au întins-o pe iarbă şi i-au făcut din pături şi beţe un cort. Numai aşa au putut să-i ţină luminarea. Două femei voinice şi vrednice au stat cu ea în timpul morţii. Ceilalţi s-au strâns pe de lături şi aşteptau. Ţaţa Maria nu lăsa fetele să se apropie.

— S-a sfârşit, spuse una din cele două femei, ieşind din cort.

— A luat-o Dumnezeu, rosti careva.

Şi moarta a fost văzută de toată lumea la lumina lunii.

Locotenentul a dat ordin să se facă o groapă sub o răchită. Preotul şi-a pus patrafirul şi începu să spună pe de rost rugăciuni. Cineva a întrebat:

— Şi cum, fără sicriu?

— Fără, a răspuns locotenentul. Şi soldaţii se îngroapă, în timp de război, fără sicriu. Mulţimea murmură

nemulţumită.

— De unde să luăm, oameni buni? întrebă locotenentul. Nu-i răspunse nimeni. Altcineva vorbi:

— S-o lăsaţi măcar să se răcească.

Multă vreme nu se auzi decât glasul preotului; când scăzut şi tainic, când rugător şi puternic. Copiii au fost alungaţi de sub răchită.

După aceea au început să cânte broaştele prin băltoace şi greierii prin ierburi. Somnul a pus stăpânire pe trupurile pribegilor. Măriuca n-a putut închide ochii şi s-a frământat întorcându-se când pe-o parte, când pe alta. Ţaţa Maria dormea şi plescăia din buze. Ileana se încovrigase la pieptul ei şi visa ceva. Măriuca desfăcu bocceluţa apoi o strânse la loc. Îşi mai pipăi de câteva ori tâmplele, se uită în jur, apoi se furişă de după nişte tufişuri, pe după câteva sălcii, până ajunse acolo unde era legată Dumana. O dezleagă şi porni în josul apei, prin luncă. Când socoti că s-a depărtat destul, legă vaca de un lăstar şi ea se urcă într-o salcie deasă şi întunecată. Acolo îşi găsi un loc potrivit între crengi şi, stând ca pe un scaun cu rezemătoare, începu să aştepte. Ceasurile de noapte treceau greu; De jos se auzea cum rumegă Dumana şi cum se izbeşte apa în cotloanele malului. Avea o strângere de inimă. Atât. Ştia că locurile nu-s pustii, că sunt păzite de soldaţi. Mai ştia că nu va sta mult în sat, iar inima îi spunea” că bunicul a ajuns acasă şi e îngrijorat şi necăjit. Gândul întâlnirii cu el îi da curaj. Multă vreme se auzi pe sus bâzâitul unui avion.

Când luna ajunse deasupra sălciei, goarna spintecă noaptea. Forfota oamenilor treziţi din somn se auzea limpede. Nu după mult timp desluşi glasul ţaţei Maria.

— Măriucaaa! Măriucaaa! Măriucaaa!! apoi glasul Ilenii.

— A spus că fuge, mamă!

— Domnul locotenent, a dispărut Măriuca, zise

careva. Trimiteţi un călăreţ s-o prindă. E năzdrăvană. Pe drum se distinse ropotul unui cal. Se depărta, se depărta… Şi nu se mai auzi ca vreo jumătate de ceas. Apoi începu să se înfiripe din nou, să crească mai tare, mai tare, până se opri. Şi iar se auzi glasul ţaţei Maria:

— Măriucaa…! Măriucaaa! Măriucaaa! Fata mea, unde eşti?

Măriuca îşi băgă degetele în urechi să n-o audă şi simţi cum i se pune un nod în gât.

3.

Bunicul citea scrisoarea Măriucăi şi parcă-i auzea glasul: „Să nu mă laşi singură. Să mă cauţi prin sate. Nu ştiu unde ne duce. Mă tem să nu mă rătăcesc printre oameni şi să nu mă mai găseşti”. După ce-o termina o lua de la început şi-şi turna în pahar o băutură neagră. Nu era nici vesel, dar nici trist, ci mai mult îngândurat. Măriuca ar fi voit să-l vadă plângând, mângâindu-i lucrurile rămase sau măcar cu fruntea legată ca atunci când îl durea capul. După ce-şi mai puse băutură întinse mâna şi-şi luă de pe grindă luleaua şi biblia. Atunci Măriuca bătu în fereastră şi strigă:

— Nu te teme, eu sunt, Măriuca! Bătrânul rămase o clipă descumpănit.

— Deschide, bunicule!

Era cu adevărat glasul ei. Sări spre uşă.

— Dar ce s-a întâmplat? o întrebă el.

— Am fugit din convoi. Numai de nu m-ar prinde. Încuie uşa şi stinge lampa. Mi s-a părut că s-a luat cineva după mine. Cineva îmbrăcat în alb. De ce m-ai lăsat singură?

— Linişteşte-te, fata mea. Bine că ai fugit. Deşi nu trebuia. Te găseam eu şi în fundul pământului. Dar e mai sănătos să plecăm împreună.

— Şi vaca?

— Am adus-o.

Bunicul astupă fereastra, trase zăvorul la uşă şi o ascultă pe Măriuca. Când fata isprăvi, îl întrebă pe bunic:

— De ce n-ai venit acasă? Unde ai fost?

— Prin lume şi prin întâmplări.

— Ce întâmplări?

— Mai deosebite. E târziu. Să ne culcăm în casa noastră, în paturile noastre. Bieţii pribegi!

— Bunicule, de ce te-ascunzi de mine?

— Nu m-ascund, fata mea.

— Dacă-mi spui, îţi dau voie să fumezi.

— Ce să-ţi spun?

— Unde-ai dormit noaptea trecută?

— Într-un pat de fier, sub pământ.

— Hai, bunicule, nu glumi.

Bunicul îşi scoase ciubotele, bău un păhărel de rom, îi întinse Măriucăi o ciocolată de la un iepure militar, îşi aprinse luleaua, se rezemă de pernă şi începu:

— Acum câteva zile a trecut un străin pe la via noastră. Din una-alta am aflat că e din O… Acolo am eu un prieten bun.

N-am avut fraţi, dar cred că prietenia e mai de preţ decât frăţia. Fraţii se ceartă, se bat, se taie de la pământ şi de la alte interese. Cu prietenul meu din O… am fost pe front. Acolo ne-am legat, în faţa morţii… Trebuie să-l ştii tu, unul care venea la mine când era hram în sat şi stăteam câte-o zi şi-o noapte de vorbă. Şi ne-aduceam aminte… Adică n-ai de unde să-l ştii. Până. nu demult veneau atâţia pe la noi. Ei, aflu eu de la străin că prietenul meu e pe patul de moarte şi m-am gândit să-l văd. Ţie nu ţi-am spus unde mă duc ca să te mai las puţin şi pe picioarele tale. Ai văzut cum cloşca îşi ciupeşte puii când se fac mari şi-i alungă cât colo? Nu pentru că nu-i mai sunt dragi, ci pentru că vrea să-i înveţe să se descurce singuri în viaţă. Să scurme, să ciugulească. Ca ea, dacă ajunge în oala cu

borş, să fie cu cugetul împăcat. Dormi, Măriuca?

— Nu bunicule. Dar lasă găinile.

— Aşa. Cu băţul în mână, încet-încet, când pe deal, când pe vale, ajung în marginea Pădurii Haiducului. Acolo mă-ntind să mă odihnesc la umbră, într-o văiugă. Şi, ca drumeţul, prind a-mi plimba ochii pe jos, pe sus. Zboară o pasăre prin copaci, aleargă un vârtej pe drum şi ridică praful, apoi iar nu se-aude nimic. Mai să mă prindă somnul, când văd că dintr-o porumbişte iese un mocan de la munte. Cu pălărie mică, neagră, cu iţari şi cămaşă curată, cu bundă, cu fluier la brâu şi cu o traistă la şold. Zic: ăsta a fost la rude, că prea-i gătit. Şi-acum urcă. Dar cum de stă acasă? Că-i destul de tânăr. Mocanul se opreşte în

mijlocul drumului, se uită în toate părţile şi o zbugheşte în pădure. Acolo scoate o busolă şi se orientează. Asta nu-i bună, zic, cioban cu busolă. Se uită iar în jur şi întinde o hartă. Măi, lucru dracului! Mă lipesc de pământ şi-mi ţin răsuflarea. Omul ocheşte un copac înalt şi se caţără ca o veveriţă până-n vârful lui. Scoate din traistă un binoclu, apoi nu ştiu ce face. Se dă jos şi se uită iar pe drum. Caută ceva. Parcă fotografiază. Îmi dau seama că nu cunoaşte locurile. Mă tem să nu dea cu ochii de mine. Nici vorbă că are pistol la el. La brâu nu se vede decât fluierul, în cele din urmă iese din pădure, face vreo sută de paşi pe marginea ei, trece de mine şi, găsind un şanţ în marginea drumului, se aşază şi-şi scoate merindea din traistă ca orice drumeţ. Mămăligă şi brânză. Mă uit. Nu ştie să mănânce mămăliga şi nici n-are poftă. De pe o cărare iese un băiat cu o capră după el. îi dă bună ziua. Omul îi răspunde, apoi îl aud cum întreabă ceva. Băiatul îi arată cu degetul. Pe drum trece un călugăr, apoi un bătrân călare pe-o gloabă chioară. Şi pe urmă, două femei cu desagii în spinare. Vorbesc răstit. Mă ridic şi, pe după o

vâlcea, ies şi eu la drum. Mocanul mănâncă mai departe mămăligă cu brânză. Călătorii îşi văd de-ale lor. Mă fac că pipăi drumul cu băţul. Asta-i place. Mă întreabă: Nu vezi bine, moşule?

Îi arăt cu degetele urechile. Vorbeşte mai tare.

Tovărăşia mea îi place. Spune că n-a mai fost de mult prin părţile acelea şi că s-au schimbat multe. Vorbeşte ca un român adevărat, îl las să spună ce vrea. Rămân în urmă, mă aşteaptă. La o fântână scoate apă. Bem, ne răcorim faţa. Trece un jandarm călare: se face alb la faţă şi îşi bagă mâna dreaptă sub brâul de piele. Jandarmul nu se opreşte. Nu ne întreabă nimic. Fluieră de parcă-ar fi pe altă lume. Căldura soarelui frige. Eu îmi scot bunda. Nu se vede niciun sat pe aproape. Un drum de care îl taie pe al nostru şi intră în pădure. Se bucură. Stau ca pe ghimpi. Dacă-l scap? Ce-ar fi să-i dau una în moalele capului? Dormi, Măriuca?

— Nu, bunicule. Era un spion?

— De unde să ştiu. Dacă-l omori şi omul nu-i vinovat? Dar dacă-i duşman? Nu poţi să-l întrebi. Dar cu ochii mei am văzut busola şi harta. Atâta lucru cunosc şi eu. Şi apoi, mâinile! Cu toate că dinadins erau pătate, zgâriate, nu semănau a mâini de mocan. Măi, ce să fac? Să nu mă dau de gol, că-mi bagă cuţitu-n gât. Ori trage cu pistolul, şi du-te de-l caută. Când ajungem în dreptul drumului ce intra în pădure, îmi întinde mâna, îmi mulţumeşte de tovărăşie şi mă pofteşte pe la stâna lui, sub munte. Aici o scrânteşte. Spune pocit numele locului. Când îmi trag palma din mâna lui, o fac pumn şi-l trăsnesc în bărbie. Ştiam asta de la un bătăuş. Se prăbuşeşte ca un copac. Scot funia din traistă, îi sucesc mâinile la spate şi i le leg zdravăn. Şi ca să nu se trezească, îi mai dau una tot acolo. îl caut repede. Avea pistol, hărţi, busolă, aparat de fotografiat şi bani de aur. îi iau traista, arma şi aştept să se trezească.

— M-ai prins, îmi spune când deschide ochii. Eşti de

mult pe urmele mele?

— Asta n-are nicio însemnătate, zic eu. Dacă eşti român şi te-ai băgat în slujba duşmanului, blestemată să-ţi fie sămânţa. Dacă eşti duşman, n-ai avut noroc.

— Dezleagă-mă şi te fac să nu mai ştii ce-i sărăcia. Te duc undeva şi-ţi dau o comoară.

— Nu-mi trebuie.

— Atunci, împuşcă-mă.

— Nici asta n-o fac. Te duc la cei mari.

— Cum de m-ai prins!?

— Ai învăţat bine graiul nostru, dar nu-i destul, se vede.

— S-a sfârşit cu viaţa mea. E în mâinile tale... Eşti şi tu om. Nimeni n-are să ştie că mi-ai dat drumul. Trec la ai mei.

— Dacă ţi-aş da drumul e ca şi cum mi-aş ucide copila şi aş da foc satului meu.

— N-au să-ţi dea mai mult decât îţi dau eu. Am bani de aur ascunşi în scorbura unui copac.

— Să fie norocul celui ce-o tăia copacul.

— Gândeşte-te că am doi copii în ţara mea.

— N-am nicio vină. Altfel nu pot. Meşteşugul tău e ca focul. Noi nu suntem neam de ucigaşi şi dacă vei fi de folos, acolo unde, te duc, poate că-ţi vor dărui viaţa. Ridică-te să mergem.

L-am ajutat şi am pornit. Curioşilor pe care i-am întâlnit le-am spus că-l duc la o sihăstrie, să-i citească un călugăr, că a avut vedenii şi şi-a ieşit omul din minţi. Pe la fântâni îi dădeam apă şi-l stropeam pe faţă. N-a mai scos niciun cuvânt tot drumul. Şi-a pus bărbia în piept şi a amuţit. Vedeam cum i se bat vinele de la tâmple. Ochii i s-au înnegurat şi nu m-au mai privit. Mă gândeam că pune ceva la cale. Mâinile la spate i se umflaseră de strânsoare. Şi, drept să-ţi spun, m-a apucat şi-un fel de

milă. Mai mult decât pentru o vită pe care o duci la tăiere.

Spre seară am ajuns în altă pădure, unde se afla o divizie românească. Acolo l-a luat în primire un căpitan tânăr şi delicat ca o domnişoară. Întrebându-l dacă eu pot să-mi văd de drum, mi-a spus să aştept. Un sergent m-a luat de mână ca pe un şcolar şi m-a dus într-un bordei de pământ unde erau trei paturi de fier, o masă şi un telefon. Am mâncat o gamelă plină de iahnie de fasole şi am băut un bidon cu apă. Sergentul mi-a făcut semn că mă pot întinde pe un pat, să mă odihnesc. Şi el a ieşit. L-am auzit însă cum îi spunea unui soldat să aibă grijă de mine să nu părăsesc adăpostul şi să mă poarte pe unde am nevoie. M-am culcat. Am tras pe mine o pătură cazonă, care mirosea a cal, şi am început să mă gândesc la cele întâmplate.

Prietenul meu din O… mă aştepta. îi trimisesem vorbă.

— La mine nu te-ai gândit? întrebă Măriuca.

— Vezi bine că m-am gândit, dar nu cu teamă. Am zis: Măriuca e de-acum mare. O să-i treacă prin minte să se ducă la ţaţa Maria sau la altă vecină… Cu toate că eram obosit, n-am putut adormi şi am mai stat de vorbă cu soldatul. Fusese de două ori rănit şi nu primise de multă vreme scrisoare de acasă.

— Ce-o să-i facă neamţului? am întrebat eu.

— Nu pot să ştiu, mi-a răspuns. Pe ai noştri, dacă dezertează, îi împuşcă. Aşa-i ordinul. De la noi n-a încercat niciunul.

Apoi soldatul a tăcut. Am tăcut şi eu şi am adormit. Nu mi-am dat seama arid şi cum m-a furat somnul. Pe la miezul nopţii m-a trezit sergentul:

— Poftim la domnu’ căpitan.

Căpitanul mi-a strâns mâna şi m-a îndemnat să beau o cafea fierbinte şi plăcută la gust.

— A vorbit? l-am întrebat eu.

— Da, până la urmă a vorbit. E de pe la izvoarele Dunării. Are grad de locotenent şi cunoaşte bine limba noastră.

— O fi, dar cioban din Carpaţi nu s-a putut face, zic eu. Căpitanul râde. Îşi freacă palmele şi spune:

— Acuma vrem să ştim mai multe şi despre dumneata; şi despre cum l-ai prins. E o formalitate.

Şi a trebuit să povestesc unde m-am născut, cu ce mă ocup, mă rog, o întreagă istorie. Din când în când căpitanul nota într-un caiet. I-am spus de turci, de manta, i-am vorbit şi despre tine, dar parcă mai mult îl interesa cum am pus mâna pe spion. La sfârşit mi-a dat o ceaşcă de rom şi m-a trimis să mă odihnesc. Cred că era trecut de miezul nopţii. Gândindu-mă că o să mă trezesc din zori să plec, am încercat să-mi iau rămas-bun, aşa cum se cuvine. Dar căpitanul a zâmbit şi mi-a spus:

— N-ai să poţi pleca. Mâine vrea să te vadă domnul general.

N-am avut încotro. M-am culcat. A doua zi am tot aşteptat să fiu poftit la general. Dar mereu mi se răspundea că generalul e plecat într-o recunoaştere şi nu s-a întors. Stăteam ca pe ghimpi. Mă uitam cum se ridica soarele pe cer, dar n-aveam ce face. Soldaţii mă salutau ca pe un superior şi fiecare mă întreba dacă am băut ceaiul de dimineaţă, dacă am ţigări, dacă prin părţile mele s-a făcut porumbul, dacă am băieţi pe front, dacă nu m-am temut să pun mâna pe „şarpe”.

În cele din urmă am început să mă plimb prin pădure şi să casc ochii după cuiburi de păsări. Un plutonier m-a întrebat dacă n-aş vrea să mă îmbrace militar şi să-mi dea o puşcă. I-am răspuns că nu i-aş face de ruşine, în cele din urmă sergentul mi-a şoptit că a sosit domnul general şi că în curând are să mă poftească la el. Nu ştiu de ce a început să-mi bată inima mai tare. Mai văzusem eu în viaţa mea generali. Sunt şi ei oameni. Dar pesemne că uniforma lor,

decoraţiile, ca solzii pe peşte, mă fac să mi-i închipui cu totul altfel.

Generalul avea părul alb ca zăpada, mustăţile şi ele albe şi ochii albaştri. Îmi aduse cu mâna lui un scaun. Deschise o tabacheră de aur şi mă îndemna să iau o ţigară. Sună dintr-un clopoţel şi veni un soldat cu o tavă încărcată cu bunătăţi.

— Ţineam să te cunosc, zise el. Ai făcut o ispravă bună. Îţi mulţumesc. E cât un atac reuşit şi fără pierderi. Civilii când sunt isteţi ne pot fi de mare folos în vremuri grele. Ar trebui să avem mai multă încredere în ei, să-i folosirii; nu mai departe, exemplul lui Vasile Chilian, care trecea prin liniile nemţilor şi nu-l simţea niciunul. Până la urmă l-au prins, dar el le-a spus că pentru câte a făcut, ei nu-l pot ucide decât o dată. Îţi mulţumesc. Văgăuna în care ai voit să te odihneşti, pământul, ţi-au deschis ochii, ca şi cum ţi-ar fi şoptit: „bagă de seamă!” Un proclet ca ăsta, dacă scăpa cu fotografiile şi cu informaţiile, putea

da peste cap un corp de armată. Am ţinut să te cunosc. Poftim, ridică un pahar! După ce am băut romul am îndrăznit să-l întreb:

— Domnule general, dar când îi alungăm pe nemţi?

Nu m-a lăsat să sfârşesc bine vorba:

— Nicio grijă, vine şi ziua aceea. Şi ochii lui albaştri se luminară mult.

— Pentru fapta dumitale de vitejie, te decorez!

N-am ştiut ce să răspund. În faţa soldaţilor, ofiţerilor şi subofiţerilor de la divizie, generalul mi-a prins decoraţia asta în piept. Mă simţeam ca în cer. Pe urmă mi-a dat brevetul ei şi o hârtie de zonă. Soarele era trecut mult de amiază. Mi-au pus în traistă o sticlă de rom şi o ciocolată pentru tine. Atunci iar am prins curaj şi i-am spus:

— Aş vrea o puşcă, domnule general. Generalul a râs, mi-a strâns din nou mâna şi mi-a şoptit la ureche:

— Acuma n-am. Dar să vii puţin mai târziu, să-ţi dau una nemţească…

— Măriuca, dormi?

Nu-i răspunse nimeni. Măriuca adormise şi poate continua în vis nemaipomenita întâmplare a bunicului său. Bunicul suflă în lampă şi rămase multă vreme nemişcat. Fiind prea întuneric scoase perna din fereastră. Apunea luna, dar cu toate astea intră în casă şi desenă cu cercevelele de la geam o cruce strâmbă pe ţolul de jos.

4.

D e la o zi la alta au tot amânat.

Unde să plece singuri? Cine-i aşteaptă? Cine o să se bucure de sosirea lor? Cine-i dispus să împartă pâine cu veniţii când nu-i ajunge pentru a-i săi?

Dimineaţa îşi făceau boccelele şi seara le desfăceau. Satul se înstrăina. Nimeni pe uliţe, nimeni pe la fântâni. Câteodată casele semănau cu cei plecaţi şi atunci bunicul şi Măriuca vorbeau în şoaptă. Bunicul zicea că, se simte paznicul lor. Că cineva îi porunceşte să aibă grijă de ele, că ferestrele lor, ca nişte ochi ciudaţi, se luminează când îl văd. De aceea, la căderea serii bunicul şi Măriuca porneau pe uliţi, cu strângere de inimă, dar şi cu sentimentul că alungă pustiul.

Pustiul care acoperă cu praf uşile, prispele, care pătrunde în pietre, în lemn şi mai ales în odăile în care au trăit oamenii. Intră în dulapuri, în lăzi, se culcă pe laviţe, spălăceşte fotografiile şi pune rugină pe plită. Otrăveşte aerul şi ajută păianjenii să-şi întindă pânzele.

— Casele dacă n-ar avea suflet s-ar macină dintr-odată şi s-ar prăbuşi din pricina pustiului.

— Asta n-am ştiut-o, bunicule.

— Între sufletul caselor şi pustiu e o luptă grea. Sufletul casei nu pleacă niciodată, nicăieri. El e alcătuit din

vorbele celor care au trăit în ea, din cântece şi din lacrimi, din gânduri şi din vise. El stă ascuns în pereţi, în grinzi, în vatră, în horn şi sub pragul uşii. Casele noi în care n-a trăit încă nimeni, n-au suflet. Casele vechi, unde s-au născut multe rânduri de copii, în care au murit mulţi oameni, au suflete puternice. Ele, dacă se dărâmă casă, rămân pe temelii. Dacă se dărâmă temeliile, intră în copaci şi, dacă se taie copacii, pătrund în pământ, dar de pierit nu pier.

— Şi cum arată sufletul casei, bunicule?

— În multe chipuri, dar nu poate fi văzut, ci numai simţit cu inima.

Şi după ce trec, ca într-un rond de noapte, pe aproape toate uliţele satului, se întorc liniştiţi acasă. Nu-i ştie nimeni, nu-i vede nimeni, nu-i sileşte nimeni. Adună mohor şi alte ierburi pentru vacă, scot cartofi din pământ, coc ştiuleţi de porumb, mănâncă struguri şi poame, beau apă rece din fântână, se uită la stele, ascultă glasul nucului şi al greierilor. Uneori se aud bubuituri de artilerie, alteori bâzâie pe sus câte-un avion.

Într-o zi, Măriuca a coborât în luncă după vreascuri de foc. Sălciile şi răchitele n-au cunoscut-o. Se uitau în altă parte, toropite de căldură. A fluierat ca haiducii şi a strigat:

— Ei, voi, zgripţuroaicelor, prefăcute în copaci de craiul Şiret, ce mai faceţi?

S-au speriat câteva broaşte care se soreau pe mal şi au sărit în apă. S-a târât cineva prin iarbă, foşnind-o încet. Măriuca s-a oprit pe un loc neted, cu nisip fierbinte, unde dormeau caii-crengi. Coamele lor de frunze erau negre şi răsucite. Lângă fiecare cal erau întipărite tălpi de viteji. Măriuca îşi aminti de o bătălie cu urieşii, când băieţii şi-au luat cai verzi de la sălcii şi s-au aliniat. Caii n-aveau astâmpăr, săreau în două picioare, zvârleau din copitele potcovite cu argint… Toate parcă se întâmplaseră cu ani în

urmă. Parcă timpul fugise, călare pe fulger. Caii-crengi erau uscaţi, cu capetele albe. Urieşii, duşi la vale de Şiret. Numai crăiasa, desculţă, umbla de colo până colo, cu o funie subţire în mână, să adune vreascuri de foc. Se opri în faţa cailor morţi şi aliniaţi pentru onor. Făcu un semn cu degetul prin aer şi, într-o pereche de urme lăsate pe nisip, intră Vasile, un băiat mic şi îndesat, care pocneşte într-una din harapnic şi sperie vrăbiile. Iată-l şi pe Nuţu, cu sânul plin de prune şi mere pădureţe, pe care le împarte cu dărnicia unui paşă celor ce au grijă să-i pască oaia şi capra. Dumitru nu se mai satură de scăldat. Intră în apă, bolboroseşte, se dă la fund, se arată unde nu te-aştepţi şi spune că bunica lui a fost raţă sălbatică... Tudor pescuieşte şi nu prinde nimic, dar povesteşte de o mreană care a vorbit cu el şi l-a sfătuit ce trebuie să facă. Ghiţă, veşnic cu puşca în spinare, caută un lup în stufăriş... Iar Ileana întreabă într-una: „Şi eu ce fac? Eu ce fac?... Eu ce-o să fiu în jocul ăsta?”... Toţi sunt la locurile lor. Îi vede aievea, dar Măriuca nu poate schimba nicio vorbă cu ei.

A şuierat o mierlă şi lunca s-a golit. Au rămas numai caii-crengi. Măriuca îi apucă pe rând, îi frânge de genunchi şi îi pune grămadă şi-i leagă cu funia. O cuprind păreri de rău când îi simte în spinare prefăcuţi în vreascuri de foc.

— Pe unde-or fi ei acum? întrebă Măriuca.

Nu-i răspunde nimeni. Şi, grăbită, părăseşte lunca plină altă dată de larmă şi de jocuri.

Nici bunicul nu-şi găseşte rostul. Stă pe gânduri. Îşi aminteşte fel de fel de întâmplări. Umblă prin podul casei şi răscoleşte prin lăzi. Caută şuruburi, cuie de fier, scule pe care nu ştie unde le-a pus şi nici dacă le-a avut el sau au fost împrumutate de pe la vecini. De câteva ori a coborât în fântână cu o scară de lemn. I s-a părut lui că undeva o să cadă pietrele şi or să astupe izvorul apei. Le-a întărit cu pene din lemn de stejar.

O bătaie de clopot l-a făcut să stea la pândă pe

acoperişul casei parohiale. În biserică erau câteva icoane de preţ, suflate cu aur. Candelabrul cel mare era turnat din argint. Dăruit bisericii de-un negustor, care a scăpat cu zile ascunzându-se în clopotniţă în vreme ce îl fugăreau doi codreni cu cuţitele scoase. L-a găsit clopotarul când mai avea abia un pic de suflare şi era albit la cap. Negustorul s-a închinat în faţa altarului, tremurând de spaimă, şi i-a făgăduit lui sântul Pantelimon candelabru de argint.

Şi, la urma urmei, ce putea să facă bunicul pe acoperişul casei? Nimic mai mult decât să vadă! Pe la amiază, o cioară s-a aşezat pe funia clopotului cel mic. Funia s-a legănat şi clopotul a sunat din nou. Bunicul a scuipat şi a coborât de pe casa popii mult mai liniştit.

— Cică trăia un om – spuse bunicul – care se gândea mai mult la el decât la alţii. Avea grijă să nu-i lipsească nimic şi nu-i păsa de lume. Nu suferea niciun om pe lângă el, dar mai ales nu putea să vadă copiii. Într-o zi a ieşit în câmp, sub un copac, să mănânce. Cam pe la jumătatea prânzului, ridică ochii de pe faţa de masă, şi ce să vadă? Era înconjurat de copii care se uitau la el cum mănâncă. Erau numai ochi şi nu scoteau o vorbă. A voit să-i alunge, dar privind în ochii unuia i s-a-nmuiat inima. I-a întins o bucăţică din prânzul lui. Ceilalţi au deschis gurile, ca puii de rândunică. Şi, pe rând, a prins să le facă parte şi lor. A doua zi s-a întâmplat la fel, şi în a treia tot aşa. Pe urmă, omul n-a mai putut să mănânce singur. Ochii copiilor puseseră stăpânire pe inima lui şi-i luminaseră viaţa. Într-o zi, i-a aşteptat până la apusul soarelui fără să îmbuce o firimitură. Copiii nu s-au mai arătat sub copacul acela. Şi omul a murit de întristare. Aşa s-ar putea să păţesc şi eu, să nu mai pot trăi fără casele satului. Parcă toate ar fi ale mele. Dacă cineva mi le-ar fi dat în primire şi m-ar fi obligat să am grijă de ele, cred că m-aş fi socotit osândit la pedeapsă grea, şi aş fi fugit cale de nouă hotare.

Măriuca nu ştiu ce să-i răspundă bunicului…

* * *

Asfinţise soarele şi singurătatea satului părăsit se simţea tot mai mult. Dacă n-ar fi cântat greierii, poate că ar fi izbucnit în plâns, ca într-un ţintirim. Bunicul intrase în casă să se culce, iar ea rămăsese pe prispă. Se hotărâse să nu se gândească la nimic, ci să se uite-n noapte şi să-i asculte glasurile. Auzi bâzâitul disperat al unei muşte sub streaşină şi îşi dădu seama că gângania căzuse în pânza unui păianjen şi

că făptura urâcioasă se pregătea s-o mănânce. Doi fluturi mari şi întunecaţi zburară spre lună. Undeva ciripiră pui de vrabie. Prin nuc trecuse cineva, căci frunzele foşniră o clipă. Să fi fost pasăre, să fi fost vârât? Târziu, auzi un mers. Când se uită mai bine văzu că la fântână, în faţa ogrăzii, se oprise o făptură mare, albă. Prin tot trupul îi trecură furnicături. Voi să-l strige pe bunic, dar se stăpâni. Făptura, după ce luă proporţii fantastice, se prefăcu în cal. Un cal alb. Dădea din cap de parcă voia să spună ceva. Calul trebuia să aibă şi călăreţ. Unde se ascunsese oare? Măriuca se apropie de uşa casei şi aşteptă. Calul, ca de zăpadă, nu se da dus. Voia parcă. să spună ceva. Voia poate să intre în ogradă.

— I-o fi sete… se gândi Măriuca într-un răstimp şi, cu inima în dinţi, se apropie de fântână. Puse mâna pe botul lui. Era moale şi cald. Dădu drumul căldării în fântână şi-o umplu. Musafirul de noapte o bău pe nerăsuflate. Mai scoase una. Calul o sorbi şi pe aceea. N-avea nici şa pe el, nici frâu. Avea coamă lungă, păr neted şi părea încălţat cu papuci negri. Nu da semne de teamă şi se lăsa mângâiat.

— Ai fugit de undeva? îl întrebă Măriuca. Ţi-ai aruncat stăpânul din spinare şi-ai început s-alergi?… Vii poate din împărăţia cailor? Am crezut că eşti duh de noapte, dar duhurile nu sforăie şi nu beau apă. Cum te cheamă? Hai, vrei să intri în ogradă? Poftim, îţi deschid

portiţa.

Calul nu se clinti din loc. Măriuca îl cuprinse de grumaz şi-i vorbi mai departe. Calului îl plăcea să asculte. Era deprins cu oamenii.

— Şi acum, unde ai să te duci?

Calul lovi cu copita în lespedea de la fântână şi-şi desprinse gâtul din braţul Măriucăi.

— Să mai vii pe la noi.

Calul se scutură şi o porni în câmp. Măriuca îl urmări până se pierdu după nişte copaci. Nu era din sat. Altfel l-ar fi recunoscut. Scăpase de undeva. Se rătăcise. Se întâmplase ceva cu stăpânul lui.

Bunicul dormea dus. Măriuca se urcă pe cuptor şi închise ochii, să se gândească mai bine la întâmplarea cu calul cel alb.

Nu după multă vreme se pomeni într-o pădure cu copaci albaştri.

— Acum putem sta altfel de vorbă, auzi ea un glas. Când se întoarse, dădu cu ochii de cal. Şi, ciudat, nu se miră.

— Aici pot vorbi şi eu ca oamenii.

— Ce bună a fost apa din fântâna voastră.

— Bunicul se pricepe la fântâni. Cum pune urechea la pământ, cum aude izvoarele din adânc.

— Da, e un meşteşug de laudă.

— Şi ce faci aici? l-a întrebat Măriuca.

— Mă odihnesc. Asta-i pădurea mea. Nu vrei să te plimbi puţin?

— Dacă nu eşti obosit…

— Nu, poftim. Ţine-te bine de coamă şi, dacă ameţeşti, să-mi spui. Şi calul se lăsă în genunchi în faţa Măriucăi, ca să poată încăleca.

— Bunicul n-a ţinut niciodată cai, spuse Măriuca după ce-şi potrivi picioarele în cele două scări de argint.

— Poate că nu se pricepe. Dacă eşti gata b să zburăm

pe deasupra pădurii.

— Dar n-ai aripi!

— Ei, şi?

Şi calul cel alb se săltă pe picioarele dinainte şi rămase în văzduh. Se mai săltă o dată şi se urcă mai sus. Apoi porni ca şi cum ar fi mers pe pământ. îi arătă munţii, îi arătă marea, palatul zmeului, lacul zânelor…

— Dar Făt-Frumos unde e?

— Lasă-l, că-s supărat pe el. O să-ţi spun mai târziu. Acum ţinte bine, că trecem pe alt tărâm.

— Nu, calule, nu, te rog! Coboară, că ameţesc!

— Da, uitasem că bunicul tău n-a ţinut cai. Şi calul coborî din nou în pădurea cu copaci albaştri.

— Am şi eu un palat, dincolo de stânca cea roşie.

— Şi nu ţi-i urât să stai singur?

— Câteodată da. Dar cum mi-aduc aminte, cum îmi trece urâtul.

— De ce ţi-aduci aminte?

— De Făt-Frumos. Cât l-am slujit şi pe unde nu l-am purtat! Şi de la câte nu l-am scăpat! Dar el nu mi-a arătat niciun pic de recunoştinţă. Şi continuă să povestească: Acum – nu prea de mult – ajungem noi la fata împăratului.

— Frumoasă? întrebă Măriuca.

— Aşa, cam ca tine, numai că era îmbrăcată altfel. Şi ce crezi… Iese fata împăratului şi prinde a se smiorcăi. Făt-Frumos mă leagă de-un copac, afară, şi mă uită acolo. Trece un an, trec doi, trei, eu tot de copac rămân legat. Un arap îmi arunca, atunci când îşi aducea aminte, câte o mână de fân şi-o strachină de orz. Când n-am mai putut răbda, m-am scuturat o dată zdravăn, am dat jos şaua, mi-am scos frâul şi am pornit în lume. Lasă-l să stea în palat, cu fata împăratului, până i s-o urî. Dar să nu mă ţină afară în vânt şi în ploaie, ca pe o slugă netrebnică. Spune şi tu, n-am dreptate?

— Ai… Nici nu ştiu cum ai avut răbdare să aştepţi trei ani.

— Şi apoi, ce s-a mai întâmplat! S-a bătut cu Zmeul în nişte munţi, unde obişnuiau ei să vâneze capre sălbatice. S-au luat de la un ţap. Şi Zmeul l-a făcut bucăţi pe Făt-Frumos. L-a tăiat cu satirul. Ţapul era tare mândru. Faţa împăratului plânge, dar lacrimile nu sunt apă vie. Numai eu ştiu izvorul.

— Unde se bat munţii în capete? întreba Măriuca.

— Întocmai.

— Şi nu te duci?

— Nu-l pot lăsa multă vreme aşa, hăcuit, dar îmi trebuie un ajutor.

— Merg eu, spuse Măriuca.

— Numai să te lase bunicul.

— Nici nu-l întreb. Sunt destul de mare.

— Atunci să nu mai pierdem vremea.

…

— Măriuca! Hai, trezeşte-te! Toată noaptea ai vorbit prin somn. Avem un oaspete. Nu ştiu de unde s-a ivit un cal alb la fântână. Mă duc să-i dau apă. Stă şi se uită la mine ca un om. Numai că nu vorbeşte. De unde o fi, al cui o fi?

5.

Ziua nu se arăta, parcă intra în pământ. Dar seara şi în răsăritul soarelui bătea cu copita în lespedea de lângă fântână şi bea pe nerăsuflate câte două-trei căldări de apă. După ce asculta vorbele bunicului sau ale Măriucăi, care-l întrebau pe unde umblă, pe unde doarme, pleca.

Într-o dimineaţă bunicul i-a pus un frâu de tei şi a urcat-o pe Măriuca pe spinarea lui. Calul nu s-a speriat, n-a sărit în două picioare, ci a mers liniştit pe uliţă în jos, după bunic. Pe urmă fata a cerut frâul şi s-a dus singură, călare, până ia vie. La întoarcere i-a dat o felie de pepene.

— Îl luăm cu noi, bunicule. E atât de blând şi de bun... Dacă-l împing cu palma pe grumaz, merge unde vreau eu.

— Cum să-l luăm dacă nu-i al nostru? Dacă ar avea grai ne-ar spune ce s-a întâmplat cu el de-a rămas pribeag.

— Am să-i ţin urma, să vedem unde se duce după ce bea apă.

— N-are rost. Umblă şi el prin porumburi, prin vii. Poate-şi caută drumul şi nu-l găseşte. Că de bună seamă e un rătăcit. L-o fi furat careva ca să poată ajunge mai repede în anume loc şi pe urmă l-o fi lăsat. L-or fi fugărit câinii? i-o fi murit stăpânul? Cine ştie?... Dar sosirea lui a mai luminat satul.

Căci umblă şi pe uliţe. Făptură. De unde să ştim noi ce-i în minţea lui? închis nu vrea să stea. Ai văzut

cum sare gardul când se vede strâmtorat în ogradă? Sare de parcă zboară. E şi foarte tânăr. Cred că a fost şi alintat. Ai văzut cum ciuleşte urechile când aude vorbă?! Ba parcă şi râde uneori!

Spre amiază, când bunicul şi Măriuca se întorceau acasă cu câte un sac în spinare, se pomeniră faţă-n faţă cu trei ofiţeri de artilerie. Un maior şi doi locotenenţi.

— Staţi! strigă maiorul. V-am prins. Sacii jos!

Bunicul voi să spună ceva, dar maiorul nu-i dădu

răgaz. Era roşu la faţă de mânie şi agita cravaşa în aer.

— Nu ţi-e ruşine?! Om bătrân, cu părul alb! Dar cât ai să trăieşti de nu te mai saturi?... Prin ce ticăloşii trecem, domnilor! Şi se adresă subalternilor. O copilă numai şi uitaţi-vă ce-nvaţă. Acest bătrân ticălos trebuie împuşcat pe loc. Ucis în faţa fetei să vadă şi să ţină minte toată viaţa.

— Domnule maior, încercă bunicul.

— Nicio vorbă! Pentru jaf în timp de război, moartea. Altă soluţie nu este. Oamenii şi-au lăsat casele şi au pornit în pribegie, iar noi furăm! Jefuim ca-n codru... Fă-ţi rugăciunea.

— Domnule maior, dar nu pricep nimic din vorbele dumneavoastră. Eu nu jefuiesc satul, îl apăr.

— Şi sacii?!

— Poftim! Şi bunicul deşertă cei doi saci. Uitaţi-vă, sunt buruieni pentru vacă.

— Ce vacă? întrebă maiorul.

— Vaca mea.

— De ce n-ai părăsit satul odată cu ceilalţi? De ce te-ai ascuns?

— Nu m-am ascuns. Când s-a evacuat satul eram la domnul general. Poftiţi înscrisurile mele. Şi bunicul scoase un plic din buzunarul de la jiletcă.

Maiorul citi, îşi duse mâna la frunte, se miră. Le arătă şi celor doi ofiţeri. Plecă ochii în jos şi, după o tăcere îndelungată, spuse:

— Va să zică dumneata eşti!... Ai fost citat prin ordin de zi. Ni s-a vorbit la adunarea ofiţerilor. Domnilor, uitaţi-vă bine la el. Un român adevărat, domnilor! Un civil. Dar cât devotament. Un mare soldat. Bunicule, să mă ierţi de vorbele pe care ţi le-am spus.

— Domnule maior, nu mi le-aţi spus mie, ci celor care jefuiesc.

Maiorul şi cei doi locotenenţi strânseră mâna bunicului şi o mângâiară pe frunte pe Măriuca.

— Eu de mult sunt gata de plecare, domnule maior, vorbi bunicul, dar nu mă-ndur de sat. Să rămână chiar fără niciun suflet de om? Desagii sunt gata, când oi simţi focul, şi să vă spun drept că-l aştept, mă duc unde m-or îndemna ochii.

— Eu nu te oblig, spuse blând maiorul. Cu hârtia dată de domnul general poţi să te plimbi şi prin tranşee. Atâta numai că mă gândesc să nu vi se-ntâmple ceva. Glonţul e orb, schija e oarbă. Şi-o să fie mare măcel! Dar deocamdată mai puteţi sta acasă... Unde să vă duceţi?! Satele de peste Şiret gem de refugiaţi. Şi, ce-i mai rău, se aude şi de tifos exantematic... Şi nici aici nu-i bine. Să ştii bunicule că umblă bande de jefuitori prin satele părăsite. Glonţul îi aşteaptă. Dar gloanţele ne trebuie pentru front. Între timp Măriuca umpluse din nou sacii cu buruieni şi-i târa pe jos în urma ofiţerilor şi a bunicului.

— Frumos copac, spuse maiorul, aşezându-se pe un scaun la umbra nucului. Câţi ani să aibă?

— Câteva sute, răspunse bunicul.

— Atât de mult? Pare încă tânăr.

— Copacii rămân multă vreme tineri.

— Şi cine l-a pus?

— Nu se ştie.

Maiorul tăcu. Bunicul tăcu. Cei doi locotenenţi se uitau pe o hartă şi fumau. Măriuca aduse apă rece.

— Dulceaţă n-avem, spuse bunicul. Mai mare ruşinea să nu ai cu ce primi oaspeţii într-o ţară ca a noastră.

— Cred că am fost prea ospitalieri, zise maiorul. Nu e bine nici aşa, ar trebui să ne învăţăm minte. Apoi, după o pauză:

— Dar nucul ăsta îmi place. La plecare, maiorul zise:

— Ce bine m-am odihnit aici, la linişte şi la răcoare. Copacul parcă îţi toarnă în sânge putere. Noi nu suntem prea departe. La o adică, întreabă de mine. Şi-şi spuse numele. Arată hârtia şi santinela o să te lase. Oameni ca

dumneata!...

Şi maiorul scoase o carte de vizită, scrise ceva pe ea, se iscăli şi i-o dădu bunicului.

— Şi asta are să-ţi ajute. Dar dacă vrei să pleci şi ai pe cineva la care să tragi, e mai bine să te pui la adăpost. Fetiţa nu trebuie să vadă războiul.

— Domnule maior, cred că am să vă ascult.

Unul din locotenenţi fluieră şi un soldat le aduse caii. Cei trei ofiţeri o luară mult spre dreapta satului, până se pierdură după o culme. Soldatul încalecă şi el şi porni după ei.

Măriuca se urcă în nuc şi se întinse în culcuş, iar bunicul îşi aduse pe prispă, într-o cutie de carton, sculele de cizmărie şi se apucă să-şi repare ciubotele. Ici bătea cuie de lemn, după ce le înmuia în gură, dincolo punea un petec, să nu intre apa şi noroiul. Răsucea aţa, o ceruia, îi punea în vârf un fir de păr, apoi împungea iuftul cu sula şi îngâna pe nas un cântec de demult. Un cântec pe care-l cânta când pleca în cărăuşie cu boii cei negri, şi era noapte şi nimeni pe drum. Cântecul îl îndemna să se grăbească, să încerce cizmele, să le dea cu păcură pe la cusături şi încreţituri, ca piciorul să se simtă în largul lui. După ce isprăvi cu ciubotele croi o pereche de sandale pentru Măriuca, dintr-o piele de porc, tăbăcită de el cu scoarţă de stejar şi cu prafuri aduse de la oraş.

Din când în când îşi ştergea fruntea cu mâneca de la cămaşă. Soarele împungea cu suliţe fierbinţi, nevăzute, pământul şi văzduhul. Aerul părea înecăcios şi fără saţ şi juca pe culmi ca o apă străvezie. Copacii şi ierburile îşi răsuciseră frunzele. Câteva vrăbii se scăldau într-o movilită de nisip din ogradă, iar bunicul le făcea proaste că nu se duc la Siret.

Dinspre munţi se arătă un nor care semăna cu o şopârlă uriaşă. Şopârla îşi pierdu repede capul, lovindu-se

de un urs mătăhălos. Din trânta lor se născură păsări, copaci, căpcăuni şi corăbii. Apoi toate se amestecară şi se iscă un continent, greoi, ce înainta nepăsător spre soare, acoperind o parte din cerul limpede. În urma lui, alţi nori vineţii, dantelaţi cu alb se grăbeau către nişte troiene de omăt ce se dădeau peste cap ca într-o vrajă de poveste. Vântul zvoni repede în copaci şi în praful drumului, iar o pasăre ţipă către soare, să se ascundă. Norii bubuiră, la început surd, înăbuşit. Pe urmă aruncară fulgere în toate părţile. Curând înghiţiră soarele ca pe-o cireaşă şi ocupară tot cerul, întunecându-l. Câteva vârtejuri trecură grăbite spre uliţele satului şi ploaia începu să cadă cu picături mari, răcorind ţărâna, iarba, copacii. Câteva trăsnete se prăbuşiră spre Şiret, umplând văile cu detunături.

Bunicul ieşi de sub streaşină casei şi o strigă pe Măriuca. Până să coboare fata din nuc începu să toarne cu găleata. Picăturile erau atât de dese, încât nu puteai să vezi decât la câţiva metri. De jur-împrejur perdele de apă şi răpăit de tobe. Pământul nu se mai sătura, înghiţea bulbucii, înghiţea pâraiele abia născute şi încălzea băltoacele. Când îşi potoli setea, dădu drumul şuvoaielor să plece unde vor, să se facă pâraie, să alerge, să se joace cu tot ce întâlnesc în cale…

Udă până la piele, cu cozile despletite, Măriuca alerga prin ogradă, se învârtea într-un călcâi, ridica braţele în sus spre norii care turnau fără zgârcenie.

— Ai să răceşti, îi strigă bunicul de sub streaşină. Intră în casă şi te schimbă.

— Lasă-mă, bunicule, e frumos: îmi place când curge apa pe mine. Aud ce vorbeşte ploaia. Numai de nu s-ar opri prea repede. Toarnă norule şi pe mâna dreaptă, şi pe cea stângă, şi pe obraji, şi prin părul meu

…Îmi vine să cânt, să joc… Şi nucul se bucură. Şi toţi copacii.

— Măriuca, ai să răceşti şi ai să mori.

— Nu mor, bunicule. Lasă-mă în ploaie. Uite, deschid gura şi beau apă din cer. De unde-mi place. Bunicul nu avu încotro şi tăcu. De-atâtea ori se jucase prin ploaie şi nu se îmbolnăvise niciodată. Şi lui, în copilărie, îi plăcuse să se joace cu ploaia. Măriuca sălta ca o paparudă, cu rochia lipită de trup, cu părul despletit pe umeri şi cu picioarele goale. Ajuta pâraiele să se întâlnească, făcea loc de scurgere băltoacelor şi cânta întruna. Voi chiar să iasă din ogradă, dar uliţa era prefăcută în râu. Apa îi ajungea până la genunchi. Venea de pe culmi, din partea dreaptă a satului, tulbure şi supărată. Şi ducea la vale ştiuleţi, dovleci, crengi, frunze. Şi bolborosea şi vorbea în limba ei. Nemaiîncăpând în uliţe, porni să sape, să-şi facă loc.

În cele din urmă se urcă. printre scândurile gardului, în partea de jos a ogrăzii, unde în şuia era legată de iesle Dumana. Şuvoiul ajunse până la picioarele ei.

— Bunicule, strigă Măriuca. Ne ia vaca. Bunicul îşi puse un sac în spinare.

— Potop! zise el. Doamne fereşte, curg dealurile la vale. Şi se repezi spre şură.

Apa izbi cu putere în gard, îl culcă la pământ. Vaca se foia de colo până colo, speriată, bunicul o dezlegă repede şi o duse sub nuc. Şuvoiul mai lovi o dată, dărâmă şura şi-i luă acoperişul la vale, goli ieslea de

nutreţ, o răsturnă, curaţi bălegarul şi porni mai departe. Bunicul voi să se repeadă să scape de lăcomia apei acoperişul, dar acesta se opri într-un copac şi se împotrivi singur urgiei.

Încetul cu încetul apele se domoliră, se împuţinară, şi abia atunci se auzi vuietul Siretului.

— Trebuie să facă el iar vreo ispravă, zise bunicul.

— Poate îi îneacă pe nemţi, vorbi Măriuca.

— N-avea nicio grijă, dar podul pe care trebuia să trecem noi cred că l-a dus la vale. Asta n-a fost ploaie cu

priinţă, ci pedeapsă cerească. Nu ştiu ce are cu noi.

— Cine?

— Cel de sus! Ne bate din toate părţile. Cu ger, cu război, cu foame, cu potop, cu boli. Uite cum am rămas fără gard, fără şură; dacă nu băgăm de seamă rămâneam şi fără vacă. Chiar dacă n-o ducea până în Şiret, o trântea de pământ, îi rupea picioarele, o îneca…

Şi bunicul se uită în sus la spărturile norilor secătuiţi, subţiaţi şi zise ceva printre dinţi. Măriuca îl întrebă:

— Bunicule, e adevărat că te-ai supărat pe Dumnezeu?

— Cine ţi-a spus?

— Ţaţa Maria. Şi mai mulţi ştiu lucrul ăsta, că ai vorbit odată de faţă cu popa: „Lasă-mă, părinte-n pace, cu Dumnezeu sunt supărat!”

Bunicul se mai uită o dată pe vale şi răspunse:

— E adevărat. Mi-a făcut atâtea şi nu m-a ajutat cu un pai. A luat-o pe bunică-ta de tânără, pe taică-tău la fel, pe maică-ta, iară la fel. Şi neamul nostru se ţine-ntr-o aţă numai.

— Lasă, bunicule, eu am să fac doisprezece copii.

— Mai bine du-te şi te schimbă, că eşti udă leoarcă.

Măriuca fugi şi în câteva clipe se întoarse cu o altă rochie şi cu un prosop pe cap.

— Şi când ai să te împaci cu Dumnezeu? îl întrebă ea în timp ce bătrânul scotea din glod parii şi scândurile gardului.

— Când o veni la mine şi o spune: „Hai să ne-mpăcăm, măi vere Ioane, supărarea nu-i bună la nimic! Am mai greşit şi eu, am atâta omenire pe cap!… „Te iert, Doamne, dar să ai grijă măcar de-acum înainte de casa mea”.

— Şi crezi c-o să vină?

— Cum o vrea. Eu la el nu mă duc!

— Ia te uită, bunicule, cine-a sosit!? Lângă fântână se

oprise calul cel alb, plouat, cu coama încâlcită, dar cu ochii veseli şi întrebători.

— Bine că ai scăpat şi eşti sănătos, îi spuse bunicul, îmbunându-se. Ce să-i faci! Când mai rău, când mai bine, urmea trece! Iaca, are să te cinstească Măriuca. Nu cred că pe o vreme ca asta să mai faceţi vreo lecţie de zbor… Măi, năzdrăvanule, la ce te gândeşti şi cât poţi tu pricepe din vorbele şi din supărarea mea?

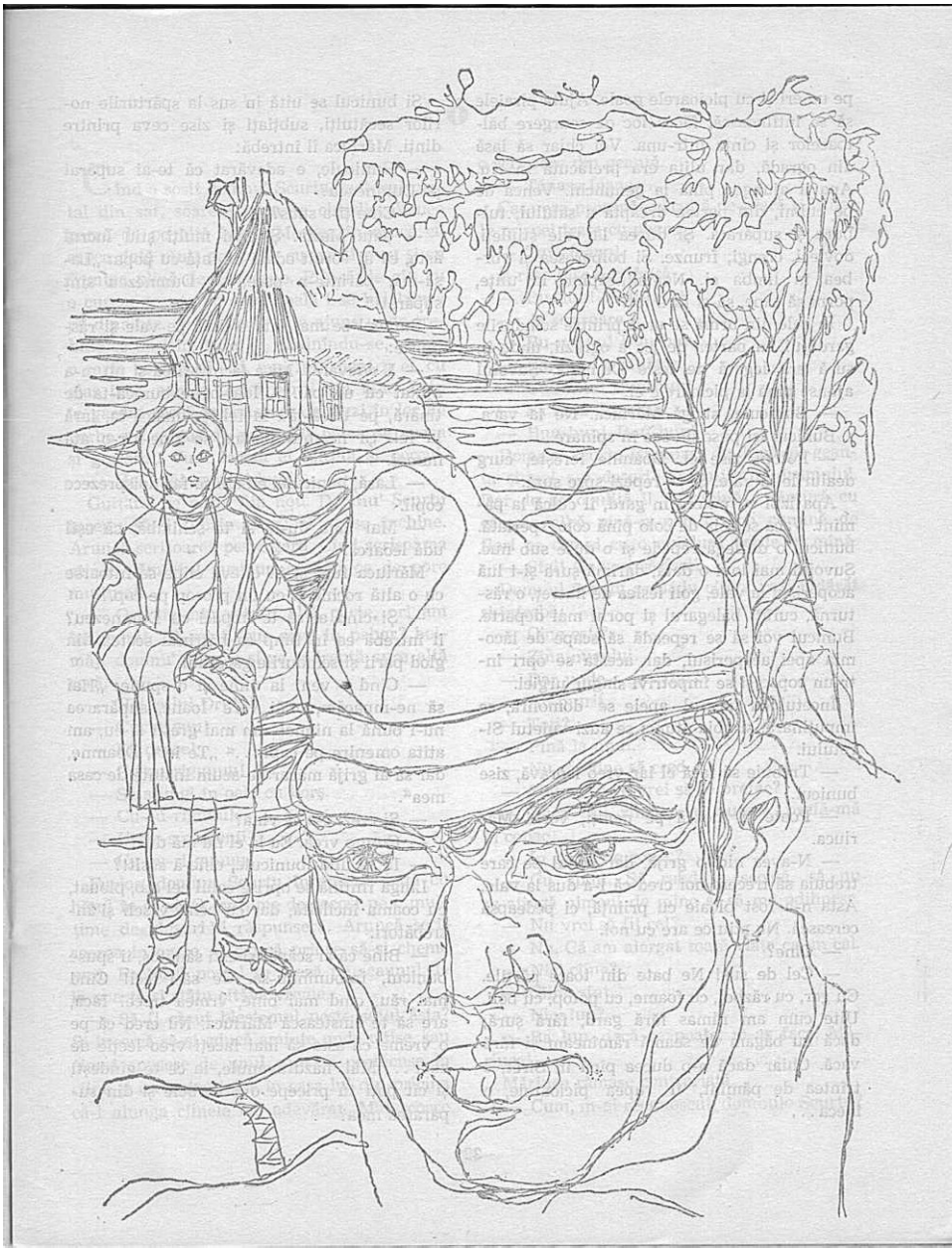

6.

Când a sosit domnu’ Scurtu, factorul poştal din sat, soarele intra în chindie. Venea parcă de pe altă lume. Mergea în cruce cu şapca dată mult pe ceafă, cu nasul roşu şi cu fruntea plină de broboane. Prinsă de gât, cu o curea, geanta aproape goală i se bălăbănea pe dinainte. Când socoti că a ajuns unde trebuie se opri în drum şi, clătinându-se, scoase o carte poştală şi citi, mai întâi pentru el, cu glas tare, adresa. Apoi porni din nou. Bătu în gardul casei cu scrisoarea şi auzi în loc de vorbe un guiţat de porc. Cât bătea se auzea şi guiţatul. Cum înceta el, înceta şi porcul.

— Hei, măi oameni buni!…

Guiţatul se porni din nou. Domnu’ Scurtu începu să-şi pipăie capul şi să se închine. Aruncă scrisoarea peste gard. Când scrisoarea atinse pământul auzi un grohăit ca de porc mulţumit.

— Ori am nimerit în altă parte, ori am înnebunit. Să-mi fi pus ceva în pahar? bolmăji domnu’ Scurtu şi se îndreptă spre altă casă.

— Hei, a lui Druţă!

— Cucuriguu!

— Ei, drace!

— Cu-cu-riguuu!

— Să ajungi în oala cu borş.

— Cu-cu-riguuu!

— Unde-s oamenii?

— Cu-cu-ri-guuu!

Furios, domnu’ Scurtu începu să bată cu băţul în gard. O mulţime de cocoşi pe o mulţime de glasuri îi răspunseră. Aruncă scrisoarea în curte. O cloşcă prinse să-şi cheme puii. Factorul poştal se aşează pe scaunul de la poartă şi stătu câtăva vreme.

— Să fi căzut blestemul peste satul ăsta? Şi încercă să-şi aducă aminte unde citise, sau cine-i spusese de unul

care se prefăcuse în câine şi nu putea intra în casa lui din pricina că-l alunga câinele cel adevărat. Mai scoase o scrisoare din geantă.

— Tănase Ioana…

Casa era proaspăt văruită pe-afară şi brâiele prispei trase cu negru.

— Ţaţă Ioana!

Îi răspunse o bufniţă.

— Buhuu! Buu-huu!

— Ai scrisoare.

— Buu-huu! Buu-huu!

— Bărbatul e sănătos.

— Buu-huu! Buu-huu! i-Să te ia dracu'!

— Buu-huu! Buu-huu!

Domnu' Scurtu îşi scoase de după gât geanta şi voi s-o deşerte în mijlocul drumului. Dar de pe o uliţă îl întâmpină o făptură cu cămaşa albă până-n pământ, cu cunună de flori pe cap şi cu o nuieluşă verde în mână.

— Stai! Ce vrei să faci?

Domnu' Scurtu se dădu câţiva paşi îndărăt şi întrebă:

— Cine eşti?

— Zâna nucului.

— Dar unde-s oamenii?

— Au murit.

— Toţi?

— Până la unul.

— Nu-mi vine să cred.

— Spune, în ce vrei să te prefac?

— Dacă eşti zână şi ai putere, prefă-mă în copac.

— În ce fel de copac?

— Cu spini. Să rabd la secetă, să nu se-atingă nimeni de mine şi să mă odihnesc.

— Nu vrei să fii cal?

— Nu. Că am alergat toată viaţa ca un cal.

— Nici câine?

— Câine sunt.
— Nici lup?
— Ba lup, dacă se poate, m-aş face, Măriuco!
Măriuca rămase contrariată.
— Cum, m-ai recunoscut, domnule Scurtu?
— Da, şi-mi pare rău.
— Şi de ce nu mi-ai spus?
— Mi-am dat seama că ai chef de joacă.
— Dar pe la case?
— Pe la case am crezut că sunt nebun. Băusem ceva, dar m-am trezit.
— Hai la noi. Stăm singuri.
De la un colţ de uliţă se arătă calul cel alb. Factorul avu o tresărire.
— Nu te teme, îi spuse Măriuca. Asta-i bunicul. Se preface singur în ce-i place. Domnu' Scurtu râse cu toată gura.

— Ce cauţi prin pustietăţi, domnule Scurtu?
— Poşta, bunicule! Poşta nu stă locului. Bate ca inima. Ea aduce şi duce veşti bune şi rele. Ea ştie înaintea tuturor ce se întâmplă în lume.
— Numai că de data asta poşta habar n-are că satul a fost evacuat.
Factorul poştal ascultă vorbele bunicului, îşi face vânt cu cascheta şi pofteşte într-una apă rece. Nu spune decât: măi-măi! Se şterge de sudoarea care nu se ştie de unde izvorăşte şi bagă mereu cana în căldare. Când se dumireşte, zice:
— Turnul Babel peste tot. S-a întors lumea cu josul în sus. Măi-măi! Nu mai departe decât ieri, mă întâlnesc cu doi indivizi. Şi unui mă întreabă:
— Ai bani?
— Nu, zic eu.
— Cu noi nu glumi.

— Nu glumesc, domnilor!

— Nu suntem domni.

— Iertaţi-mă!:

— Să vedem geanta!…

Caută ei, caută, dau scrisorile jos, le pun iar, mă controlează prin buzunări, prin şapcă, mă descalţă de bocanci şi mă-ntreabă:

— Unde ţi-i talpa?

— S-a ros pe drumuri.

— Şi cât ai pe lună?

— Atât…

Scuipă unul, scuipă şi celălalt.

— Hai cu noi!

— Unde?

— În porumb!

— Dar de ce, mă rog?

— Să-ţi tăiem capul să vedem ce ai în el. Şi mă-nşfacă unul de-o mână şi mă târăşte.

Celălalt râde. Şi nu-mi taie gâtul, ci îmi dau un rachiu afurisit. Şi-mi pierd mintea. Şi piere lumea. M-am trezit azi pe la amiază. Eram viu, dar se învârtea cocenii porumbului cu mine. Scrisorile, toate, desfăcute şi aruncate pe jos. Ei, ce spui de asta, bunicule?

— Ei, ce pot spune?

— Acuma mi-i mai bine. Apa e sănătatea omului. Şi… când plecaţi?

— Nu ştim, dar nu mai stăm mult.

— Ce să fac cu poşta?

— Las-o la mine şi nu mai veni, spuse bunicul.

— Mi-au luat trâmbiţa. Când m-am trezit nu mai era la brâu. Va trebui s-o plătesc.

O bună bucată de vreme bunicul răsfoi un ziar plin cu îndemnuri patriotice, cu pilde înţelepte şi cu veşti de pe toată linia frontului. Era şi o hartă a ţării, cu partea ocupată de nemţi îndungată de linii negre. Bunicul oftă de

câteva ori şi împături ziarul.

— Rămâi să dormi la noi, domnule Scurtu, că te-apucă noaptea pe drum.

— Nu bunicule, n-am dat de două zile pe-acasă. Şi de noapte nu mă tem. Sunt stele. Mai târziu răsare şi luna. E răcoare. La nevoie îmi pun două coarne pe cap. Bag şapca în geantă. Mare lucru să ai noaptea două coarne de ţap. Ziua nu-s bune. Măriuca s-a prefăcut în zână. Ziua nici zânele n-au crezare. Câteodată aş vrea să fiu drac, după toate rânduielile lor. Ce-aş mai întoarce eu lumea! Dar nu se poate. Bunicul râse şi-i strânse mâna. După ce se depărta factorul Măriuca întrebă:

— Bunicule, ce facem cu scrisorile?

— Uite că nu m-am gândit. Să le închidem în ladă. Ori să le luăm cu noi? Poate ne întâlnim cu careva din saţ.

— Nu le citim?

— Nu se cuvine.

— Dar dacă ne-am duce să le băgăm pe sub uşi, pe la case?

— Cui ar folosi? Până una-alta mai bine să stea în Biblie.

— Are şi ţaţa Maria un plic.

— Ea dacă ar fi în locul nostru l-ar desface.

— Nu ştiu ce au scrisorile, bunicule, parcă nu-s numai nişte hârtii.

— N-au nimic. Pune-le unde ţi-am spus. Măiiuca aşează scrisorile între scoarţele Bibliei şi rămase o clipă dusă pe gânduri.

— Bunicule, mi-e urât.

— Cum asta?

— Aşa. N-am ce face. N-am cu cine mă juca.

— Ei, parcă aveai o păpuşă.

— S-a măritat.

— Daa? N-am ştiut. Joacă-te cu Dumana.

— E vacă.

— Bine-bine, lasă că pornim la drum şi dăm de lume.

— Luăm şi calul?

— Păi o să-l luăm, să ne-ajute la bagaje, la oboseală. Pe urmă-l lăsăm să facă ce-o vrea.

Şi când plecăm?

— Şi mâine. Numai că acolo nu putem lua casa cu noi. O să dormim în paie. O să mâncăm mai rar şi mai puţin. Pe-acolo n-am semănat şi n-am săpat. Dar o să vedem oameni. Fel de fel. Vesel n-o să fie.

— Bunicule, ce-ar fi să-mi spui o poveste? Dar una pe care n-o ştiu.

Bunicul nu răspunse.

— Unde te uiţi, bunicule?

— La stele.

— Dar abia apune soarele.

— După ce se duce soarele, vin stelele. Întâi una mărunţică şi fricoasă, apoi una mai îndrăzneaţă şi bogată, apoi alta, iar alta, şi altele, şi iar altele. Cele două care, Cloşca, Ciobanul cu oile, Crucea, Fântână, Plugul, Rariţa, Scroafa cu purcei şi altele, până se umple cerul.

— Bunicule, e adevărat că fiecare om are o stea a lui?

— Aşa se poartă vorba.

— A mea cum o fi?

— Copilă, ca tine. Pe urmă o să crească mare şi o să prindă mai multă minte şi o să strălucească mai tare.

— Şi unde-i?

— Ei, asta e mai greu de ştiut.

— Dar poveşti cu stele sunt?

— Trebuie să fie.

7.

Bunicul deschisese lada şi se uita în ea fără să mişte un deget. Cu o zi în urmă iar se auziseră tunurile. Noaptea trecută o rachetă luminase satul. În văzduh şi pe zări

plutea ceva apăsător.

Lada de zestre mirosea a vechi. Unele lucruri din ea fuseseră purtate la zile mari de cei care acum dormeau sub ierburi. Mai păstrau ceva din făptura lor. Dacă ar fi putut vorbi, lucrurile ar fi cerut să fie lăsate în pace. Să nu fie duse pe nicăieri. În ladă, pe întuneric, se simţeau bine. Bunicul nu ştia ce să facă. Măriuca se uita la el şi nu îndrăznea să-l întrebe nimic. Erau ceasuri în care bunicul nu semăna cu dânsul. Când părea un vrăjitor, când un sfânt, când un drumeţ de la capătul lumii. Un străin, care purta taine şi veşti în degete, în sprâncene şi în lumina ochilor.

De afară se auziră zgomote de geamuri sparte şi bocănituri. Bunicul închise lada şi se repezi la fereastră.

— La ţaţa Maria – spuse în şoaptă – sparg uşa. Tâlharii! Urcă-te repede în pod şi trage scara după tine. Şi să nu te mişti!

Măriuca se uita pe gura oblonului de la pod. Tâlharii semănau a călugări, aveau bărbi şi plete. Câţiva stăteau de pândă. Alţii intrau şi ieşeau din casă. Se dezbrăcau şi se îmbrăcau cu haine şi schimburi aduse dinăuntru. Mâncau. Miroseau sticlele găsite în cămară. Trânteau perne sparte şi ulcioare de lut. Unul

scutura un copac. Se vedea că erau hămesiţi, căci se repezeau unul la altul şi îşi luau din mână. Păreau grăbiţi şi umblau în fugă.

După ce cotrobăiră prin pivniţă, prin magazie, săriră gardul şi, răşchiraţi, porniră spre biserică. Erau şapte de toţi. Unii n-aveau nimic pe cap, alţii purtau pălării. Se arătau fioroşi la înfăţişare şi păreau turbaţi. Mergeau, se opreau, ascultau, se apucau de bărbi, de chică, trânteau pălăriile, scuipau. Se băteau cu pumnii în piept şi poate că şi spuneau ceva, dar Măriuca nu auzea nimic.

Dumana mugi prelung. Era vremea când trebuia să i

se dea mâncare. Cei şapte se opriră ca la un semn. Vaca mai mugi o dată. Tâlharii îşi duseră palmele la urechi şi se întoarseră din drum. Bunicul se auzi din tindă:

— Măriuca, să nu te temi şi să nu te mişti din loc, orice s-ar întâmpla.

Din pod în ogradă se vedea mult mai bine. Bunicul îi legase vacii botul cu o funie să nu mai poată rage şi se căznea s-o bage în magazie. Dumana nu voia să intre. Se speria şi se da înapoi.

Numai unul din tâlhari vorbea româneşte.

— Lasă vaca, strigă el. Să ne dai băutură. Bunicul se întoarse spre poartă şi rămase ca înlemnit. Câţiva din ei ţineau pistoalele întinse.

— N-auzi ce-ţi spun, moşule? Să ne dai de îndată băutură.

— N-am, spuse bunicul.

— Cătăm şi dacă găsim te ucidem.

— Dar cine sunteţi dumneavoastră?

— Nu-i treaba ta să ştii.

Unul din ei, înalt, roşcat şi cu pistrui, ieşi din pivniţă cu două ulcioare de lapte prins şi bolborosi ceva. Băură cu toţii şi-şi murdăriră bărbile.

— Ce te uiţi aşa rău la noi? întrebă cel care ştia româneşte.

— Nu mă uit rău, dar vreau să ştiu ce fel de oameni sunteţi.

— Ce cauţi tu în sat?

— Păi, dacă-i satul meu şi casa mea? Careva dintre ei arătă muteşte cu mâna spre uşă şi trei vlăjgani intrară şi prinsă să arunce afară tot ce găsiră înăuntru. În cele din urmă aduseră şi lada. Prinseră să-şi aleagă din lucruri. Când unul se încălţă cu ciubotele, bunicul îl întrebă:

— Şi eu?

— La ce-ţi trebuie, şi aşa ai să mori! Bunicul nu mai zise nimic. Se rezemă de stâlpul prispei şi rămase

nemişcat. Era în ladă o maramă neagră, o sfârtecară în două şi-şi făcură obiele. Într-o le de borangic îşi suflară nasurile. Rupseră un burnuz în fâşii, căutând ceva în căptuşeala lui. Unul încercă să mănânce o turtită de smirnă şi înjură. Altul bău agheasma dintr-o sticlă şi se miră că n-are nicio tărie.

— La ce te gândeşti, moşule? îl întrebă tălmaciul hoţilor.

— La nimic, răspunse bunicul.

— Spui minciuni. Ai vrea să ne vezi spânzuraţi în copaci.

— Dar nici nu ştiu cine sunteţi.

— Noi suntem războiul… Unul din noi, cel urât, cu nasul lat, e ciuma. Roşcatul, e tifosul. Cel burduhănos, e foamea… celălalt, căpăţânosul, e setea. Eu sunt păduchele şi ceilalţi doi, moartea… Şi la un loc, războiul! Şi nu ne pasă de nimeni. Ne caută frânghiile, gloanţele, temniţa. Umblă sicriele după noi. Şi ziua şi noaptea. Dar noi ne facem că nu le vedem. Ei, acum ştii cine suntem?

Bunicul strânse din umeri.

— Pe ăsta l-a fătat o scroafă, pe celălalt o căţea, pe mine Maica Domnului. Tălmaciul nu isprăvi însă de trăncănit, că unul din ei urlă:

— Şniţel!

Cu toţii prinseră a pipăi vaca. Pe la grumaz, pe la coadă, pe la uger, pe la pulpe. Ochii li se bulbucau, gurile li se îmbăloşau peste bărbile încâlcite şi murdare. Pe mâinile întinse li se vedeau chipuri făcute cu funingine şi cu acul. Femei cu un singur ochi, şerpi încolăciţi, inimi străpunse de suliţe, balauri cu mai multe capete, potcoave, ancore de corăbii…

Dumana se ferea când într-o parte, când în alta.

— Şniţel! striga câte unul ca apucat de furii. Şi măsura coastele vacii.

— Să nu mi-o luaţi, spuse bunicul.

Tălmaciul râse şi explicându-le vorbele batonului, toţi urlară şi-şi pironiră ochii pe bătrân. Feţele lor

se schimonosiră. Păreau fiare sălbatice. Bunicul le făcu semn să se dea la o parte şi să nu pună mâna pe vacă. îl împinseră cât colo, lovindu-l în piept şi apucând vaca de coarne. Bunicul se încorda şi îl trânti pe unul la pământ. Dar pe dată hoţii îi legară mâinile la spate şi-i puseră căluş în gură.

Măriuca tremura de groază.

Bunicul îşi dădea seama că ea vede ce se întâmplă şi-i făcu semn cu capul. Un semn de „NU”. Şi fata înţelese. Nu-l putea ajuta cu nimic. Dacă ar fi ţipat ar fi luat-o şi pe ea şi n-ar mai fi ştiut nimeni de ei.

Tâlharii se hlizeau unii la alţii şi încercau s-o mângâie pe Dumana, care simţind primejdia nu voia să meargă, ci se proptea în picioarele de dinainte, arcuindu-şi spinarea. Tâlharii trecură repede de la mângâieri la bătăi cu bucăţi de scândură smulse din gard.

Bunicul mai făcu un semn din cap, dar Măriuca nu-l pricepu bine. Putea să însemne multe; şi că n-or să se mai vadă, şi că ea e bine să plece către oameni cât mai repede.

Când bunicul a fost scos pe poartă, înghiontit şi lovit peste glezne să meargă, Măriuca a izbucnit în plâns. Şi parcă toate se clătinau în jurul ei. Tâlharii o luară spre partea dreaptă a satului. Nu departe era o râpă săpată de ploi, prin care te puteai strecura, fără să fii văzut, până la o pădure mică de fag şi stejar, cu copaci uriaşi, boltiţi ca nişte acoperişuri. O rămăşiţă dintr-un codru vechi, sălbatic, crescut după toanele lui în decursul a sute de ani. Pădurea era stăpânită de un boier scăpătat, holtei bătrân, ros de patimi. Când trecea prin sat punea copiii să-l latre şi el le arunca din trăsură zaharicale învelite în poleială roşie.

Ca să străbaţi pădurea nu-ţi trebuia mai mult de o

jumătate de ceas. Despre acea pădure, rămasă ca o pată verde şi aproape rotundă între dealuri şi câmpie, se povesteau istorii de groază.

Când bunicul, vaca şi hoţii nu se mai zăriră, Măriuca băgă de seamă că unul din tâlhari rămăsese pe buza râpei, de veghe. L-a zărit cum s-a culcat. Părea un pietroi, un buştean.

Târziu, când soarele scăpata spre apus, s-a ridicat şi şi-a dat drumul în vale.

Timpul trecea greu. Fiecare clipă ascundea ceva ochilor şi inimii ei. Măriuca coborî din pod. Curtea era plină de lucruri aruncate. Unde să se ducă? Cui să-i spună? Şi aşa, deodată, se gândi să moară. Plânse.

În cele din urmă porni spre pădure, să vadă ce se întâmplă. Copitele Dumanei se cunoşteau bine. Ieşi din râpă şi intră în pădure. Acolo, din pricina ierbii, rătăci urmele vacii.

Începuse să amurgească. Mergea încet, mai mult se târa. Se temea să nu-i trosnească vreascurile sub tălpi. Se uita în toate părţile şi asculta. Ochii i se deprinseră repede.

I se păru că aude un chicotit. Era o pasăre. Cărările pădurii se întunecau. Măriuca se furişa pe după copacii care căpătau înfăţişări de făpturi potrivnice omului. Şi iar se auzi pasărea. Parcă dădea de veste cuiva. Se gândi să meargă după glasul ei.

Şi acum, speriată de un iepure ce ţâşnise de lângă ea, Măriuca încercă să-şi oprească cu palma bătăile prea repezi ale inimii, simţi în nări miros de fum acru. Făceau focul. Mirosul de fum se împrăştie în toată pădurea, aşa că după el nu putea să se dumirească. Lipită de pământ se uită printre trunchiurile arborilor şi aşteptă să se întunece mai bine.

Când se îndesiră umbrele unele în altele, văzu lumina focului, îndepărtată. Ca o scăpărare de amnar. Se sălta şi

se stingea şi iar se sălta. Parcă clipea un ochi. Porni într-acolo. O dureau genunchii şi coatele de zgârieturi. Pădurea se lăţea, ca trasă de cineva de un capăt. Focul se depărta.

Bunicul era legat de un copac. Capul îi căzuse în piept. Tâlharii, în jurul focului, frigeau hălci de carne. Pe o creangă atârna pielea Dumanei. Bunicul părea mort. Măriuca simţi că nu mai are nicio putere în trup. Tâlharii suflau în jăratec şi-şi frecau ochii umpluţi de spuză. Unul din ei, cel care ştia româneşte, cu o bucată de carne înfiptă într-o ţepuşă se apropie de bătrân:

— Gustă, moşule, să nu-ţi fie poftă. Bunicul ridică puţin capul şi refuză.

— Cine ne vede trebuie să moară, ca să nu poată spune că ne-a văzut. Dar nu-s eu cel mai mare aici. Mănâncă, moşule. De ce nu vorbeşti? Te temi? Toţi ne temem… Are să se tragă la sorţi cine trebuie să-ţi ridice viaţa. Şi aşa nu mai ai ce face cu ea. Mănâncă, moşule… Dacă are să cadă pe mine sorţul atunci poate că am să te las legat de copac, la voia întâmplării. Te găseşte cineva, aici în pustia asta, te dezleagă, nu te găseşte, înseamnă că n-ai noroc… Gustă din vaca ta. Până la miezul nopţii mai este. Şi văd că nu te rogi de noi, că nu ne făgăduieşti nimic… Şi, ce-i mai rău, l-ai scuipat în ochi pe fiul scroafei. Dacă ai răspunde la ce te-a întrebat roşcatul, nu te-ar durea niciun dinte.

Hoţul aruncă bucata de carne şi se întoarse la ai săi. Bunicul îşi lăsă iar capul în piept. Măriuca îşi băgă

repede pumnul în gură şi-l muşcă până la sânge. Ca un ciocan o izbea în tâmple întrebarea:

— Ce să fac? Ce să fac? Ce să fac? Hoţii muşcau lacom din bucăţile de carne şi la orice zgomot al pădurii săreau în picioare. Sfârşită de putere, Măriuca se mai uită o dată la trunchiul de care era legat bunicul şi apoi se târî îndărăt.

Când nu mai auzi vorbele şi nu mai văzu sclipirea jărateculuí, o rupse la fugă printre copacii întunecaţi. Un gând subţire ca un fir de aţă îi însăila o nădejde în suflet. Şi parcă nici ei nu voia să şi-o spună. Acea lumină firavă. îi dădea puteri să alerge. Nu-şi simţea tălpile picioarelor, nu-şi auzea bătăile inimii. N-avea timp pentru nimic.

Ajunse în râpa săpată de şuvoaie, se caţără pe malul ei aproape drept ca un perete, coborî o vale şi urcă din nou. Se vedea satul. Mort. Nemişcat. Ca un ţintirim cu morminte neobişnuit de mari.

La fântână o aştepta calul cel alb. Era însetat. Se sperie de goana Măriucăi, dar fata îl chemă cu vorbe blânde, îl adapă şi-i spuse:

— Pe urmă o să-ţi povestesc şi-o să plângem amândoi. Acum hai cu mine.

Se urcă pe spinarea calului şi apucându-l de coamă îl îndreptă spre miazănoapte, spre spatele satului. Calul parcă zbura.

— Nu se poate să nu dăm de oameni, căluţule!

Şi Albul o asculta. Nu se temea de umbre, de bălării. Sărea peste şanţuri, peste gropi, se afundară prin lanuri de porumb şi ajunseră la Pădurea Mare. Prin ea erau drumuri, poteci. Pe acolo presupusese bunicul că avea să se instaleze artileria grea, din câte înţelesese de la ofiţerii ce trecuseră prin sat. Dar se afunda tot mai mult în întunecimea pădurii şi nimeni nu o oprea. Nu întâlnea pe nimeni. De groază, cu gândul la bunicul ei chinuit de frânghii, începu să strige:

— Hei, oameni buni! Oameni buni! Unde sunteţi, oameni buni?…

Pădurea îi repeta strigarea şi, când nu se mai auzea nimic, începea din nou.

Abia într-un târziu, doi soldaţi călări îi ieşiră în cale. Câteva minute Măriuca nu putu scoate niciun cuvânt.

8.

Bunicul nu izbutise să închidă ochii. Piciorul îi ardea de parcă era băgat în foc. Se umflase şi în jurul rănii avea o pată mare roşie. Măriuca îi punea mereu un prosop muiat în apă rece şi-l întrebă dacă-l doare. Bunicul zicea că se simte mult mai bine, dar fruntea i se îmbrobona de sudoare şi-şi muşca buzele. Fata îi vorbea de o frunză de pătlagină pe care avea s-o găsească în grădină. Bunicul încerca să zâmbească şi o îndemna să se culce.

— Lasă căldarea cu apă lângă mine. Am să-mi schimb eu prosopul. Tu urcă-te pe cuptor şi dormi. Nu trebuie să-i căutăm în coarne piciorului. E drept, a fost o zi mai grea ca celelalte. M-a lovit cu scândura procletul şi în scândura era un cui. Atât a fost! Mare lucru n-ar fi. Zvâcneşte. Se luptă rugina cu sângele, dar într-o zi-două, la drum, cu piciorul. Dacă te culci, poate aţipesc şi eu. La amândoi ne trebuie un pic de somn. Ce bun e somnul! Hai, ascultă-mă! Stinge lampa şi scoate cojocul din fereastră, să poată intra ziua pe geam când o sosi în sat.

Măriuca aproape că nu se putea ţine pe picioare. Când puse capul pe pernă simţi că se duce undeva în jos, dar că o ţin să nu coboare prea repede braţe moi şi calde. Şi o leagănă ca într-un scrânciob.

Nu putu adormi decât cu jumătate de trup. Auzea respiraţia bunicului şi zgomotul apei când îşi schimba prosopul, dar în acelaşi timp visa ceva neclar.

Alerga. Striga. Nu putea vedea. Întâmplările zilei şi ale nopţii se amestecau cu visul şi se schimbau în cu totul altceva. Cei doi soldaţi din pădure se prefăceau în copaci care vorbeau şi încercau să afle ceva de la ea… Apoi cana cu ceai, dată de căpitanul cu barbă neagră, se rostogolea pe jos şi râdea. Şi nu ştia unde se află şi de ce intrase în bordei, sub pământ, unde nu putea respira şi unde pereţii de lut galben veneau parcă spre ea, s-o îngroape.

Se smuci cu tot trupul şi fugi din vis. Se trezi şi pipăi

lucrurile din jur. Era acasă. Se temea să nu adoarmă din nou şi să dea de acelaşi vis. Şi de aceea se întoarse pe partea cealaltă. Putea vedea laviţa bunicului. Dar nu-i auzi răsuflarea. Se gândi cu spaimă că bunicul a murit şi strigă:

— Bunicule!

— Ce-i Măriuca?

— Nu dormi?

— Liniştеşte-te, bea un pic de apă. Ai visat ceva rău?

— Nu, bunicule, n-am visat nimic. Şi Măriuca nu mai putu adormi.

Ropotul copitelor de cai mai alerga prin sângele ei. Căpitanul a vorbit ceva la telefon şi îndată a intrat un flăcău înalt, voinic, cioplit parcă din piatră. Şi nici nu s-a dumirit bine Măriuca, şi s-au auzit afară şoapte. Şi flăcăul, sergentul, a ridicat-o c-o mână şi a aşezat-o în şa, în faţa lui. Şi alţi zece cai cu călăreţi au pornit odată cu ei. Albul rămăsese în urmă. Şi copitele băteau în pământ... Şi pământul fugea. Şi fugeau copacii. Şi fâşâia noaptea ca o mătase... Şi alergau stelele... Şi caii scoteau aburi pe nas, săreau peste râpi şi apucau cu dinţii dâmburile care se iveau în cale.

Sergentul o ţinea să nu cadă şi poruncea lunii să nu răsară. Măriuca se temea să n-ajungă prea târziu şi îndemna şi ea calul.

— Hai, repede! Hai, repede!

Din când în când întorcea capul în urmă şi vedea nori de praf şi uneori o pată albă care se ţinea după ei. Soldaţii nu vorbeau nimic. Toţi purtau căşti de oţel, săbii, şi puşti în spinare. Caii sforăiau şi alergau ca nişte năluci negre.

Deodată sergentul a ridicat mâna dreaptă sus şi galopul s-a prefăcut în trap, iar trapul în pas...

— Am ajuns – spuse el. Şi sărind din şa, o coborî şi pe Măriuca.

— Tu ai să rămâi aici cu caii, îi spuse el fetei. Avea glas aspru, hotărât.

— Vreau să văd şi eu, vorbi Măriuca.

— Ai să auzi numai. Ştii despre ce e vorba.

Şi în vreme ce doi soldaţi rămaseră să ţină caii, ceilalţi se înşirară ca de atac şi porniră spre marginea pădurii care se zărea nu departe. Măriucăi i se făcu inima cât un purice.

Noaptea era limpede. Caii începură să pască. Cei doi soldaţi ascultau şi ei. Nu vorbi nimeni nimic. Parcă n-ar fi fost în valea aceea decât caii. Măriucăi i se păru că sunt deosebiţi de caii de rând, care trag la căruţă şi ară. Parcă şi ei ştiau despre ce e vorba şi-şi şopteau pe la urechile ridicate cuvinte de-ale lor. Erau mult mai înalţi, mai puternici, mai învăţaţi. Păreau nespus de serioşi. Nu şi-i putea închipui jucându-se, alergând de colo până colo. Aveau nume de generali vestiţi, de împăraţi şi purtau frâie din piele cu ţinte strălucitoare.

Timpul trecea greu. Soldaţii şi Măriuca se uitau din când în când spre pădure. Îşi ţineau respiraţia ca să audă ceva. Măriuca încercă să-şi închipuie cum înaintează ostaşii prin pădure. Cum îi opreşte şi cum le face semne sergentul. Pe după copaci, cu puştile în mină, cu trupurile puţin aplecate înainte; cum îi vede bunicul şi nu pricepe ce se întâmplă.

Târziu, în pădure se auziră împuşcături. Din ce în ce mai dese.

— Aha! făcu unul din soldaţi. Ticăloşii n-au decât pistoale.

— De unde ştii? îl întrebă Măriuca.

— După cum pocnesc.

— Vorba, spuse celălalt. Că nu înţeleg ce fac.

Împuşcăturile se auzeau din ce în ce mai rar. Bubui o grenadă. Aşteptară. Dar nu se mai auzi nimic.

— Gata! Să mergem, spuse unul din soldaţi.

Încălecară. Măriuca porni pe jos în urma lor. Mergeau la pas.

Când au ajuns, tâlharii săpau o groapă. Doi din ei căzuseră şi trebuiau îngropaţi pe loc. Sergentul fuma pe o buturugă. Bunicul era lângă el. Ceilalţi soldaţi stăteau pe marginea poienii, rezemaţi de copaci cu

armele întinse spre hoţi să nu fugă. Mai rămăsese un pic de jăratec din focul lor.

Cât de repede se petrecuseră toate, se gândi Măriuca. Îşi amintea şi parcă nu-i venea să creadă. Ar fi vrut să vadă cum îi îngroapă. Căzuse Păduchele şi Foamea. Dar sergentul cu chipul ca piatra îşi descreţi un pic fruntea şi nu îngădui.

Măriuca îşi mută perna. Nu-i venea bine nici într-un fel. Bunicul adormise adânc. Fata privi spre fereastra cu un singur geam. Afară se arătau zorile. Spre răsărit se lumina zarea. Nu se auzea nimic. Ce se întâmplase oare cu calul cel alb? Se rătăcise prin Pădurea Mare? Cine erau cu adevărat hoţii? Unde or fi stând ei acum? Aveau să-i spânzure? Veneau oare de la duşmani?

Măriuca nu-şi putea răspunde la întrebări. Se gândi să se uite cum avea să răsară soarele. Îşi aduse perna şi se aşeză la pândă în faţa geamului. Văzuse destule răsărituri de soare. De fiecare dată o cuprindea o nelinişte. Dar dacă nu vrea să răsară? Dacă se întâmplă ceva cu el? Se rostogoleşte şi se duce de-a dura, ca o roată de foc, în altă parte. Şi cum îl aştepta la fereastră, fără să simtă, adormi cu braţele întinse cruce, cu părul răvăşit pe pernă şi cu fruntea îndreptată spre geana răsăritului.

9.

— Cred că am îmbătrânit mult în ceasurile cât am stat legat de copac, că iată-mi vin în? minte fel de fel de întâmplări care s-au petrecut demult. Vin singure fără să le caut, fără să le chem. Şi vin cum vor… Şi nu numai când stau culcat cu ochii închişi, ci şi în plină zi. Unele vin aşa

de limpezi încât parcă se întâmplă acuma… Vin case care s-au dărâmat. Vin copaci care au fost tăiaţi. Vin ninsori şi ploi. Vin oameni care nu mai sunt. Şi vite de muncă vin. Şi câini.

Mă gândesc că poate am să mă prăpădesc într-o noapte şi nu ţi-am dat înţelepciune, nici tărie pentru lumea asta. Nu te-am învăţat să rabzi, nu te-am învăţat să te lupţi, nu te-am învăţat să urăşti, nu te-am învăţat să îndrăgeşti… Te-am lăsat să te joci, după placul tău. Mi-a fost milă de anii tăi fragezi şi puţini… Cum ai să mă pomeneşti tu după moarte!

Măriuca nu-i răspunse. Bunicul îşi aprinse luleaua, pufăi de câteva ori şi continuă:

— Ce ştii tu despre mine? Ce ştii tu despre bunica ta? Tu uneori semeni cu ea, dar numai pentru câteva clipe… Din războiul cu turcii venise veste în sat că am murit. Chiar şi câţiva consăteni au spus că m-au văzut străpuns de săbii, că m-au îngropat pe-un câmp pustiu şi că mi-au pus la cap o piatră galbenă. În ţară străină. Şi bunică-ta n-a plâns. Nu s-a bocit. N-a umblat pe la popi. Ci şi-a pierdut graiul. S-a făcut la faţă cum e şofranul. Era pe-atunci o iarnă grea de plesneau grinzile-n pod de ger şi cădeau păsările din copaci, îngheţate. Băteau viforniţe pe-aici şi se clădeau troiene şi veneau lupii din pădure şi urlau de foame pe uliţele satului. Îngheţa apa în casă, iar pe ferestre se punea bruma de un deget. Ca să vezi afară trebuia să râcâi cu unghiile şi să topeşti cu răsuflarea gheaţa…

— Ileana, aşa a voit Dumnezeu, încerca s-o mângâie tata pe bunica ta. S-a prăpădit atâta amar pe lume în război. Ce putem face? Cu cine să ne luăm la bătaie? auzi că l-au îngropat şi nu l-au mâncat fiarele ca pe alţii. Gândeşte-te că ai prunc şi eşti încă tânără…! Spune măcar o vorbă! încearcă să plângi.

Dar bunică-ta n-a scos un cuvânt. Mai bine de o lună.

Parcă era o moartă ce se mişca din când în când prin casă. Într-o noapte s-a trezit din somn şi a strigat:

— Tată, Ion trăieşte. Şi a început să râdă şi să-şi joace copilul.

Străbunicul tău a crezut că noră-sa şi-a ieşit din minţi de-a binelea. Şi a început să-i spună că visele sunt mincinoase.

— N-am visat nimic, tată. Dar ştiu că Ion trăieşte.

Şi s-a apucat să-mi coasă cămaşă nouă şi mi-a împletit mănuşi. Şi mi-a tăiat obiele. Tata se uita şi tăcea. Nu ştia ce să creadă. Nu ştia ce să facă. N-a vorbit cu nimeni despre spusele nurorii sale. Satul se umple repede de vorbe.

Într-o noapte, după ce şi-a adormit copilul, s-a gătit la oglindă, apoi s-a culcat. Au adormit cu toţii. Ea însă, bunică-ta, s-a trezit pe la miezul nopţii, şi-a pus un şal pe spate şi a ieşit afară. Tatăl meu n-a simţit nimic. Şi bunică-ta s-a aşezat pe prispă afară, ca vara. Era ger mare şi pe cer strălucea luna. M-a aşteptat şi n-a simţit gerul. Dar gerul a cuprins-o. Aşa am găsit-o, îngheţată, pe prispa casei. Căci în noaptea aceea m-am întors din război.

Bunicul tăcu o bună bucată de vreme, apoi îşi dezlegă piciorul şi puse pe rană altă frunză de pătlagină. Măriuca-l ajută şi băgă de seamă că mâinile bunicului erau fierbinţi ca focul. îi pipăi fruntea. Ardea.

— Bunicule, te simţi rău?

— Nu.

— Se te-nvelesc?

— Adă-mi cârja mea de păducel.

— Dar ce vrei să faci?

— Să mă plimb. Moartea-i neroadă. Dacă te găseşte-n pat te ia mai repede. S-o amăgim noi puţin. Piciorul îi era umflat ca un butuc. Pielea părea sticloasă. Sprijinit în cârje, bunicul începu să umble de colo până colo prin

ogradă. După faţa care i se crispa la fiecare pas, Măriuca îşi dădea seama că are dureri.

— Nu mi-am ieşit din minţi, fata mea, ci mă lupt. Într-o zi spuneai că ţi-e urât, că n-ai cu cine te juca. Vrei să mă prinzi?

— Bunicule, ai să cazi.

— Se luptă rugina cu sângele meu. Simt eu. Care-o fi mai în putere. Cum zvâcneşte răutatea strânsă în rană!

Şi bunicul se duse până în fundul grădinii, se întoarse, ieşi în uliţă, se opri la gardul ţaţei Maria, îşi şterse sudoarea şi spuse ceva printre dinţi. Măriuca îşi dădu seama că de grija bunicului aproape că uitase de Dumana. Văzând ieslea goală şi capătul de funie stingher, o podidiră lacrimile. Biata Dumană! Fără ea ograda părea şi mai pustie. Cum de n-au putut-o apăra! Coborî în pivniţă şi nu găsi decât câţiva cartofi şi un pepene. Se gândi că va trebui să se repeadă până la vie. Bunicul intră în curte grăbit.

— Adă toporul, să fie lângă mine.

— Ai văzut ceva, bunicule?

— Nu. Dar cum de nu mi-a dat prin cap să iau toporul? Bunicul se făcu alb la faţă şi se sprijini de poartă.

— Ce ai, bunicule? Nu-i răspunse.

— Bunicule, bunicule!

— Nimic. S-a învârtit puţin lumea cu mine. Ajută-mă să ajung până la prispă.

După ce-l sprijini, Măriuca aduse un ţol şi-l întinse. Când îi dezlegă piciorul, băgă de seamă că umflătura se spărsese.

— Asta a fost! spuse bunicul. Iese afară răutatea. Sângele a biruit rugina. Nu mă mai doare. Lasă-mă să apăs eu în pulpa piciorului. Vezi? Venin! Dacă ajungea la inimă! … Acuma să las rana în faţa soarelui. Sfântul soare! Cred că o să aţipesc puţin. Nici ieri noapte, nici azi-noapte n-am dormit. M-am făcut numai. Al naibii cui! Şi era doar al

meu, din gardul meu. Dar a ţinut cu nemernicul.

Bunicul a dormit mai bine de două ceasuri. Măriuca a fiert cartofi şi a făcut o mămăligă, într-o oală de lut a găsit puţină brânză şi în alta o lingură de untură. Pepenele era roşu la miez şi dulce. Bunicul mâncă încet şi vorbi de drumul pe care aveau să-l facă la vindecarea piciorului.

Cam pe la amiază intră în ogradă Dumitru Ilie. Fruntaşul. Faţa lui răspândea seninătate şi voie bună. În ostaşul cu puşcă şi centiron mai întârzia copilul gata de joacă şi năzdrăvănii. Ochii iscoditori îi umblau ca două mărgele negre sub sprâncenele mirate, ca trase cu pana, iar în colţul gurii purta un zâmbet luminos, pe care nu i l-ar fi putut umbri nimeni, întâi îşi aruncă jos capela, apoi pe rând îşi scoase din spinare puşca şi raniţa. Raniţa era grea. De ea erau prinse mantaua, pătura, făcute sul, şi casca nouă-nouţă. După aceea îşi săltă pe după gât sacul de merinde în care-şi ţinea gamela şi lingura. Numai binoclul îi rămase pe el. Centironul, cu cartuşierele, cu bidonul şi lopata, îl agăţă de un cui din stâlpul prispei.

— Straşnic arde! spuse Dumitru, descheindu-se ia gât şi făcându-şi vânt cu palma.

— Şi cu atâtea… zise bunicul.

— Ca melcul, cu casa în spinare. Schimbară vorbe fără însemnătate despre apa rece din fântână, despre vreme, despre sănătate. Bunicul nu îndrăznea să-l întrebe de ce a venit, iar fruntaşul tot amâna să ia vorba despre treburile militare.

Numai ochi şi urechi, Măriuca stătea ghemuită pe un butuc de lemn.

Aflară că e voluntar, că împreună cu alţi colegi de şcoală s-au prezentat la Cercul de recrutare şi au cerut să fie trimişi pe front. Şi că nu-i pare rău. Mai aflară că n-a fost bolnav niciodată şi că nu-şi

aduce-aminte să se fi simţit vreodată împovărat de

tristeţe. În cele din urmă spuse că ar fi dorit să tragă un pui de somn în vârful nucului, în culcuş. Bunicul zâmbi.

— Dacă numai pentru asta ai venit la noi, odihneşte-te în voie.

— Nu ştiu de când n-am mai dormit ca lumea.

Bunicul şi Măriuca s-au uitat unul la altul şi au rămas de veghe lângă puşcă şi raniţa fără să scoată un cuvânt. Bunicul se gândi la multe şi-i urî pe regi şi împăraţi, pedepsindu-i în minte în fel şi fel de chipuri. Se gândi la vieţile tinere care pier, la lacrimile care se varsă, la focul care nimiceşte. Se gândi la cei ce pribegesc pe la uşi străine şi la neodihna oamenilor. îi blestemă pe duşmani şi-i întrebă ce caută pe la vetrele noastre, pe ogoarele noastre, prin ţintirimurile noastre. Se întrebă când se vor astâmpăra neamurile pământului şi nu vor mai porni cu urgie şi moarte unele împotriva altora... Dar puşca de lângă el parcă-l mustra şi-l făcea prost.

Măriuca se uita la coroana nucului şi nu se gândea la nimic deosebit.

Nu se mişca nicio frunză. Numai o gâză, pe un glas mai subţire decât firul din pânza păianjenului, îi cânta, în înălţime, soarelui.

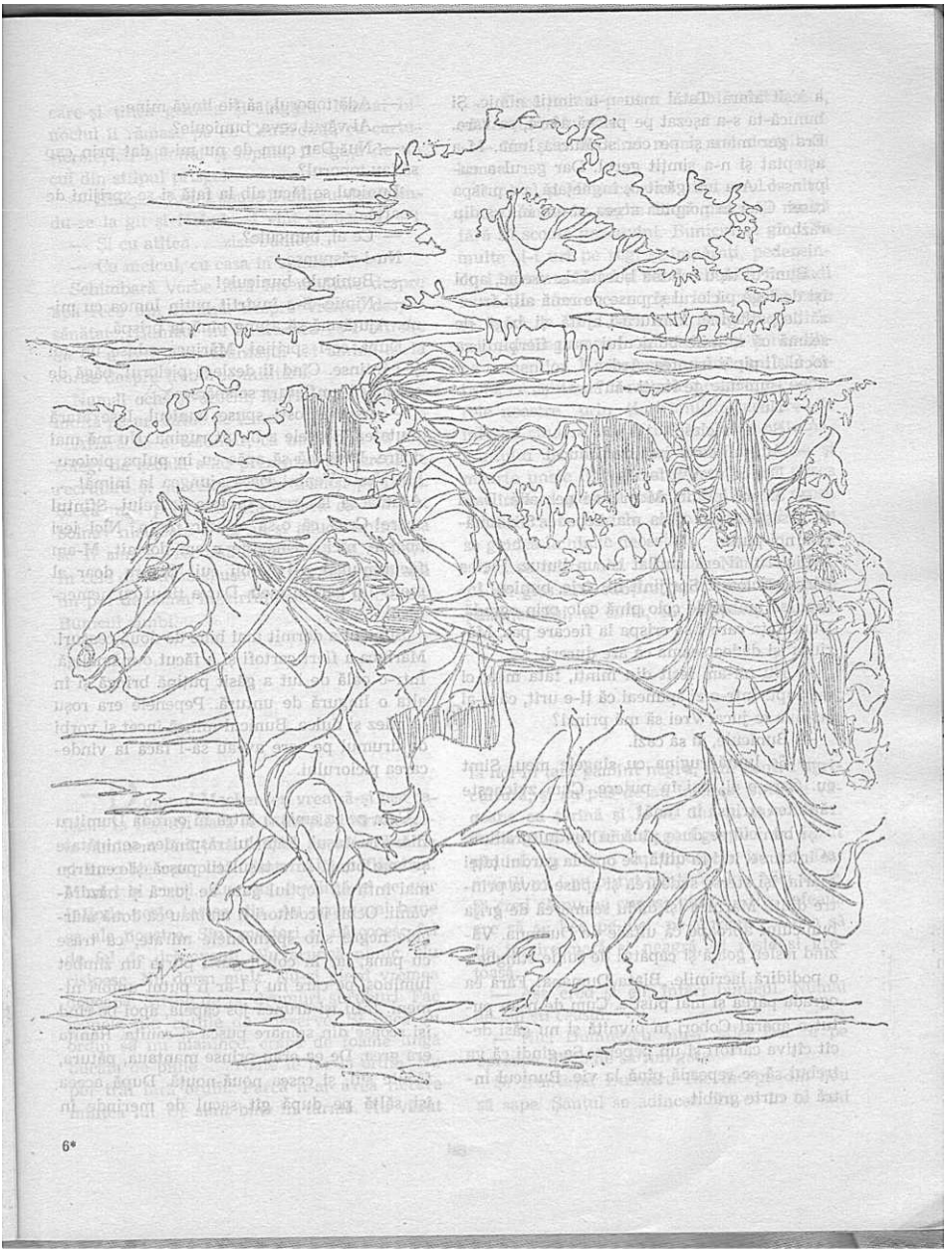

10.

— Domnul Mackensen vrea să-şi bea cafeaua la Iaşi. Şi dacă se întâmplă lucrul acesta rămânem fără ţară. Intrăm pe mâini străine şi în robie cumplită. Sunt mulţi şi flămânzi. Mândri şi cruzi. Au altă credinţă şi se vor întinde peste tot ca râia. Au arme mai bune ca ale noastre. Sunt meşteri şi născocesc fel de fel de drăcovenii. Nu aruncă nimic. Nu risipesc. Nu dorm mult. Nu-şi pierd vremea degeaba. Strâng de pe drumuri şuruburi. Fac gamele din cutiile de conserve. Şi dacă au ordin să nu mănânce, crapă de foame lângă bucata de pâine... Toate le fac la ordin. Nu pot trăi fără ordin. Parcă n-ar avea fiecare mintea lui. Se simt bine în turmă. Au văzut la noi în ţară pământ negru, bun pentru agricultură, şi au pus de au încărcat sute de vagoane cu ţărână şi le-au dus în ţara lor... Poate că şi-au făcut singuri gropile. Au văzut păduri, au intrat cu topoarele în ele. Dar munţii nu i-au putut clinti din loc. Nici apele. Şi cred că nu ne cunosc bine... Nu, cafeaua are să se bea pe-aici, pe-aproape, şi n-o să fie înmiresmată şi neagră, ci roşie şi greţoasă.

— Aşa cred şi eu, întări bunicul. Numai de-am şti ceasul.

— Nici Dumnezeu nu-l ştie. Dar e pe aproape. Trebuie să-i fim gata.

Şi fruntaşul Dumitru Ilie începu din nou să sape. Şanţul se adâncea din ce în ce mai mult. Măriuca se uita la bucăţile de argilă proaspete azvârlite afară, la faţa ostaşului care când se ascundea, când se arăta, ca într-o joacă, şi la nucul ce trebuia să ia parte la luptă ca un viteaz. Copacul părea mai falnic, mai înalt şi mai neclintit.

O vreme nu se auzi decât hârşâitul hârleţului în pietrele nisipoase din fundul gropii şi respiraţia grăbită a săpătorului care-şi aruncase de pe el cămaşa udă ca de ploaie. Mormanul de ţărână o făcu pe Măriuca să se gândească la ţintirim, iar izbirea în adânc a uneltei, la comorile îngropate de pitici ori de uriaşi, pe vremea când

în acele locuri se întindea un codru întunecos, cu copaci cât turnul bisericii de groşi, în ale căror trunchiuri se puteau săpa ascunzători.

— Nu, eu cred că n-aveţi unde să vă duceţi, bunicule, vorbi Dumitru stând să mai răsufle pe marginea şanţului. În spatele satului, în pădure, se instalează ai noştri. Podul de peste Şiret a fost rupt de ape! în dreapta nu-i bine din altă pricină. În faţă nici atâta. Şi-apoi, piciorul care te mai supără. L-am întrebat pe comandant şi el s-a uitat în sus şi-a zis că eşti soldat vrednic. Pe Măriuca o s-o pitim în fundul pământului. îi facem un castel pe măsura ei. îi lăsăm pâine, apă şi conserve. Şi când se isprăveşte nunta, o aducem la lumină.

Măriuca râse şi-i întinse lui Dumitru un ciorchine pe jumătate dulce, pe jumătate acrişor.

— Ei, dacă s-ar putea, am trimite-o la ai mei. Dar e departe. Acolo s-ar împrieteni cu Doina. Şi mama ar avea două fete.

Bunicul strânse din umeri. Dumitru strivi în dinţi cea din urmă boabă de strugure şi sări în groapă.

La scăpătatul soarelui şanţul-adăpost era gata. Muncise aproape o zi la el. Bunicul încercase să-l convingă că pivniţa lui, de sub casă, e destul de bună împotriva schijelor şi a gloanţelor. Dar când văzu ce formă are şanţul, tăcu. Dumitru îşi îmbrăcă vestonul de doc direct pe piele. Îşi trecu degetele prin păr şi zise:

— Am avut noroc de pământ bun. S-a săpat uşor. S-ar putea să nu folosească la nimic. Să nu fie nevoie de el. Câte şanţuri, câte tranşee au fost părăsite chiar în momentul în care erau gata. Trebuie să vă fac şi dumneavoastră unul. N-am încredere în pivniţă. Adăposturile acoperite nu-mi plac. Simt că mă înăbuş în ele. Şi-apoi, nu vezi ce se întâmplă în jurul tău. Dacă dintr-o prostie de-a mea ar trebui să mă împuşte, nu m-aş lăsa legat la ochi. Nu trebuie dată nicio clipă de lumină din

viaţa noastră nimănui. Din şanţul ăsta mai scapi. Dar dacă se prăbuşeşte acoperişul de pământ peste tine, te îngroapă de viu. Numai de asta mă tem. A dracului treabă! Dar n-o să ştie nimeni unde suntem.

Şi, după un răstimp de gândire, adăugă în şoaptă:

— Aflaţi că şi noi suntem tari. Tari ca piatra. Ca oţelul. Avem tunuri noi-nouţe. Lucesc. Şi nu sar în sus ca berbecii. Avem şi mitraliere. Ce secerători! Şi puşti... Nu mai suntem ca la început, doi pe-o puşcă. Şi minte avem. Minte nouă. Nu mai pornim la atac unul lângă altul, cot la cot.

Şi uitându-se în jur, zise:

— O să-i batem măr. O să ne-ajute pământul. O să ne-ascundem în el şi-o să-l prăbuşim peste ei. Doamne, câte morminte o să fie! N-or să ajungă pădurile pentru cruci.

Bunicul oftă, iar Măriuca se uită în câmp să-şi închipuie crucile.

— Acum începe puiul de şanţ. Un şanţ mic, îngust. Adânc de două rânduri bune de hârleţ. Firul de telefon

trebuie adăpostit. El e ca o vână prin care curge sângele. Dacă o tai, mori. În război, firul de telefon e firul vieţii. Azi am vorbit cam mult.

Şi Dumitru Ilie începu să traseze cu vârful târnăcopului drumul cablului de telefon. De la nuc spre dreapta, pe sub gard, apoi în câmp, mult în câmp, până aproape de râpa săpată de ploi.

Bunicul făcu rost de prin magaziile vecinilor de încă două hârleţe şi împreună cu Măriuca porniră să-l ajute pe Dumitru.

— Suntem ca şi ostaşi, Măriuca. Nu putem sta cu mâinile în sân.

— Dar piciorul, bunicule?

— Se mai dezmorţeşte.

La început Dumitru nu voia să-i lase, dar pe urmă nu

avu încotro. Până să apună soarele şanţul ieşi din ogradă.

În câmp bunicul găsi o ciupercă făcătoare de minuni. Mică şi rotundă ca un ou. Uscată, cărămizie şi cu miros greu. Îşi dezlegă pansamentul dat de fruntaş şi scutură ciuperca peste rană. Curgea din ea un praf înecăcios.

Răsăriseră stelele şi ei tot mai săpau. Nu scoteau niciun cuvânt. Când puşca rămânea în urmă, Măriuca se repezea şi o aducea la picioarele lui Dumitru. Bunicul îşi scuipa în palme şi măsura din ochi lungimea şanţului care părea un şarpe negru ce se strecura pe nesimţite înspre miazănoapte. Se auziră de peste deal câteva bubuituri, ca o tuse înăbuşită. Un avion bâzâi la mare înălţime; Dumitru îi încredinţa că-i românesc. Spre amiază cerul se înnora, dar norii erau foarte sus şi nu arătau semne de ploaie. Măriuca făcuse o băşică în palma dreaptă dar nu spuse. Dumitru şi bunicul săpau încălţaţi, numai ea era desculţă. Începu s-o doară scobitura tălpii. Ţărâna încălzea încă. Greierilor nu le păsa de nimic.

— Destul, spuse după un răstimp Dumitru şi comandă, în glumă: în flanc câte unul adunarea. Mâine isprăvim, ne întâlnim cu băieţii care instalează firul.

Degeaba a încercat bunicul să-l convingă pe Dumitru să se culce în camera de oaspeţi. Prispa era destul de bună pentru oasele unui oştean tânăr. După ce mâncară, bunicul coborî în pivniţă cu hârleţul în mână şi se întoarse cu o sticlă de ţuică.

— Asta-i ca untdelemnul, îţi scoate oboseala din sânge.

Dumitru bău o gură, o lăudă, dar spuse că e pentru vreme de pace. Bunicul, după ce gustă şi el, astupă sticla şi povesti o întâmplare de pe când umbla în cărăuşie.

— Eram băietan şi aveam noi pe atunci o pereche de boi frumoşi, cu nişte coarne mari şi aduse ca săbiile turceşti. Îşi era mai mare dragul să pleci la drum cu ei. Puteai să dormi în car fără grijă. Când ajungeau la răscruci

se opreau singuri. Dacă nu te trezeai, scârţâiau jugul. Şi atunci te uitai unde te afli şi spuneai

„Hăis” ori „cea”, după cum era nevoie şi iarăşi îţi vedeai de somn. Ei, şi eu tot mă lăudam cu boii mei. Odată, la un drum mai lung, mi-am luat şi o ticăloasă de sticlă cu ţuică. Se răcise vremea şi mă gândeam că o să-mi ţină de cald. Din fire nu sunt lacom. Merg-merg, trag un gât şi încep a mă gândi, ca omul singur pe drum. Ba mi se pare că-i târziu, ba că s-a prea întunecat, şi de fiecare dată mai prindeam curaj, cum se spune pe la noi. Şi curajul din sticlă m-a ajuns pe la miezul nopţii şi am zis, ia să aţipesc eu, am boi burii şi înţelepţi. Şi-am adormit buştean. Când mă trezesc era ziua albă. Pe unde-oi fi, mă-ntreb şi mă ridic în capul oaselor. Rămân năuc. La jug nu erau boii mei, ci nişte juncani. Slabi. Ogârjiţi. Unul alb şi altul negru. Măi, poate visez. Şi-mi dau un pumn în frunte. Nu visam. Şi nu era nici carul meu. Şi nici traista mea cu merinde. În loc de lemne de foc aveam nişte piatră de var. Strig la boi. Se opresc. Mă uit la drum, nu-l cunosc. Nu văd niciun drumeţ pe care să-l întreb. Mă crucesc, mă-nvârtesc pe loc şi nu ştiu ce să fac. Mângâi dobitoacele. Blânde, dar fără gură. Caut în traistă: o bucată de mămăligă şi-un praz verde. Dejug boii, îi las să pască pe marginea drumului şi eu prind să strig, să fluier. Îmi venea să turbez. Trece o bucată de vreme şi numa ce-aud:

— Hoţii! Hoţii! Prindeţi hoţii! Mi-au furat carul cu boi cu tot!

Na! mai dau şi de belea. Mai intru şi la închisoare. Atunci rup un băţ dintr-un copac şi mă fac drumeţ pe jos. Pornesc calea-ntoarsă. Las boi şi car în plata Domnului. Şi iese unul dintr-un lan de porumb şi m-apucă de gât:

— N-ai văzut un car cu boi?

— Ba am văzut. Nu-i departe de aici.

— E om în car?

— Nu m-am uitat, că eu am necazurile mele.

Şi-atunci izbucnesc din porumb mai mulţi şi râd şi râd. Îi cunosc. Erau ca şi mine, tot băietani. Mi-o făcuseră. M-au schimbat cât dormeam.

Dumitru râse cu poftă.

11.

Dacă pe fiecare puşcă stă câte-o moarte călare şi înseamnă într-un caiet, nevăzut ca şi ea, numele celor străpunşi de glonţ, atunci în binoclu, de bună seamă, se află un ochi de pasăre măiastră, se gândea Măriuca, privind prin binoclul lui Dumitru, veselă şi fericită de câte ori îl ducea la ochi. Îi spuse că nu i-ar mai trebui nimic pe lume dacă ar avea un binoclu.

— Asta-i o nimica toată, vorbi Dumitru. Tu de unde să ştii dacă n-ai ieşit din sat niciodată? Sunt binocluri prin care vezi în apă, ca-n palmă, până în adânc. În fluvii, în mări. Te uiţi prin el şi numeri peştii pe degete, caracatiţele, corăbiile înecate, cetăţile. Dacă te uiţi în pământ vezi izvoarele fântânilor cum umblă bezmetice pe întuneric, şi mai ales vezi comorile. Stau ascunse de li se urăşte, brăţări de aur, colierele de pietre scumpe, coroane de crai şi crăiese şi bănet. Bănet să-l râneşti cu lopata, ca pe gunoi. Îţi alegi comoara care-ţi place şi te-apuci de săpat… Asta-i cel mai prost binoclu. Ce vezi cu el? Oameni, copaci, iepuri. Pentru război… merge.

Măriuca se uită în ochii lui să afle dacă o crede proastă şi râde de ea. Nu-şi putu da seama. îi ţinea pe jumătate închişi.

— Sunt şi altfel de binocluri, continuă Dumitru. De căutat prin cer.

— Şi te poţi uita la Dumnezeu?

— Nu, că te dor ochii, dar pe sfinţi îi vezi ca în biserică. Umblă de colo până colo să mai afle câte ceva de pe pământ. La mulţi li-i dor de acasă. Dar nu te gândi să ai asemenea binoclu. Nu se vând decât babelor. Cel mai grozav binoclu e acela însă cu care te poţi uita în om. Ca în copac. îi vezi inima cum bate, îi vezi mintea cum îi umblă. Mintea-i ca o moară de vânt, numai că nu o învârteşte vântul, ci gândurile… Te uiţi şi-ţi dai seama ce fel de om este. Dacă e tâlhar, rău, mincinos, te fereşti de el.

— Şi altele nu mai sunt?

— Nu.

— Hai, mai spune, mai spune. Şi mie-mi place să născocesc, dar nu mă pricep aşa de bine.

— Ce să născoceşti?

— Lucruri care nu sunt.

— Cum nu sunt? Ce, eu am minţit?

— Nu, ai visat.

Dumitru îşi aprinse o ţigară, se întinse pe iarbă sub nuc cu ochii închişi. Măriuca încerca să îndepărteze casă, fântâna, uitându-se invers prin binoclu.

— Doina ar fi crezut tot ce ţi-am spus ţie, zise Dumitru.

— Dacă vrei, cred şi eu…

— Nu, nu vreau.

— Doina n-ar fi tras nici cu puşca. E-atât de fricoasă! Are o prietenă şi mai fricoasă decât ea. Când stau amândouă se sperie una pe alta şi tremură. Tu ai tras ieri cu puşca în pivniţă ca un ostaş adevărat… Ţi-am spus s-o ţii bine în umăr. Te mai doare?

— Nici ieri nu m-a durut. M-a împins puţin. Mi-a plăcut cum s-a stins luminarea. Dacă nu căscam gura, asurzeam?

— Poate că nu. Dar mai bine că m-ai ascultat… Dacă te-aş putea trimite la mama să stai cu Doina, mi s-ar lua o piatră de pe inimă.

— De ce?

— Eşti năzdrăvană şi mă tem să nu faci vreo prostie.

— Ce fel de prostie?

— De exemplu, când eu voi spune să nu ieşi din adăpost, tu să ridici chiar atunci capul ca un ţâstar… Doina ar sta nemişcată. Poate pentru că mă ascultă o iubesc eu atât de mult.

— Ce fel de ochi are Doina?

— Ţi-am spus, cam că ai tăi.

— Ea vede noaptea?

— Dacă-i lumină, vede.

— Eu văd pe întuneric.

— Păi ce, eşti pisică?

— Poţi să-l întrebi şi pe bunicu'. Văd ca ziua.

— Poate numai ţi se pare. Şi eu am vedere bună. Un observator de artilerie trebuie să aibă ochi sănătoşi.

— Dar noaptea cum vezi?

— Nu ca ziua.

— Eu văd şi prin iarbă.

— Şi ce vezi?

— Furnici, vaci de-ale lui Dumnezeu, rădaşte, cărăbuşi, gândaci…

— Şi eu văd vietăţile mici.

— Dar nu ca mine.

Dumitru se ridică într-un cot şi aruncă ţigara.

— Să-ncercăm care vede mai bine.

— Uite, zise Măriuca, spune-mi ce urcă acum pe trunchiul nucului, pe lângă scară?

— Furnici.

— Ce fel de furnici?

— Cum ce fel? Furnici!…

— Urcă o armată de furnici roşii. Dumitru se apropie de copac:

— Ai dreptate.

— Vezi brusturele de sub gard? Ce-i pe frunza cea de sus?

— O buburuză.

— Nu-i adevărat. E Vaca Domnului.

Dumitru alergă spre brusture. Râse. Se scarpină după ceafă, apoi se îndreptă către raniţa lui; desfăcând două cureluşe mici, scoase un binoclu de câmp. Apoi, apropiindu-se de Măriuca, spuse:

— E al tău. Mă gândeam să i-l dau Doinei când va fi

mare şi va pleca în excursie prin munţi, cu mai multe fete şi mai mulţi băieţi, dar binoclul vrea să fie al tău. Găsesc eu unul şi pentru Doina.

Măriuca şi-l potrivi pe după gât şi nu ştiu ce să spună. Se uita la Dumitru, îi jucau ochii şi râcâia cu piciorul în ţărână. Dumitru o mângâie pe creştet.

— Urcă-te în Observator şi raportează-mi ce vezi înspre miazănoapte. Măriuca o zbughi în nuc, fără să folosească scara.

— Nu văd nimic.

— Ce înseamnă nimic?

— Nu văd oameni.

— Spune-mi ce vezi pe teren.

— Un prun uscat. Apoi un Ian de porumb. E al lui Gavrilă Tunsu'. Are şi-un dovleac mare, galben. În dreapta, doi pui de nuc. Unul e strâmb. Zboară o barză bolnavă. Fuge un şoarece spre râpă. Bate vântul. Văd un om.

— Ce face?

— Stă jos şi fumează.

— Cum e îmbrăcat?

— Nu-i om, e soldat… Şi-acum lasă-mă să mă joc cum vreau eu cu binoclul.

Măriuca n-a avut vreme să cerceteze toate depărtările, că şi auzi de jos glasul lui Dumitru:

— Hai, coboară repede şi intră în casă.

Măriuca se ghemui pe laviţă lângă fereastră, în ogradă intrară patru soldaţi. Aduseră un aparat telefonic şi cablu. Câţiva saci cu merinde încărcaţi cu pâine neagră şi cutii rotunde. Soldaţii meşteriră ceva la aparatul de telefon, îi legară nişte fire împletite şi unul, ţinând în spinare un fel de mosor, porni deşirând firul pe şanţul cel îngust. Doi, cu lopeţile astupau şanţul şi bătătoreau ţărâna. Unul din soldaţi rămase lângă aparat. Nu-l vedea bine, căci stătea cu spatele spre ea. Bunicul îşi freca palmele ca şi cum ar fi voit să facă şi el ceva, dar nu-şi găsea niciun rost.

Doi ofiţeri stăteau de vorbă cu Dumitru. Pe unde intraseră?… Arătau ceva spre miazăzi şi Dumitru ducea mereu mâna la capelă. Pe urmă se urcară toţi trei în nuc. Crengile copacului se clătinau. Măriuca îşi făcu de lucru la fântână. Scotea apă şi o turna într-o covăţica de lemn. Când se umplea covăţica o răsturna peste picioare. Trăgea cu urechea, dar nu pricepea nimic. Numai vorbele lui Dumitru erau limpezi: „Am înţeles!… Se vede perfect… Aveţi toată încrederea”. Dar ce înţelegea el, ce vedea, nu-şi putu da seama. Ştia că nucul ei va primi un nume şi că-i va ajuta pe-ai noştri. Umplu de trei ori covăţica şi o răsturnă, iar în cele din urmă să apucă să spele o cămaşă pe care o găsi pe gard.

Văzând că cei din nuc nu coboară, îşi luă coşul şi custura şi porni la vie să aducă struguri şi cartofi. Când se întoarse acasă bunicul, soldatul cel nou şi Dumitru săpau de zor un alt adăpost în spatele casei.

Telefonul sună de câteva ori. Soldatul cel nou vorbi cu cei de pe fir, zicând doar:

— Bine, bine, binee…

Pe urmă îi spuse Măriucăi: …

— Să ştii că mă cheamă Vasile. Badea Vasile, soldatul. Badea Vasile era om slab, negricios la faţă şi cu ochii şireţi.

— Diseară stăm noi de vorbă mai mult. Şi luându-şi hârleţul începu să sape şi să cânte încet, popeşte, pe nas. Bunicul era parcă mult mai bătrân. Iar Dumitru părea dus pe altă lume.

— Aţi văzut guzganii? îi întrebă Măriuca.

— Care guzgani? se miră bunicul. Măriuca povesti cum îi văzuse ea. Cei trei se sprijiniră în cozile hârleţelor.

Cum stătea lângă un butuc de vie, auzi în susul dealului o mulţime de glasuri mici şi, când se uită, văzu cum vin la vale, parcă alungaţi de cineva, o mulţime de

guzgani, toţi cu cozile ca de sârmă. Veneau în rând ca o adevărată armată, pe un drum făcut de şuvoiul apelor. Şi ea credea că aveau căpetenii, căci unul mergea singur în capul unei turme. Şi se ridica în două labe şi chiţcăia şi ceilalţi îi răspundeau toţi dintr-odată, arătându-şi dinţii ascuţiţi.

Parcă pierduseră ceva pe jos şi căutau, căci se roteau pe loc. Curgeau ca o apă roşcată-vineţie şi niciunul nu îndrăznea să iasă din rând. Se vedea că unii din ei erau bătrâni, după blănile învechite, roase, şi se deosebeau de cei tineri, al căror păr strălucea. Mai toţi ţineau cozile sus, ca nişte suliţe gata să străpungă, dar era şi câte unul caraghios, fără coadă, lăsată poate în vreo capcană sau în vreo încăierare. Ochii lor mici cât boabele de neghină aveau luminiţe aprinse şi mustăţile lor adulmecau în văzduh. Câteva ciori care ciuguleau pe mirişte s-au speriat şi au zburat ca luate de vârtej. Trecând prin dreptul viei au coborât fără să intre în ea. Cu toate astea, Măriuca a fost nevoită să se urce în vişin. Se gândise la început să le iasă înainte cu un arac, să-i sperie, să-i alunge, dar îşi aminti de întâmplarea unui morar care a fost mâncat de guzgani. Cine ştie, poate erau printre ei şi dintre aceia ce umblă prin închisori şi rod urechile şi nasturile, gleznele şi mâinile tâlharilor şi ucigaşilor, cât şi pe ale celor căzuţi în năpastă.

Când au intrat în porumb s-au căţărat pe coceni, câte zece – douăzeci la un loc, şi au prins a roade pănuşile. Iar când au dat de boabe au început a se încaieră între ei, a se muşca, a se lovi cu labele. Şi nu rămânea în urma lor niciun grăunte. Porumbul fâşâia de parcă trecea vântul prin el. Şi când au ieşit din porumb au luat-o la vale, tot unii lângă alţii, ca o armată care se duce să se bată cu cineva. Abia atunci Măriuca a pornit după ei. Dar nu în urma lor, ci mult pe ocolite. Turma guzganilor a trecut prin partea de miazăzi a satului şi apoi s-a scurs spre Şiret.

La malul apei s-au oprit să se odihnească şi să stea de vorbă în graiul lor. Parcă-şi pierduseră capetele, aşa alergau de colo până colo, se muşcau de după ceafă, chiţcăiau şi se ridicau în două labe, voind să vadă mai bine… întâi au sărit câţiva în apă şi au început să înoate. Şi-apoi turma s-a aruncat de-a valma şi a prins să se lupte cu Şiretul care voia să-i înece şi să-i ducă de-a rostogolu' la vale. Câţiva s-au ascuns sub sălcii. N-au voit să se bage-n apă. Tremurau şi se fereau de alţii. Unii se înecau pe la bulboane, unde apa se-nvârtea pe loc. Dar cei mai mulţi au ajuns pe malul celălalt şi, uzi leoarcă, încercau să urce peretele nisipos şi fierbinte. Destui alunecau şi cădeau în râu şi iar începeau să se caţere.

— Pe urmă nu i-am mai văzut, încheie Măriuca. Credeam că i-aţi auzit chiţcăind.

— Nu, nici pomeneală, spuse bunicul. De ce nu ne-ai dat de veste? Asemenea lucruri nu se văd în fiecare zi. Numai de n-ar purta ciuma cu ei.

— Când i-ai văzut, visai? întrebă Dumitru.

— Nu mă credeţi? Vreţi să mă jur?

— Nu-i nevoie, interveni Badea Vasile. Eu cred. Dobitoacele n-au grai ca al nostru şi nici minte, dar simt primejdia mai bine ca noi.

Dumitru se uită la Măriuca şi o dojeni, jucând degetul arătător. Măriuca râse şi se apucă să cureţe cartofi, în vreme ce ceilalţi începură din nou să sape pământul. Telefonul ţârâia din ce în ce mai des. Cei care îngropau firul verificau mereu aparatul, fie că era nevoie, fie ca să le treacă mai repede timpul. Până în seară era încă mult. Soarele nu se grăbea. Ziua se arăta lungă, dar era altfel lângă oameni. Satul parcă nu mai era atât de pustiu. Cineva întreba prin telefon de el.

Odată cu telefonul şi cu pachetele de cartuşe învelite în hârtie unsuroasă venise şi aşteptarea. Ochii căutau mai mult ca altă dată în toate părţile. Urechile prindeau

zgomote mărunte. Umbrele căpătau înfăţişări ciudate. Depărtările păreau pline de taine. Aşteptarea se plimba nevăzută pe uliţele satului. Urca pe acoperişurile caselor. Se uita în fântâni şi nu adormea nicio clipă. Aşteptarea era stăpână. Ea, numai ea putea să-şi schimbe înfăţişarea de la o clipă la alta. Să se prefacă într-o zare lăptoasă, în văzduh încins, în frunză, în gâză în aripă de vânt. Şi nu semăna cu aşteptarea din răscrucile de drumuri, nici cu aşteptarea din gări, nici cu aşteptarea nunţilor de toamnă şi a hramurilor, nici cu aşteptarea copiilor pe la porţi, nici cu aşteptarea zorilor de zi… Avea pâcle, avea plumb, avea nelinişte multă. Avea întrebări, avea teamă.

Cei trei bărbaţi o simţeau prin preajmă, dar niciunul nu aducea vorba despre ea. Tăcuţi îşi ascultau gândurile.

Bunicul avea un turc care de câteva vreme i se arăta mereu în vis, noaptea, şi nu-l lăsa să se

odihnească. Un om cu faţă neagră, cu mustăţi lungi lăsate în jos, cu ochii ca albuşul de ou fiert. Purta şalvari groşi şi avea la brâu un hanger mare, încovoiat. Se repezea în redută să-i taie capul, iar bunicul nu se putea apăra, nu putea fugi, nu putea striga. Când simţea fierul pe beregată se trezea din somn plin de năduşeală. Scuipa, îşi clătea gura cu apă şi nu mai închidea ochii o bună bucată din noapte. Cu un an în urmă îl văzuse şi în cartea de citire a Măriucăi. Şi din carte, şi din vis, turcul i se părea cunoscut. Se încăierase el cu mulţi osmanlâi în război, dar pe acesta nu şi-l amintea. Dacă ar fi fost adevărată întâmplarea cu hangerul, n-ar fi avut cum să scape de moarte. Şi cu toate astea, tocmai de la capătul atâtor ani, turcul venea în vis când voia el. În vis bunicul îşi aducea aminte că l-a mai visat şi altă dată, dar cu toate astea nu se putea trezi până când turcul nu-i punea hangerul pe grumaz. Şi-a schimbat perna, s-a mutat pe altă laviţă, a citit din Biblie, dar arapului nu-i pasă. Holbează ochii albi

şi se apropie. Cât a băut seara un pahar cu ţuică, turcul nu s-a arătat. îi vine şi a râde bunicului. N-a dat el niciodată prea mare crezare viselor, cu toate că o viaţă-ntreagă l-au chinuit. Câte n-a visat! Şi pe câţi! Dar cum s-au arătat aşa s-au dus. Pe când turcul, parcă ar fi tocmit. Acum, când nu mai are nicio picătură de rachiu, vrea să-l doboare cu osteneala.

Badea Vasile se gândea la un cal al său care s-a umflat de-o buruiană şi-a pierit sub ochii lui. Şi nu l-a putut ajuta cu nimic. Dacă i-ar fi dat borş de tărâţe, dacă i-ar fi spart burdihanul şi i-ar fi pus o ţeavă de stuf, să iasă aburul otrăvii afară, dacă i-ar fi luat sânge?... De atunci nu s-a mai putut ridica din sărăcie. Cu pielea calului a cumpărat o scrumbie şi un litru de rachiu: „Na, le-a spus copiilor şi nevestei, să-i facem pomană, că alt cal nu mai avem pe ce lua". Şi aşa a fost. A făcut sapa plug şi spinarea căruţă şi de la an la an a rămas tot mai în urmă. De atunci mereu se mustră că n-a putut să-şi scape vita de la moarte. Poate că ar fi avut alt rost în sat.

Uneori izbuteşte să vindece calul şi-l ţesală, îi dă să mănânce mămăligă din palmă, îl mângâie, şi-l dojeneşte: „Măi, ce era să-mi faci, dintr-o buruiană!" Dar când se trezeşte din închipuire se umple de amărăciune.

Dumitru Ilie se gândea la adăpostul pe care-l săpa din ordinul comandantului de divizion: „Să fie rezistent. Un rând de drugi, un rând de ţărână. Un rând de drugi, un rând de ţărână". Şi tot aşa.

Numai Măriuca nu simţea gheaţa aşteptării. Inima îi era plină de linişte. Telefonul înveselise ograda cu zvonul lui de clopoţel. Abia aştepta să-l vadă instalat în nuc şi, după cum îi făgăduise Dumitru, chiar să înveţe să vorbească la el. Bătălia avea să treacă repede la vale. Şi trebuiau să se întoarcă în sat toţi băieţii şi toate fetele de seama ei şi aveau s-o întrebe cum a fost.

— Bine-a fost. Am depus jurământul ca orişice soldat,

am primit armă şi-am luptat. Nu-i mare lucru. Trebuie numai să ai curaj.

Şi Măriuca îşi închipuia cum o înconjurau şi o invidiau.

— E vorba să-mi dea şi o decoraţie de aur… Acum lăsaţi-mă în pace. Trebuie să plec la cea mai mare şcoală din ţară. Am să vă scriu de-acolo. Cu decoraţia primită mă urc în tren şi nimeni nu spune nimic. Mă salută numai şi-mi fac loc. Merge şi bunicul cu mine. El ştie şcoala. A văzut-o. Frumoasă. Cât douăzeci de biserici puse una lângă alta şi unele peste altele. Şi profesorii toţi cu ochelari şi mănuşi de piele… Cărţile învelite cu mătase… Acolo o să am o cameră mică, cu un pat alb şi o masă cu caiete şi călimări de argint. Hai, plecaţi!

Şi la mâna Măriucăi, purtată ca o aripă, băieţii şi fetele din sat se făceau nevăzuţi, intrând în aburul supei de cartofi care clocotea pe pirostrii.

Şi cum se bucura ea de închipuirile minţii, vise în care credea şi despre care stătuse de vorbă cu bunicul, văzu că în faţa porţii, la fântână, se opreşte calul. Ruşinat parcă de hoinărelile lui fără măsură, calul privea în pământ. Măriuca se repezi, îi cuprinse grumazul şi-l întrebă:

— Pe unde mi-au umblat, uşărnicule! Uite cum arăţi! Cine te-a lovit aici la piept? Şi picioarele murdare ca vai de lume! Unde ai găsit nămol? Măi, nu cumva tu eşti spion?

Şi după ce-i dădu două căldări cu apă să bea şi-i turnă una pe picioare să i se mai ducă glodul, începu iar a-l dojeni. Calul părea că înţelege vorbele Măriucăi şi se căieşte de anumite fapte, dând mereu din cap, privind-o cu ochii lui mari şi serioşi.

— Ei, dar cu cine vorbeşti tu? se arătă de după casă bunicul. Aha! Cu dumnealui. Bine-ai venit, domnule, şi-ţi mulţumesc, îţi datorez un sac de ovăz şi o căpăţână de zahăr Te-aş ruga însă să mai aştepţi un pic.

Badea Vasile şi Dumitru veniră şi ei la fântână.

— Al cui e calul? întrebă Badea.

— Al Măriucăi. Ea l-a găsit. Dar după ce se sfârşesc cu bine toate, ţi-l dăm dumitale.

— Doamne, bunicule, ce mare pomană ţi-ai face!

— Până una-alta, adăugă Dumitru, îl mobilizăm pentru serviciile postului nostru de observaţie.

Se înnopta. Badea Vasile încerca să spună cum i-a cerut el foc regelui, fără să ştie cu cine vorbeşte. Bunicul, Dumitru şi Măriuca ascultau rezemaţi de peretele casei.

— Mă trimiseseră la Marele Stat Major cu o hârtie. Dau hârtia şi-mi caut şi eu loc pentru noapte. Forfotă mare pe-acolo. Numai pas alergător în toate părţile. Nimeresc într-un grajd. Grăjdarul mă scoate afară. Pe la bucătărie niciun loc. Văd o trăsură cu poditul întins ca pentru ploaie. Sar în ea. Nimeni. Moale şi mirosea a cireşe. Mă întind şi încerc să adorm. Trag un somn bun şi mă trezesc la miezul nopţii. Stele şi glasul centralistului. Mă chinuie pofta să trag un fum în piept. Când pun ţigara în gură văd că n-am foc. Jos, Vasile! La Centrala telefonică trebuie să fie. Nu fac decât câţiva paşi şi văd unul slab şi clăpăug că se plimbă cu mâinile la spate. Era îmbrăcat ca un călăraş cu schimbul. Strig la el.

— Camarade, n-ai un foc?

Mă ia pe nemţeşte. Hait! Unde dracu’sunt? Şi, pe dată, doi vlăjgani pun mâna pe mine şi mă duc într-un cort unde mă luminează de jos până sus cu un felinar.

— Ce-am făcut, domnilor? Am cerut un foc.

— Regelui ţi-ai găsit să i-l ceri?

— N-am ştiut că-i majestatea…

Şi după ce m-au cercetat mi-au dat drumul, spunându-mi că am avut noroc. Ce noroc oi fi avut, nu ştiu. Poate că nu mi-au dat un foc de puşcă. Regele-i păzit… Oare chiar nu ştie româneşte!? Eu, drept să vă spun, stau

câteodată şi mă gândesc: cum dracul facem?… Rege neamţ şi ne batem cu nemţii. Nu-i vreo coadă de diavol băgată pe undeva de ne merge ca la spânzuraţi? Zic şi eu o vorbă.

Badea Vasile aşteptă răspunsul şi tăcu. Dar chiar în clipa aceea un urlet de câine îi făcu pe toţi să întoarcă capetele spre sat. Urletul era prelung şi jalnic. Părea un plâns. O rugăciune. Câte un fior rece trecu prin inimile celor de pe prispă. Urletul prevestea nenorociri, sau numai le povestea pe cele trecute?

— Ce-o fi? întrebă bunicul.

— Să vedem, răspunse Dumitru, luându-şi arma.

— Merg şi eu, se ridică Măriuca.

— Unde? întrebă Dumitru.

— Să văd câinele.

— Hai.

Bunicul şi Badea Vasile se opriră la poartă, unde calul dormea; nu cum obişnuiesc caii să doarmă, ci culcat. Dumitru mergea înainte. Măriuca se uita cu un fel de teamă pe la casele tăcute şi pline de întuneric.

— Stai, strigă fata după un timp. Aici e câinele. Asta-i casa lui Andrei Ţurcanu. Să nu tragi!

Rămaseră amândoi în uliţă. Câinele zgâria uşa şi scheuna o vreme, ca şi cum s-ar fi rugat să-i deschidă. Apoi se aşeza pe labele dinapoi şi începea să urle cu botul ridicat în sus, la puzderia stelelor. Se întorsese de undeva şi-şi căuta stăpânul. Era jigărit. Fusese un dulău frumos, cu blană roşcată şi ochi verzi. Măriuca nu-şi putu aminti cum îl cheamă. Ce s-o fi întâmplat cu ai lui Ţurcanu?! Or fi pierit pe undeva şi câinele nu ştie şi-i căută pe-acasă.

— Cuţu, strigă Măriuca!

— O fi turbat, spuse Dumitru, uite cum îi strălucesc ochii. Câinele se întoarse spre uliţă prostit.

— Nu-s aşa câinii turbaţi… Cuţu-Cuţu, na, na, băiatule. Nu-i nimeni acasă, culcă-te. Şi nu mai striga.

Câinele nu se mişcă de la locul lui. Părea nespus de

mâhnit. Dumitru se căută prin buzunări şi găsi o bucată de pesmet. I-o aruncă. Câinele nu se atinse.

— Nu pot să văd chipuri triste. Uite, câinele ăsta e mai trist ca un om nenorocit, spuse Dumitru, şi-mi strică bunătate de noapte.

— Ce ai cu el? E la casa lui. Nu-i turbat. Cine ştie cât a mers până a ajuns. Şi câte n-a păţit. Dacă nu eram eu îl împuşcai?

— Nu. Cum ţi-ai putut închipui una ca asta?

Câinele mai ascultă vorbele lor un pic, apoi se întinse în faţa uşii şi scânci ca un copil bătut şi după aceea mângâiat.

— Al lui Andrei Ţurcanu? făcu bunicul după ce se întoarseră cei doi din mijlocul satului. Măi, ce s-o fi întâmplat? Câinii vin de la capătul lumii. Nu-i de mirare. Acuma tace. A văzut oameni, a auzit vorbele şi s-a mai liniştit… Dumitru şi Măriuca sunt nişte copii şi le vine a zburda, ca mânjilor, ca viţeilor, dar dumneata, domnule Vasile, eşti om tăbăcit de viaţă şi ai să mă înţelegi mai bine. Uite, cât erau oamenii cu toţii, la locul lor, în sat, la treburile lor, nu-mi dădeam seama că sunt. Murea unul, aşa e lăsat de sus, se însura altul, aşa era lăsat. Se năşteau copii, nu se mira nimeni. Fiecare gospodar cu firea lui. Cu norocul lui. Cu scrisul lui. Dar acum, de când au fost duşi, parcă pricep mai adânc şi ştiu mai multe din viaţa lor. Atunci îi vedeam în grămadă, dar acum îi văd unul câte unul. Cu Andrei Ţurcanu e-o poveste. E mai mic decât mine. Cu mulţi ani. Avea el o fată frumoasă tare. Când ieşea la horă parcă răsărea soarele. De unde atâta frumuseţe nimeni nu ştia. Nevastă-sa era chiar urâtă. El, de ca bărbatul, năsos, măsliniu, cu ochii cârpiţi, neam de mocani în spiţă, dar harnic, cinstit şi sărac. De unde atâta frumuseţea în casa lor? Se purta vorba că o străbunică a nevestei lui fusese asemenea fetei. Poate că o picătură din

sângele ei rămasă în nepoată a făcut să-i mai vadă lumea încă o dată chipul. Vorbe se poartă de când lumea şi cu miez şi goale, dar fata era frumoasă.

Au cerut-o flăcăi cu dare de mină, ba şi unul care trebuia să se facă popă şi avea nevoie de preoteasă, dar fata n-a voit nici în ruptul capului. Se gândea omul că prin înrudire bogată să mai scape de sărăcie. Ce-a fost, numai el ştie, că într-o zi şi-a dus fata la trunchi, unde tăia lemnele, strigând: – Eu te-am făcut, eu te tai, ca pe-o găină!”. Au sărit oamenii. Fata era albă la faţă ca varul. S-a adunat lume. Era într-o duminică, în scăpătatul soarelui. Şi el, într-un pumn ţinea mâinile fetei şi în celălalt toporul. Şi-avea chip de fiară. Nevastă-sa se prăpădea în casă, legată de piciorul laviţei. Şi oamenii i-au smuls fata şi-au apărat-o cu trupurile lor. Atunci el a scrâşnit din dinţi şi, punându-şi mâna stângă pe trunchi, şi-a tăiat trei degete.

Fata a fugit în lume. Nevastă-sa s-a-mbolnăvit de „ducă-se pe pustii”. L-au căutat jandarmii. L-au dus legat. Câţiva ani a scos sare. Când s-a-ntors în sat, părea mort. Avea şi faţa de mort şi ochii de mort şi toţi se fereau de el, ca de unul stăpânit de diavol... După mulţi ani a primit scrisoare de la fiică-sa. îi scria că-l iartă. Nevastă-sa s-a dus să-şi vadă fata, dar el n-a îndrăznit. Zicea că nu-i vrednic, îi părea rău şi uneori plângea de se cutremura laviţa sub el. Pe urmă s-au uitat toate.

S-o fi prăpădit pe undeva, cine ştie? A urlat câinele a moarte la casa lui.

Bunicul tăcu. Trecuse mult din noapte. Şi nimănui nu-i era somn. Ca să nu se simtă plumbul aşteptării pe creştete, Badea Vasile începu o istorie din satul său.

— Sărăcie multă şi pe la noi, şi morminte de oameni împuşcaţi în răscoală, şi copaci blestemaţi, şi fel de fel de poveşti cu bani de aur. Cine n-ar vrea să dea de comoară-n pământ când sapă? Dar de unde atâtea comori? Găseşte careva un pitac ruginit şi nu poate dormi noaptea. A doua

zi caută de înnebuneşte şi dacă-l întreabă cineva spune că a pierdut o cheie.

Într-un an însă, unul a văzut flăcările comorii. Era noapte, ploua şi-el venea de la târg. Trecând prin râpa de la marginea satului, a dat de flăcări. Întâi s-a temut, pe urmă s-a apropiat. Focul comorii era rece. A pus el acolo un pietroi şi a alergat într-o răsuflare acasă. Pe când săpa, vede un câine negru lângă el. I se moaie mâinile şi picioarele şi-i vâjâie urechile. Scoate căciula şi se închină câinelui.

— Îţi dau sufletul, zice omul, numai lasă-mă să sap! Câinele îi răspunde fără să deschidă botul:

— N-am nevoie de sufletul tău.

Şi omul şi-a pierdut minţile. L-au găsit dimineaţa întins peste săpături. Cu mâinile până la cot în noroiul gropii. Lângă el stătea câinele lui de-acasă. Un câine negru, voinic. Când au scormonit oamenii pe locul acela, au dat în adânc de nişte oase de cal. Şi nimic mai mult. După o vreme, cel cu întâmplarea şi-a mai venit în fire, dar nimeni n-a putut să-l facă să înţeleagă că din pricina spaimei s-au întâmplat toate. Într-o zi şi-a otrăvit câinele.

12.

— La ce te gândeşti, Măriuco? o întrebă Dumitru, apropiindu-se de prispă.

— Nu mă gândesc, mă joc!

— Cum asta, că nu se vede.

— Nici nu trebuie să se vadă. Am eu un loc unde mă duc când vreau şi mă joc.

— Şi erai acolo?

— Da, eram!

— N-aş putea merge şi eu?

— Nimeni n-are voie şi nu poate merge acolo, afară de mine. Acolo am putere. Mut copacii aşa cum îmi place. Îmi fac şi casă de marmură, şi iaz limpede cu peşti, şi

grădină cu flori roşii, şi păsări albastre. Câteodată vine mama şi mă-ntreabă ce mai fac. Eu însă n-o pot întreba nimic. E grăbită şi plânge. Merge pe nori, ca în trăsură, sau se ascunde în iarbă. Iarba e ca mătasea de moale şi te mângâie pe mâini şi pe picioare. Am şi-un pârâu care curge prin mijlocul casei. Când vreau îi spun vântului să cânte din frunză.

Acolo poţi face şi poveşti şi poţi desena. Eu nu-s ca aici, cu rochie veche şi desculţă. Sunt mult mai înaltă şi îmbrăcată frumos. Dacă bat din palme vin raţe şi porumbei, iepuri şi fluturi, să mă întrebe ce vreau. Dacă cineva de pe pământ mă strigă pe nume, lumea aceea piere şi trebuie s-o fac iar de la început.

— Frumos trebuie să fie, zâmbi Dumitru. Păcat numai că nu poţi lua şi pe alţii cu tine.

— Asta-i adevărat, nu pot lua pe nimeni.

— Bunicul ştie?

— I-am spus, dar el râde şi spune că nu se poate trăi cu închipuiri.

— Cred că are dreptate. Când ţi-i sete, vii pe pământ şi bei apă, când ţi-i foame, la fel.

— Ba se poate mânca şi-acolo. Ce vrei şi cât vrei, numai că nu te saturi.

— Am spus eu că eşti năzdrăvană! înţelegi cumva şi limba păsărilor?

— Aud fel de fel de graiuri. Şi de păsări, şi de altele. Nucul vorbeşte numai în şoaptă.

Fântâna se laudă că prin ea poţi ajunge pe tărâmul celălalt, dar trebuie să-ţi ţii răsuflarea. Pământul e mereu supărat şi vorbeşte de parc-ar avea pietre în gură. Iarba e speriată de boturile vitelor. Florile râd, vântul caută pe cineva, Şiretul cere cap de om. Uneori mă strigă pe nume: Măriuca, Măriuca. Şi-atât Ce-i zic eu? Nimic. Şi-ncepe iar: Măriuca, Măriuca. Mă strigă ograda, şi casă, şi vrăbiile, şi dealurile. Când întreb ce vor, spun că nimic. Trece pe-aici

şi-o barză mare care lasă umbre pe pământ, ca norii. I-am făcut semn cu mâna şi ea a dat dintr-o aripă că a înţeles. Şi o să ducă un cărbune aprins şi-o să-l pună pe casa duşmanilor, pe masa duşmanilor, în patul duşmanilor. Ştie ea nişte tăciuni pe care nu-i poate stinge nimeni şi din care ţâşnesc fulgere dacă-s aşezaţi unde trebuie. Din fulgere s-aprind toate. Ard şi pietrele, şi apa arde, şi văzduhul şi nu rămâne nimic, nici cenuşă… Câteodată mă prefac şi eu în pasăre şi zbor, zbor până mă dor aripile. Nu plec nicăieri, ci trec numai pe deasupra casei, pe deasupra viei, pe deasupra norilor şi nimeni nu mă opreşte. Nimeni nu trage cu puşca după mine, pentru că nimeni nu mă vede. Numai eu mă văd… întind mâinile şi ele se fac aripi. Mă salt puţin în vârful picioarelor şi simt cum înot în aer.

— Dar în cârtiţă te-ai prefăcut vreodată?

— Nu. Nu-mi place să umblu prin pământ şi să fac muşuroaie.

— Eu am fost întâi cârtiţă şi-abia acum m-am făcut pasăre spuse, Dumitru.

— Cum pasăre?

— Nu stau mai mult în copac?

— Aha, făcu Măriuca, şi în tranşee erai cârtiţă.

— Ai priceput, dar bagă de seamă, acum e rândul tău să te prefaci în cârtiţă. Măriuca stătu o vreme pe gânduri şi-apoi spuse:

— Când erau copiii în sat mă jucam cu ei, dar acum n-am cu cine să mă joc şi mă joc singură cu mintea mea, cu poveştile pe care le ştiu.

— Putem să ne jucăm împreună, dacă vrei.

— Dar ce, soldaţii se joacă?

— Eu, uite, lepăd vestonul şi nu mai sunt soldat. Nu te-am învăţat să tragi cu puşca, nici să vorbeşti la telefon. Nu ţi-am dat binoclu. Nimic. Sunt un copil din sat. Uită-te bine.

— Aşa-i. Prinde-mă!

— Hai, fugi…

Măriuca o rupse la fugă în jurul casei şi a nucului, iar Dumitru, numai în cămaşă, porni după ea. Săreau peste şanţurile proaspăt săpate, coteau pe după copaci, pe după magazie, se învârteau în jurul fântânii, săreau peste gard. Măriuca alerga iepureşte şi râdea cu toată gura că Dumitru nu izbutea s-o prindă. De câteva ori Dumitru se împiedică şi căzu. În fugă Măriuca se urcă într-un cireş tânăr care se cutremură. Dumitru nu putu să se caţere. Îşi lăsă bocancii. Dar când să ajungă în copac, Măriuca zbură pe-o movilă de ţărână.

13.

Măriuca asculta clocotul văilor. Mitralierele, grenadele, puştilese-ncăierau ca nişte haite şi din când în când tunurile cutremurau pământul.

Toate veniseră-ntr-o clipă. Dumitru s-a încins, şi-a pus casca, Badea Vasile şi-a rânduit raniţa, bunicul a ridicat braţele-n sus, calul a ciulit urechile. Toţi s-au schimbat la faţă. Telefonul a ţârâit de câteva ori. Se grăbea.

Nucul s-a înfiorat de parcă ar fi trecut prin frunzişul lui o vrăjitoare urâtă. Cei trei bărbaţi nu spuseră

decât atât:

— Gata, a început…

Şi şi-au strâns mâinile ca la despărţire. Casa s-a făcut mică. În vârful dealului ardea moara de vânt. Trei obuze duşmane au căutat ceva peste sat. Şi s-au spart în aer. Schijele au fluierat şi au blestemat în toate părţile. Câteva au pătruns în clopotniţă. Un obuz a trăsnit un copac dinspre apă şi l-a despicat. Altul a căzut pe moară. Scândurile ei vechi au ars cu vâlvătăi. Dumitru a arătat cu degetul spre adăposturile din ogradă şi s-a urcat în nuc.

Din adăpost Măriuca asculta văzduhul. Până-n sat râu ajungeau nici gloanţele, nici şrapnelele, dar împuşcăturile şi exploziile se auzeau ca într-un clocot.

Bunicul tăcea. Badea Vasile tăcea. Numai glasul lui Dumitru se auzea, la intervale de timp, limpede şi tăios.

Un gândac verde încerca să iasă din şanţ dar aluneca mereu pe peretele drept şi aproape lucios şi cădea pe spate. Dădea din picioare până când izbutea să se întoarcă şi să se ridice, şi iar pornea grăbit spre lumină şi ierburi. Pe la mijlocul drumului se prăbuşea din nou. Se rostogolea tocmai când se auzeau mai bine bubuiturile tunurilor. Pe Măriuca începu s-o enerveze gândacul. îi trebuia o frunză pe care să-l oblige să se urce şi să-l arunce afară. Nu ţinuse niciodată gândaci în palmă. îi era scârbă de ei. Aşa că se furişă până la trepte să caute o buruiană. Scoase capul din şanţ. Când văzu nucul, uită de gândac. Printre frunzele lui şi printre crengi se vedea faţa lui Dumitru. Măriuca rămase cu ochii la el. Singurul care nu se temea de nimic. Singurul care nu semăna cu nimeni şi sta la pândă. Ce vedea oare de nu i se mişcau muşchii obrajilor? Parcă era de cremene. Doar ochii îi clipeau.

Un proiectil trecu pe sus ameninţător. Venea dinspre miazăzi şi parcă spunea rupând în fâşii aerul ca pe o pânză: „Am să vă nimicesc! Am să vă nimicesc”! Dar căzând în spatele satului nu făcu explozie. Dumitru vorbi cu ai săi.

— Alo, Vulturul. Aici Doina! Ne caută. Am înţeles. Bine, bine.

Când se întoarse la locul ei în adăpost, Măriuca nu mai găsi gândacul cel verde. Trecu cotul şanţului. Bunicul vorbea cu Vasile.

— Nu se întâmplă nimic ca lumea.

— Dar s-aude lupta.

— Mi-e ruşine că stau ascuns în pământ. Dacă e să mori, mori şi-aici. Îţi vine o scroafă drept în cap şi Doamne

miluieşte.

— Se pisează pe loc, deocamdată. Artileria noastră are şi ea o vorbă de spus.

— De ce n-o spune?

— Stai să-i vină rândul.

Nici bunicul, nici Badea Vasile n-aveau ce vorbi. Parcă nici nu ştiau să vorbească. Îngânau cuvinte fără însemnătate. Le repetau, se bâlbâiau. Încordarea pe care o simţeau în trup alungase cuvintele. Vorbeau despre cum mor oamenii, dar nu puteau spune mare lucru. Unii îngheaţă dintr-odată. Alţii se zbat ca găinile şi cască gura; dar niciunul nu-nchide ochii. Vor parcă să mai vadă câte ceva. Apoi ochii se fac ca de sticlă. Şi pentru că cei vii nu se pot uita la ei, îi închid cu de-a sila. Numai somnul închide ochii, moartea îi deschide.

Timpul se scurgea încet şi apăsa umerii.

— Simţi, bunicule?

— Ce să simt?

— Pământul sub noi, se cutremură.

— Domnule Vasile, ai fost în linia întâia?

— Nu!… Pe unde-o fi calul?

— El ştie pe unde umblă. Măriuca, te temi?

— Nu bunicule.

— Domnule Vasile, ai un pic de tutun?

— Poftim, tutun negru şi tare.

— Hai să ieşim de-aici.

— Se supără fruntaşul. Să fumăm mai întâi. E mai răcoare-n şanţ, de ce l-am săpat?

— Parc-aud şi glasuri de oameni.

— Ţi se pare, bunicule.

— Îmi dai mie calul? în sat la noi na ţin oamenii cai albi.

— Să vedem!…

— La noapte se alege.

— Parcă am un fier de plug înfipt în inimă, domnule Vasile.

— Îl învăţ eu să are dacă nu ştie.

Şi cei doi au tăcut din nou şi s-au rezemat de pereţii adăpostului, cu ţigările între dinţi şi cu ochii duşi în altă parte.

Măriuca se întoarse la locul ei. Acolo avea un ţol vărgat, un cojocel, un şal şi o pernă cu paie. Se uită prin binoclu către înaltul cerului. Apoi ridică puţin capul şi privi lunca Siretului. O răchită avea frunzele galbene. Parcă era o luminare aprinsă. Pe gard stăteau de vorbă două vrăbii. Floarea-soarelui de lângă fântână îmbătrânise şi nu se mai uita după soare. Dumitru însemna ceva pe o bucată de carton alb. În zarea-ndepărtată şi puţin pâcloasă nu mai încetau tobele. Noaptea aveau să se vadă bine focurile de puşcă şi exploziile bombelor, ca într-o joacă de licurici.

Badea Vasile desfăcu o cutie de conserve şi tăie patru felii mari de pâine neagră. După ce le unse cu cuţitul, le împărţi. Măriuca se urcă în copac să-i ducă gustarea fruntaşului. Dumitru îi mulţumi şi o îndemnă să coboare repede şi să stea în adăpost. Dumitru. ştia multe despre luptă şi când îl întrebau cei de jos, bunicul ori Badea Vasile, el dădea din cap în semn că-i bine şi că ai noştri se apără. Dacă Măriuca ar fi fost mult mai mică şi dacă n-ar fi ştiut cu adevărat că mor oamenii pe câmpul de luptă, le-ar fi luat pe toate drept un joc. Şi locul de pândă al lui Dumitru şi telefonul de controlai lui Badea Vasile şi nerăbdarea bunicului şi ascunzătorile săpate în ogradă, din care n-avea voie nimeni să se ridice.

Până atunci nu se gândise niciodată atât de mult la timp. Nu-l simţise. Întotdeauna trecuse fără veste. Acum încerca să şi-l închipuie asemănător cu firul tras dintr-un ghem de poveste şi deşirat în zile şi ani. Dar parcă nu se găsea nimeni să deşire firul şi toate stăteau pe loc. Şi ea era prinsă de acest fir nevăzut ca într-o pânză de păianjen

din care nu putea să iasă. Trebuia o mină puternică să înlăture duşmanii care opriseră timpul…

Lătrau mitralierele. Bunicul şi Badea Vasile păreau răstigniţi. Dumitru stătea în cuib ca o pajură şi se uita spre Mărăşeşti. Furnicile cărau beţişoare negre şi ouă albe. Casele satului picoteau. Galul intrase în pământ făcându-şi drum cu copita. Şi iar se-auzeau bubuituri şi mureau oameni. Străpunşi. Sfârtecaţi. Îngropaţi de vii. Arşi de flăcări. Rupţi de văzduh. Unii aveau putere să-nvie, să se ridice din bălţile de sânge. Şi erau luminoşi la chip şi moartea nu mai avea putere asupra lor… Toţi semănau cu Dumitru, chiar dacă erau mai înalţi, mai bătrâni, mai tineri, cu faţa albă, cu faţa brună.

Badea Vasile şi bunicul păreau răstigniţi de pereţii adăpostului, şi numai fumul de tutun care ieşea din nările lor dădea semne că trăiesc. Furnicile nu mai isprăveau cu căratul ouălor. Unde se duceau? Cum de nu se rătăceau prin bulgări, prin iarba de pe buza şanţului?

Mitralierele clănţăneau ca nişte lupoaice cu dinţii de fier şi ochii de jar.

Calul ajunsese de bună seamă în împărăţia cailor albi şi povestea rudelor sale ce a văzut şi ce-a auzit pe pământ.

Şi Măriuca a aţipit pe ţolul vărgat, cu tâmpla lipită de perna cu paie, ca o prizonieră a timpului înţepenit. Când: se trezi dădu cu ochii de noapte şi auzi mai bine bătălia. Bunicul şi Badea Vasile îşi vorbeau în şoaptă, deşi nu-şi încredinţau cine ştie ce taine. Nucul părea o pată prin care nu se putea vedea nimic. Începea un priveghi pe-ntuneric. Nimeni nu mai ştia nicio poveste, nicio întâmplare din trecut. Ca să sperie tăcerea, se strigau din când în când pe nume…

— Domnule Vasile.

— Ce-i, bunicule?

— Nimic.

— Dumitre, ce spune telefonul?

— Bine.

Binoclul n-avea putere asupra nopţii., Numai stelele. Ele se arătau ca nişte ţinte de argint bătute-n cer. Ca nişte candele. Ca nişte unghii de foc ce răreau întunericul, îl spărgeau. Uneori unele, care nu erau prinse bine, alunecau şi cădeau jos, pe pământ, lăsând dâre luminoase. Nu putea oare ca una să se oprească în faţa casei?... De când se ştie satul, de când povestesc bătrânii, nicio stea n-a căzut, pe vreo uliţă, pe biserică sau măcar într-o fântână.

Ziua fusese fierbinte. Pereţii şanţului erau calzi ca nişte sobe, dar cu toate astea un fior de frig da târcoale prin ogradă.

Bunicul îşi puse bunda. Badea Vasile îşi încheie vestonul. Măriuca îşi trase pe umeri şalul rămas de la maică-sa. Şi multă vreme tăcură şi ascultară răpăitul armelor şi tuşea grenadelor. Din nuc Dumitru vedea ca-n palmă liniile de luptă. Le marcau, flăcările care alergau de la un capăt la altul ca nişte făpturi vii. Din când în când Dumitru comunica la telefon cifre. Măriuca voi să iasă din adăpost, pe furiş, să n-o simtă nimeni, şi să se-urce în cireşul cel tânăr, dar chiar atunci o mulţime de trăsnete căzură în faţa satului, nu departe de casa lor, şi o lumină orbitoare ţâşni în văzduh. Schijele bombelor şuierară pe deasupra şi se loviră de copaci, de case, de garduri. Suflul exploziilor împrăştie bulgări, ţarină, ierburi, în toate părţile. Ferestrele casei zăngăniră, iar uşa sări din clanţă şi se deschise. Pereţii adăpostului se cutremurară, în aer se simţi miros de pucioasă arsă. Bunicul strigă:

— Dumitre!...

— Bine, îi răspunse Dumitru din nuc. Măriuca începu să tremure şi încerca să se stăpânească, ca să n-o simtă nimeni. Alt grup de proiectile detună spre dreapta satului, de astă dată mai departe de adăpostul lor. Şi schijele mieunară, grohăiră, se văicăriră, căutând, oarbe, obstacole

pe care să le reteze, să le răstoarne, să le nimicească. Flăcările se ridicară ca nişte aripi de arhangheli roşii învăluiţi de fum şi catran. Văile gemură ca de moarte şi frunzele se rupseră speriate din crengi şi plutiră. Cei trei bărbaţi iar se strigară pe nume, după care Dumitru vorbi scurt cu Vulturul.

Noaptea căpătase altă înfăţişare şi stelele îşi pierdeau sclipirea. Măriuca îşi ducea palma la ureche să prindă fâşâitul bombelor prin văzduh, căci trebuiau să vină altele şi altele. Dar spre mirarea ei, în loc să le-audă, le văzu. Veneau luminoase ca nişte bucăţi de jăratec, ca nişte îngeri răzbunători ce vesteau sfârşitul lumii, iar văzduhul ardea în faţa şi în urma lor Părându-i-se că or să cadă drept pe creştetul ei, şi-l acoperi repede cu palmele. Proiectilele se opriră însă în spatele satului şi se zdrobiră asurzindu-se unele pe altele, ridicând movili, de scântei şi pământ pe deasupra caselor speriate.

— Nu te uita, Măriuca.

— De ce, bunicule?

— Să nu te-mbolnăveşti.

Proiectilele cădeau fără număr şi fără zăticnire în partea de nord a satului. Un vuiet prelung cu zvâcniri surde stăpânea urechile şi un foc prelung se zvârcolea, ridicând şi coborând o spinare din zdrenţe luminoase. Pământul începu să geamă sub lovituri şi copacii să se îmbrăţişeze şi stelele să se ascundă şi tălpile să simtă ţărâna.

Bombele căutau pe cineva. Îl strigau. Îl ameninţau. îi aţineau calea. Exploziile se prefăceau în graiuri de fiare flămânde, coborâte din lumi necunoscute. Prin fulgerările lor se vedeau arbori fugind prin văzduh.

La un moment dat se auzi poruncitor glasul lui Dumitru:

— Badea Vasile!

— Ordonaţi, îi răspunse acesta.

— Pleacă imediat pe fir. S-a întrerupt legătura!

— Am înţeles, plec pe fir.

Şi Badea Vasile se încinse, îşi luă telefonul de control, arma şi ieşi din adăpost.

— Vezi, ai grijă, mai spuse Dumitru. Ruptura nu-i departe. Fă salturi din groapă-n groapă de obuz. După ce legi firul mă suni şi te întorci.

— Dar e prăpădul lumii, spuse bunicul, cum să treacă prin atâta foc? Dumitru nu-i răspunse.

Badea Vasile o şi pornise-n fugă. Măriuca întrebă:

— Dacă-l ucide?

— Nu-l ucide, vorbi bunicul fără nicio convingere.

Plecarea lui Badea Vasile pe locul unde cădeau bombele i se păru Măriucăi de necrezut, încerca să şi-l închipuie ferindu-se de proiectile, de schije, de flăcări şi sărind prin gropi ca o broască, lungindu-se şi lăţindu-se. Şi dacă-l omoară, cine leagă firul?! îşi amintea însă că soldatul Badea Vasile mai legase multe cabluri, sub multe bombardamente. Povestise odată că înţelege graiul proiectilelor, că după felul cum bâzâie pe sus îşi dă seama cam pe unde au de gând să cadă.

Văzduhul clocotea.

Duşmanul era convins că distruge până la ultima ţeava de tun artileria grea a românilor. Din pricina

detunăturilor şi a vâlvătăilor orbitoare, Măriuca şi bunicul nu-şi puteau da seama cât să fi trecut din noapte. Era la începutul ei, sau se apropia de mijloc? Dacă s-ar fi uitat la stele bunicul ar fi putut spune. Dar şi el, ca şi ceilalţi, se uita numai pe pământ, să vadă unde lovesc obuzele şi unde se sparg. Nu după multă vreme începură să ardă casele din spatele satului, fără ca cineva să le poată veni în ajutor.

— Da, Doina – izbucni vocea lui Dumitru după un răstimp. Foarte bine, întoarce-te… Alo Vulturul! Vulturul!

Vorbeşte Doina… A fost firul rupt… Notaţi vă rog.

Şi glasul lui Dumitru fu acoperit de detunăturile altor bombe. Şi ale altora, şi ale altora. Cădeau în valuri şi rimau pământul, îl rupeau, îl fărâmiţau, îl înghiţeau, bucată cu bucată, până la apa Siretului şi până-n marginea pădurii. Goneau pe sus şuierând ca şerpii, chiuind ca huhurezii şi nu se mai isprăveau. Măriuca îşi astupa într-una urechile şi închidea ochii, dar în zadar. I se părea că vede şi aude cu mâinile, cu obrajii, cu gleznele, cu degetele de la picioare, cu tot trupul. Detunăturile îi treceau prin inimă, prin creier şi parcă era învăluită de flăcări ca un rug. Căuta să se ascundă prin ungherele adăpostului. Se acoperea cu şalul, cu ţolul cel vărgat. Bunicul încerca s-o facă să-şi vină în fire, dar fata îi răspundea aproape ţipând:

— Mă dor ochii, mă dor urechile!

Un tremur ca de friguri o stăpâni o bucată de timp, dar când i se înfierbântară palmele şi fruntea îi spuse bunicului:

— Mi-a trecut. Bine că n-am plâns. Nu ştiu ce-a fost… Parcă nu eram eu. Şi cineva mă scutura.

— Te-ai obosit, fata mea, şi te-ai speriat.

— Nu, bunicule.

— Tu nu, dar sângele tău s-a speriat, e tânăr şi de la el s-a speriat inima şi când ţi-ai dat seama nu l-ai mai putut opri… Dar acum ai biruit.

— Să nu spui, bunicule.

— Cui?

— Cuiva. Şi nici copiilor când se vor întoarce.

— Dacă o să bem puţină apă o să uităm amândoi de povestea asta. Şi bunicul scoase din firida adăpostului ulciorul de lut.

14.

S-a lăsat deodată o linişte ca de piatră. O linişte plină

de întuneric, de bănuieli, de furişări şi de pândă de fiare nevăzute. O linişte atât cât le-a trebuit tunurilor să se odihnească un pic; pe urmă iar a început ploaia de foc. Dar atunci, pe deasupra flăcărilor şi a urletelor de fontă sfărâmată, a pornit să bubuie înfundat, din pădure, artileria grea. Se simţea prin văzduh umbletul obuzelor şi s-auzea glasul lor mânios până departe. Dumitru parcă le arăta calea şi le lăuda strigând în telefon:

— Bine! Foarte bine!

Bunicul şi Măriuca se uitau în sus să le vadă şi să le-audă şi tresăreau ori de câte ori Dumitru raporta.

— Cad bine! Cad bine! Bombardamentul inamic se rări, până când amuţi cu totul. Atunci Măriuca îşi dădu seama că se iveau zorii pe după culmi. Tunurile noastre băteau fără oprire. Pământul se zguduia iar valea hăuia ca de nuntă. Bunicul ţinea urechea lipită de peretele adăpostului şi spunea:

— Au pornit!… Acuma altele!… Altele!… Zvâcnesc ca o inimă…

— Când trec pe deasupra noastră spun ceva, bunicule?

— Ne grăbim, ne grăbim! asta spun.

Cu ochii închişi Măriuca încerca să-şi închipuie căderea lor peste duşmani. Trupuri sfârtecate, îngropate în pământ, sârmă ghimpată făcută gheme, tunuri răsturnate fără ţevi, căşti aruncate în copaci, guri pline cu ţarină şi foarte multe priviri albicioase, ca de gâscă, zgâite prin tranşee, pline de spaimă, gata să plângă… Şi cai. Cai fără bot, cai fără picioare, zvârcolindu-se. Măriuca deschise ochii. Dacă s-ar fi putut ar fi rugat bombele să nu ucidă caii.

Unele lângă altele, în stoluri ca nişte păsări nevăzute, proiectilele grele zburau spre miazăzi. Li se auzeau numai aripile fâşâind şi ţipătul: „Ne grăbim! Ne grăbim! Vin altele în urma noastră. Şi altele în urma lor, Suntem ca

potopul… Nu ne poate opri nimeni! Nimeni!”

— Ai venit, domnule Vasile? întrebă bunicul.

— Am adus calul, abia putu spune Vasile.

— Dar ce ai?

— Mi-au rupt mâna…

Bunicul îl sprijini şi-l băgă în adăpost. Şi pentru că nu se vedea bine, aprinse o luminare. Faţa lui Vasile era vânătă-albicioasă. Măriuca îi dădu să bea apă. Mâna stângă îi atârna pe lângă trup fără viaţă. Bunicul tăie repede mâneca vestonului şi a cămăşii. Badea Vasile îşi muşca buzele. Osul braţului era sfărâmat şi aşchii albe îi ieşiseră prin carnea înnegrită îşi plină de sânge.

— Am să rămân ciung – spuse cu tristeţe Badea Vasile.

Bunicul nu ştia ce să facă. Găsi în trusă iod. Înfăşură braţul cu pansament şi pe urmă aduse mai multe beţe şi le puse de jur-împrejurul sfărâmăturii, ca să nu se mişte capetele oaselor. Îi înfăşură braţul cu pânză de casă, aşa cum se pricepu. Badea Vasile gemu de câteva ori şi leşină. Îl stropiră cu apă.

— Se vindecă, încerca să-l încurajeze bunicul. Nu rămâi ciung. Doctorii se pricep.

— Doctorii taie. Taie mâini şi picioare. N-au vreme să aşeze oasele cap la cap.

— Să nu-i laşi să-ţi taie mâna.

— Mai bine muream. Cum am să trăiesc fără mână?

— Se vindecă, îţi spun eu, nu-s rupte vinele. N-ai pierdut mult sânge. Curaj, domnule Vasile, nu te lăsa!

— Am adus calul. I-am făcut o căpeţeală de cablu telefonic şi l-am legat. Veneam încoace. Atunci m-a lovit. N-a fost schijă, ci un copac. Un copac scos din pământ de obuz a venit la mine ca un vrăjmaş… Mă oprisem lângă un perete de casă şi mă ţineam de o muchie cu stânga. Şi copacul mi-a prins mâna între el şi perete. Am auzit cum s-

a sfărâmat osul. Atunci nu m-a durut. Am ameţit numai. Calul s-a ridicat în două picioare, dar nu m-a trântit la pământ. Dreapta era bună… L-am scos din zona de foc. Mi-a fost milă de el. Îl hărţuiau obuzele de colo-colo şi nu putea scăpa. Sărea, alerga, necheza. Cum să-l las? Puteau să-l ucidă schijele. Mă mir cum a scăpat. Dacă l-aţi fi văzut! Alb ca zăpada, parcă era o nălucă fugărită de năluci roşii, de schije, de bulgări şi de copaci rupţi. L-am văzut sărind în văzduh de câteva ori. Dacă ar fi avut numai o aripă ar fi trecut peste case. Cum să-l las în chinurile iadului şi în gura morţii? L-am chemat, dar degeaba. Atunci am: spus: „E suflet: şi el, Doamne, şi n-are niciun păcat, că-i dobitoc necuvântător… Cum aveam căpeţeala făcută din vreme, l-am prins. Şi-a dat seama că-i vreau binele. Încă-atâta noroc n-am văzut nici la o făptură. E ca şi cum ai Umbla prin ploaieşi nu te-ai uda… Dar eu n-am avut noroc. Copacul s-a repezit la mine cu vrăjmăşie. Bunicule, spune-i lui Dumitru că-s beteag, dar nu-i vorbi de cal.

15.

Măriuca rămăsese singură în adăpost. Din când în când alerga până la scările de pământ ale şanţului şi se uita afară.

Răsărise soarele. Era mult mai luminos. După o noapte zbuciumată toate păreau altfel.

Artileria trimitea proiectile grele. Se deprinsese cu vuietul lor. Parcă făceau parte din fiinţa ei. Parcă ea, odată cu bătăile inimii, cu respiraţia, dirija canonada. În pauzele scurte dintre explozii se auzeau răpăitul mitralierelor şi strigătele soldaţilor.

Frunzele nucului luceau în lumina dimineţii ca smalţul de pe ulcioare şi străchini. Dumitru comunica mereu cu Vulturul. Precis. Scurt. Uneori zâmbea. Măriuca se ferea să n-o vadă. Dumitru a pus-o să se jure că n-o să

se clintească din adăpost până ce n-o s-o strige el. Şi Măriuca s-a jurat cu glas tare. Nu voia să-l supere. De aceea ridica numai pentru o clipă fruntea şi apoi se ascundea în şanţ.

I se părea că de câte ori scoate capul afară trage în piept alt aer. Aer amestecat cu lumină de soare şi frunză de nuc, aer cu vrăbii şi iarbă, aer cu cer necuprins, cu copaci şi cu dealuri.

Încă în revărsatul zorilor bunicul pornise cu Badea Vasile către comandament. Dumitru ceruse un om, dar i s-a răspuns că pe moment n-au niciunul disponibil, care să poată însoţi pe rănit, dar că se vor lua măsuri. Rănitului să i se dea primul ajutor şi să aştepte. Badea Vasile a aşteptat până i s-a făcut mâna butuc şi atunci a voit să pornească singur, spunând că picioarele îi sunt sănătoase. Dar când voi să iasă din adăpost, i se muiară. genunchii. Trupul îi ardea ca para focului. Bunicul a vorbit cu Dumitru, cu Măriuca şi după aceea a adus calullângă prispa casei. L-a urcat pe Vasile călare, iar el apucând calul de capitală

a pornit pe jos. Măriuca s-a uitat o vreme după ei. Când nu i-a mai zărit s-a ascuns în şanţ cu: vorbele bunicului încă în urechi: „Să nu te clinteşti, vin repede. Dumitru are grijă de tine. O să răsară soarele. N-ai de ce să te temi. Ai noştri le-au astupat gura cu pământ. Nu pot lăsa un om să se chinuie. Acolo au doctor, o să-l trimită la un spital. Dacă nu-i dus la vreme poate să moară din asta. Mori şi dintr-o zgârietură dacă se strică sângele. Omul e dator să-şi ajute semenii la nevoie... Tu să stai la locul tău şi să mă aştepţi!”

Măriuca nu pricepea de ce trebuie să rămână închisă în pământ ca într-o cuşcă. Nu veneau gloanţe, nu cădeau bombe. Bunicul se supăra. Dumitru se supăra. Şi ca să nu-i supere se spălă cu apă din ulcior, să alunge din trup oboseala nopţii şi de pe faţă praful. Neavând prosop

aşteptă să i se usuce obrajii şi palmele, după care se pieptănă cu degetele, îşi scutură ţărână din părul gălbior şi-şi împleti codiţele. În loc de oglindă se uită în apa ulciorului: Nu-şi văzu decât ochii. După aceea se furişă în lungul şanţului să audă ce spune Dumitru în receptorul telefonului. Dumitru isprăvise comunicarea şi tăcea. Măriuca voi să-l vadă ce face. Şi încercă să ridice fruntea. Dar chiar în clipa aceea îl auzi:

— Măriucaaa!

Fata fugi, se ghemui în adăpost şi răspunse:

— Daaa!…

— Eşti la locul tău?

— Da!

— Bine, asta am vrut să ştiu. Văzduhul gemea. Văile vuiau. Măriuca nu ştia ce să facă. Dacă s-ar fi putut, ar fi dat o fugă până la vie. Bunicul cum umblă pe-afară? Dumitru cum stă în nuc?… Strugurii trebuie să fie numai buni. Poate că pepenele ascuns în mohor s-a făcut mare…

Dar ce-o fi cu bunicul!? Şi Măriuca se pomeni că deşiră ţolul vărgat pe degete. La plecare, bunicul i-a dăruit calul lui Vasile, zicând: „Stai ca pe calul tău. Dacă poţi să-l duci acasă, e bine. Dă-l cuiva să ţi-l ţină până ţi se vindecă mâna”… Ochii lui Vasile au strălucit pentru o clipă.

Măriuca a aruncat ţolul şi a căutat în firida adăpostului cuţitul de tăiat pâine. Cii el voia să sape un şănţuleţ prin care să vadă afară, fără ca ea. să fie văzută de Dumitru. O cuprinsese urâtul. Era neliniştită. Începu să taie pieziş peretele şanţului.

O detunătură puternică o făcu să scape cuţitul. Se auziră schijele pe sus. Un pumn de ţarină trecu peste şanţ. În văzduh plutiră frunze de nuc. Se auzi un zgomot de cădere. Scurt. Apoi se făcu linişte-n ogradă. Măriuca rămase o clipă lipită de peretele adăpostului.

În stânga nucului era întins cu faţa în jos Dumitru. Alergă spre el.

— Bădie! Bădie!

Fugi şi aduse ulciorul cu apă. I-l turnă peste faţă.

— Te-ai lovit? Bădie, de ce nu vorbeşti?… De ce?… Nu te teme, nu eşti rănit. Dar în clipa aceea băgă de seamă că sângele începuse să-i răzbată prin veston.

— Bădie! Bădie…

Încercă să-i ridice capul şi-i văzu ochii. Erau stinşi. O cuprinse o teamă groaznică începu să plângă. Să strige. Ceva din fiinţa ei o opri. Aduse ţolul vărgat şi-l întinse peste Dumitru. Poate nu murise. Poate numai leşinase de durere. Poate că nu-i nimic adevărat.

Nucul se liniştise. Din culcuş atârna până la o creangă de jos receptorul telefonului. Se legăna. Măriuca se uita năucită când la el, când la ţolul vărgat şi nu putea gândi nimic… Deodată se auzi un glas.

— Alo Doina! Doina!… De ce taci Doina…?

—!

— Alo, mă. auzi? Răspunde!

Glasul era agitat, nervos şi gâtuit de receptor…

— Alo, Doina, răspunde!

Măriuca ascultă glasul câteva clipe, apoi se săltă pe vârful picioarelor, voind parcă să se smulgă dintr-o mlaştină care o trăgea în jos şi-i sfârşea puterile.

Aproape că nici nu-şi dădu seama când ajunse în nuc. Mâini nevăzute parcă o ridicau şi o sprijineau. Trase receptorul.

— Alo Vulturul!… Aici Doina… Bădia Dumitru a murit… Cine sunt? Măriuca, Măriuca, o fată din sat… Nu-i nimeni, sunt singură… Am binoclu… Văd bine!…

Staţi să mă uit… Da, în dreapta copacului uscat, cad bine… Trageţi cu toate tunurile… Nu, nu mă tem

…Acuma văd şi mai bine… Mă-ncurca o lacrimă… Nu, nu plâng!… Alo Vulturul!… În dreapta movilei cam la trei sute de metri se văd soldaţi duşmani. Trageţi!… Bădia m-a-

nvăţat...

Nu, nu sunt o vitează...

Şi din vârful nucului Măriuca se uita unde cad proiectilele artileriei şi din vreme-n vreme îşi mai arunca privirea şi spre ţolul vărgat. Şi pe când auzea bombele vâjâind pe deasupra satului, o cuprinse o stare sufletească până atunci încă necunoscută, care parcă-i da putere şi-i alunga orice teamă din sânge. Ochii ei isteţi cercetau câmpul de luptă şi când era întrebată răspundea ca un ostaş.

Între comunicări urmau pauze în care-şi auzea inima şi tâmplele. Nu-şi putea da seama dacă trec ceasuri întregi ori numai clipe.

Aştepta să fie chemată de clopoţelul telefonului. Şi, când îl auzea, tresărea.

— Aici Măriuca!... Măriuca!... Nu, nu-i nevoie să-mi trimiteţi înlocuitor... Nu mă tem de nimeni... Trăsniţi-i pe cei ce l-au ucis pe Bădia... Nu, nu plâng. Da, văd bine... Pe linia lor...

Vântul trecea prin frunzele nucului, dar Măriuca nu-l auzea.

Gânduri veneau să-i împresoare fruntea, dar Măriuca le alunga ca pe nişte păsări.

Soarele o îndemna să se uite la el, trimiţând săgeţi de lumină în coroana copacului, dar Măriuca rămânea neclintită la pândă, stăpânită de duhul bătăliei...

* * *

Bunicul intrase în sat. Părea vesel. Se sprijinea într-un băţ rupt din pădure şi mergea încet. Văzu casele arse. Unele mai fumegau. Rămăseseră pereţii negri. Încercă să le numere. Se gândi la cei plecaţi, şi la întoarcerea lor... Dar ce însemnau nişte cocioabe pe lângă vieţile oamenilor? ...

Ziua se-arăta călduroasă. Doctorul se uitase la mâna lui Badea Vasile, dar nimeni n-a priceput la ce s-a gândit

când a fluierat printre dinţi…

La o fântână bunicul s-a oprit să bea apă. Apoi s-a mai uitat peste garduri în ogrăzile caselor. Nu se grăbea. Trecu pe o uliţă, apoi pe alta. Ieşiseră buruienile peste tot locul, de parcă le semănase cineva.

La un cot de drum zări nucul. Abia atunci îi dădu dreptate lui Dumitru. Era cel mai înalt copac din tot satul. Fără să vrea se gândi că nici într-un an nu rodise atâta. Deodată auzi glasul Măriucăi. Nu pricepea ce spune. Dar striga. Ce se întâmplase oare!? O luă mai repede la drum, dar parcă o sfârşeală îi îngreuia trupul. Se opri din fugă să-şi tragă un pic sufletul şi atunci desluşi limpede glasul fetei:

— Lungiţi tragerea! Ai noştri atacă! Lungiţi tragerea!

Bunicul îşi duse palma în dreptul inimii. Porni. N-avea niciun spor. Şi iar glasul Măriucăi.

— Bineee! Bineee Bineee!

Fruntea bătrânului se îmbrobonă de sudoare şi începu din nou s-alerge. Şi nu-şi lua ochii de la coroana nucului care se înălţa tot mai mult. Şi iar izbucni glasul fetei:

— Mai la stânga, mult mai la stânga. Binee! Bineee! Bineee!

Coroana nucului se umplu de flăcări şi o bubuitură cutremură ferestrele caselor. Bunicul simţea că se-năbuşă, că i-a venit ceasul din urmă: Alerga şi-şi ducea mereu palma la ureche. Dar nu mai auzea nimic.

Când intră în ogradă văzu nucul sfârtecat în două. Pe o creangă mare, aplecată la pământ, stătea nemişcată Măriuca. Ca pe un pat de frunze şi ramuri. O luă repede în braţe şi o strigă pe nume. Dar fata nu-i răspunse. Bătrânul rămase neclintit în mijlocul ogrăzii.

Lumea se sfârşea. Trebuia să cadă Soarele. Nu mai erau cuvinte.

Casa se legăna cu uşa deschisă şi cu ferestrele

sparte. Ograda se umpluse de nuci verzi şi de frunze.

Măriuca dormea în braţele bunicului cu mâinile lăsate-n jos, cu codiţele lăsate-n jos. Bunicul nu se clintea din loc. Începuse să se prefacă în stană de piatră.

Au trecut multe ceasuri goale. A venit alt observator, dar el nu l-a văzut. Au intrat tunurile în sat cu cai şi chesoane, dar el n-a aflat, s-a îndepărtat clocotul bătăliei, dar el nu şi-a dat seama. L-au ridicat pe Dumitru şi l-au dus, dar el n-a ştiut unde şi de ce l-au dus.

Abia către apusul zilei se despietri o parte din inima lui şi atunci i se păru că dealurile, copacii, văile, casele, păsările, fântânile, cărările, uliţele satului, pământul, cerul o strigă în felurite glasuri pe Măriuca.

Şi ea le răspunde:

— Sunt aici…

— Sunt aici…

— Sunt aici…

noiembrie 1969 – februarie 1970.

LECTOR: SANDU SINGER TEHNOREDACTOR: KLARA GALIUC

BUN DE TTPAR: 15.X.1988. APĂRUT: 1988.

DATA EDIŢIILOR ANTERIOARE: ED. MILITARĂ 1970. COLI DE TIPAR: 8, 5.

TIPARUL EXECUTAT SUB COM. 379/1988.

LA ÎNTREPRINDEREA POLIGRAFICĂ „CRIŞANA”, ORADEA, STR. L. SĂLAJ AN, NR. 105

REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA

LEI 10